

Television lastenohjelmatarjonta syksyllä 2006

Tekijä Annikka Suoninen		Julkaisun laji Tutkimus	
		Toimeksiantaja Liikenne- ja viestintäministeriö	
		Toimielimen asettamispäivämäärä	
Julkaisun nimi Television lastenohjelmatarjonta syksyllä 2006			
Tiivistelmä Selvityksessä kuvataan Suomen valtakunnallisten televisiokanavien lastenohjelmatarjontaa syksyllä 2006. Tarkasteluissa ovat mukana kaikki analogisessa tai digitaalisessa lähetyverkossa näkyneet kotimaiset maksuttomat televisiokanavat, joilla oli lastenohjelmatarjontaa: YLE TV1, YLE TV2, YLE Teema, YLE FST5, MTV3, Nelonen ja Subtv. Raportti perustuu yhden esimerkkiviikon (30.10.–5.11.2006) ohjelmatarjonnan määrälliseen ja laadulliseen tarkasteluun. Päätulokset ovat seuraavat: 1) Tarkasteluviikolla lastenohjelmia esitettiin kaikkiaan 33 tuntia ja 19 minuuttia. Tästä ohjelma-ajasta 4 tuntia 12 minuuttia oli ohjelmia, joita esitettiin samanaikaisesti kahdella Yleisradion kanavalla, joten erillisiä lähetyksiä oli kaikkiaan 29 tuntia ja 7 minuuttia. Arkipäivinä lastenohjelmat keskittyivät lähinnä aamuihin, iltapäiviin ja alkuihtoihin. Viikonloppuisin lastenohjelmia esitettiin aamuisin ja aamupäivisin. Parhaaseen katseluaikaan ei tarkasteluviikolla lähetetty lainkaan lastenohjelmia. 2) Lastenohjelmista 20 % oli makasiiniohjelmia ja 56 % animaatiisarjoja. Makasiiniohjelmien sisällä esitetyt animaatiot mukaan lukien animaatioiden osuus oli 65 % lastenohjelmien lähetyksistä. Yleisradion lastenohjelmista 46 % ja kaupallisten kanavien ohjelmista 80 %. 3) Ulkomaisen fiktion osuus lastenohjelmien kokonaislähetyksistä oli 71 %. Yleisradion lastenohjelmista 47 % ja kaupallisten kanavien ohjelmista 90 % oli ulkomaista fiktiota. Animaatioiden osuus ulkomaisesta fiktiosta oli 89 %. 4) Kotimaisten ohjelmien osuus lastenohjelmatarjonnasta oli 27 %. Yleisradion lastenohjelmista lähes puolet oli kotimaista alkuperää, kun kaupallisten kanavien lastenohjelmista kotimaisia oli vain kymmenesosa. Kaupallisten kanavien ohjelma-ajasta 58 % koostui pohjoisamerikkalaisista ohjelmista, kun näiden osuus Yleisradion ohjelma-ajasta oli 15 %.			
Avainsanat (asiasanat) Televisiotoiminta, lastenohjelmat			
Muut tiedot Yhteyshenkilö/LVM: Elina Normo			
Sarjan nimi ja numero Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 48/2007		ISSN 1457-7488 (painotuote) 1795-4045 (verkkojulkaisu)	ISBN 978-952-201-924-0 (painotuote) 978-952-201-925-7 (verkkojulkaisu)
Sivumäärä (painotuote) 114	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Liikenne- ja viestintäministeriö		Kustantaja Liikenne- ja viestintäministeriö	

Författare Annikka Suoninen		Typ av publikation Forskning	
		Uppdragsgivare Kommunikationsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet	
Publikation Utbudet av barnprogram i tv-kanalerna i Finland hösten 2006			
Referat I denna utredning beskrivs utbudet av barnprogram i de riksomfattande tv-kanalerna i Finland hösten 2006. I utredningen ingår alla avgiftsfria inhemska tv-kanaler med barnprogramsutbud i analogt och digitalt sändningsnät: YLE TV1, YLE TV2, YLE Teema, YLE FST5, MTV3, Fyran och Subtv. Rapporten är baserad på kvantitativa och kvalitativa betraktelser under en exempelvecka (30.10–5.11.2006). Huvudresultaten av utredningen är följande: 1) Under uppföljningsveckan sändes 33 timmar och 19 minuter av barnprogram. Av denna programtid var 4 timmar och 12 minuter program som sändes samtidigt på två av Rundradions (YLEs) kanaler. Således fanns det allt som allt separata sändningar i 29 timmar och 7 minuter. Under vardagarna var barnprogrammen främst koncentrerade till morgnar, eftermiddagar och tidig kvällstid. På veckosluten var barnprogrammen placerade till morgnar och förmiddagar. På den bästa sändningstiden (prime-time) sändes inga barnprogram. 2) Av barnprogrammen var 20 % magasinprogram och 56 % animationsserier. Om de animationsserier som ingick i ett magasinprogram räknas till animationerna, uppgår animationernas andel till 65 %. Av YLEs barnprogram var 46 % och av programmen på de kommersiella kanalerna 80 % animationer. 3) Andelen utländsk fiktion av den totala sändningstiden av barnprogram var 71 %. Av YLEs barnprogram var 47 % och av barnprogrammen på kommersiella kanalerna 90 % utländsk fiktion. Av de utländska fiktionsprogrammen var 89 % animation. 4) Inhemska program utgjorde 27 % av barnprogramsutbudet. Nästan hälften av YLEs barnprogram hade inhemskt ursprung, medan bara en tiondel av barnprogrammen på de kommersiella kanalerna var inhemska. Av programtiden på de kommersiella kanalerna bestod 58 % av program från Nordamerika. Andelen för nordamerikanska program var 15 % av programtiden på YLEs kanaler.			
Nyckelord Televisions verksamhet, barnprogram			
Övriga uppgifter Kontaktperson vid ministeriet är Elina Normo.			
Seriens namn och nummer Kommunikationsministeriets publikationer 48/2007		ISSN 1457-7488 (trycksak) 1795-4045 (nätpublikation)	ISBN 978-952-201-924-0 (trycksak) 978-952-201-925-7 (nätpublikation)
Sidoantal (trycksak) 114	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Kommunikationsministeriet		Förlag Kommunikationsministeriet	

Author Annikka Suoninen	Type of publication Research		
	Assigned by Ministry of Transport and Communications		
	Date when body appointed		
Name of the publication Children's programming on Finland's national channels in autumn 2006.			
Abstract <p>The report looks at children's programming on Finland's national television channels in autumn 2006. The channels examined include all analogue and digital terrestrial channels that show children's programming and can be viewed free of charge in most parts of the country. These include public service channels YLE TV1, YLE TV2, YLE Teema and YLE FST5 and commercial channels MTV3, Nelonen and Subtv. The report is based on quantitative and qualitative analysis of the programming during one week, from 30 October to 5 November 2006.</p> <p>The main results are as follows:</p> <ol style="list-style-type: none">1) During the week examined altogether 33 hours and 19 minutes of children's programming was broadcast. Of this time 4 hours and 12 minutes consisted of programmes broadcast on two channels simultaneously, so actual programme hours amounted to 29 hours and 7 minutes. During weekdays children's programmes were broadcast early in the morning and on afternoons, and on weekends they were shown in the morning. During the week examined no children's programming was shown in prime-time.2) A total of 20% of children's programming were magazine programmes and 56% animation series. Including animations shown within the magazine programmes the total amount of animation series reached 65% of the programming. On public service channels 46% and on commercial channels 80% of children's programmes were animations.3) In all, foreign fiction comprised 71% of children's programming; on public service channels 47% and on commercial channels 90%. A total of 89% of the foreign fiction consisted of animations.4) Altogether 27% of children's programming was of domestic origin. On public service channels domestic programming for children amounted to 47% and on commercial channels to 10%. A total of 58% of children's programmes shown on commercial channels originated from North America, while on public service channels the figure was 15%.			
Keywords TV programme, children's programming			
Miscellaneous Contact person at the Ministry: Ms Elina Normo			
Serial name and number Publications of the Ministry of Transport and Communications 48/2007	ISSN 1457-7488 (printed version) 1795-4045 (electronic version)	ISBN 978-952-201-924-0 (printed version) 978-952-201-925-7 (electronic version)	
Pages (printed version) 114	Language Finnish	Price	Confidence status Public
Published and distributed by Ministry of Transport and Communications			

ESIPUHE

Television lastenohjelmat liittyvät yleensä tiiviisti lapsiperheiden arkeen ja niiden sisällöt ja laatu herättävät aika ajoin vilkasta keskustelua. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on piirtää kuva suomalaisesta television lastenohjelmatarjonnasta ja tarjota aineksia lastenohjelmista käytävään keskusteluun ja pohdintaan.

Tutkimuksessa kuvataan lastenohjelmatarjontaa suomalaisilla maksuttomilla televisiokanavilla. Selvityksessä tarkastellaan yhden syksyn 2006 esimerkkiviikon ohjelmatarjontaa YLE TV1, YLE TV2, YLE Teema, YLE FST5, MTV3, Nelonen ja Subtv –kanavilla. Tarjontaa tarkastellaan sekä määrällisesti että laadullisesti.

Tutkimuksen on toteuttanut liikenne- ja viestintäministeriön toimeksiannosta FT Annikka Suoninen. Tutkimuksen suunnittelua ja toteutusta ovat ohjanneet asiantuntijana FT, dosentti Sirkku Kotilainen Jyväskylän yliopiston nykykulttuurin tutkimuskeskuksesta ja toimeksiantajan edustajana neuvotteleva virkamies Elina Normo.

Tutkimuksessa esitetyt johtopäätökset ovat tekijän, eivätkä näin ollen edusta liikenne- ja viestintäministeriön virallista kantaa.

Helsingissä syyskuussa 2007

Elina Normo
neuvotteleva virkamies

SISÄLLYSLUETTELO

YHTEENVETO	4
1. KÄYTETTY OHJELMA-AINEISTO JA TARKASTELU-ULOTTUVUUDET	11
1.1 Tarkastellut televisio-ohjelmat ja tarkasteluajanjakso.....	11
1.2 Lasten ja nuorten ohjelmien määrittelyssä käytetyt perusteet.....	11
1.3 Tarkastelussa mukana olevat ohjelmat	14
1.4 Rinnakkaislähettykset	14
1.5 Pikausinnat	15
1.6 Tarkasteluissa käytetyt havaintoyksiköt	15
1.7 Tarkasteluissa käytetty ohjelma-aika	16
1.8 Tarkasteluissa mukana olevat ohjelmiston piirteet	17
2. LASTEN JA NUORTEN OHJELMIEN OHJELMA-AJAT	19
2.1 Lasten ja nuorten ohjelmien yhteenlaskettu ohjelma-aika	19
2.2 Nuorten ohjelmien ohjelma-aika	20
2.3 Lasten ohjelmien ohjelma-aika	22
3. LASTENOHJELMAT OHJELMAN KOHDERYHMÄN MUKAAN	26
3.1 Lastenohjelmien kohderyhmä kielen mukaan	26
3.2 Lastenohjelmien kohderyhmä iän mukaan	26
3.3 Lastenohjelmien kohderyhmä sukupuolen mukaan	29
4. LASTENOHJELMAT OHJELMATYYPEITTÄIN.....	31
4.1 Lastenohjelmat rakenteellisen ohjelmaluokan mukaan.....	31
4.2 Lastenohjelmat sisällöllisen ohjelmatyyppin mukaan.....	35
5. LASTENOHJELMAT ALKUPERÄMAITTAIN	39
6. LASTENOHJELMAT KIELEN MUKAAN	43
6.1 Alkukieliset, jälkiäänitetyt ja tekstitetyt lastenohjelmat.....	43
6.2 Jälkiäänitysten toteuttaminen	44
7. REALISMI JA FIKTIO LASTENOHJELMISSA	46
7.1 Fiktiivisten ja ei-fiktiivisten ohjelmatyyppien osuus ohjelma-ajasta	46
7.2 Realismin ja fiktion määrä fiktiivisissä lastenohjelmissa.....	47
8. EI-FIKTIIVISTEN LASTENOHJELMIEN ESIINTYJÄT	50
8.1 Tarkasteluviikolla esitetyt ei-fiktiiviset lastenohjelmat.....	50
8.2 Lastenohjelmien juontajat.....	51
8.3 Muut ei-fiktiivisten ohjelmien esiintyjät	53
8.4 Ei-fiktiivisten ohjelmien dramatisoidut henkilöahmot	55
8.5 Lasten ja aikuisten suhteet ei-fiktiivisissä ohjelmissa	56
9. FIKTIIVISTEN OHJELMIEN HENKILÖHAHMOT.....	58
9.1 Tarkasteluviikolla esitetyt fiktiiviset lastenohjelmat.....	58
9.2 Fiktiivisten ohjelmien nimihenkilöt	60
9.3 Fiktiivisten ohjelmien päähenkilöt	60

9.4 Fiktiivisten ohjelmien keskeiset henkilöahmot	61
9.5 Lasten ja aikuisten suhteet fiktiivisissä ohjelmissa	62
10. TELEVISIOMAINONTA LASTENOHJELMIEN YHTEYDESSÄ.....	65
11. SUKUPUOLEN NÄKYMINEN LASTENOHJELMISSA	70
11.1 Ei-fiktiivisten ohjelmien sukupuolikuva	70
11.2 Fiktiivisten ohjelmien sukupuolikuva	71
11.3 Televisiomainosten sukupuolikuva	73
11.4 Onko lastenohjelmien sukupuolikuva muuttunut kymmenessä vuodessa?.....	75
12. ETNISYYDEN NÄKYMINEN LASTENOHJELMISSA	76
12.1 Etnisten henkilöahmojen esiintyminen lastenohjelmissa	76
12.2 Esiintyykö lastenohjelmissa etnistä syrjintää?	79
13. VÄKIVALTA LASTENOHJELMISSA.....	80
13.1 Lastenohjelmien väkivaltaisen sisällön määrittelyminen	80
13.2 Väkivaltaisen sisällön määrä lastenohjelmissa	81
13.3 Eniten väkivaltaa sisältäneet ohjelmat.....	82
14. LASTENOHJELMATARJONTA KANAVITTAIN.....	86
14.1 YLE TV1:n lastenohjelmatarjonta.....	86
14.2 YLE TV2:n lastenohjelmatarjonta.....	86
14.3 YLE Teeman lastenohjelmatarjonta	89
14.4 YLE FST5:n lastenohjelmatarjonta	90
14.5 MTV3:n lastenohjelmatarjonta.....	92
14.6 Nelosen lastenohjelmatarjonta.....	94
14.7 Subtv:n lastenohjelmatarjonta	96
15. LASTENOHJELMATARJONTA ERI VIIKONPÄIVINÄ	98
LÄHTEET.....	100
LIITE 1: Tarkasteluissa mukana olevat lasten ja nuorten ohjelmat	101

YHTEENVETO

Tämä raportti kuvaa Suomen valtakunnallisten televisiokanavien lastenohjelmatarjontaa syksyllä 2006. Tarkasteluissa ovat mukana kaikki ympäri maata analogisessa tai digitaalisessa lähetysverkossa näkyneet kotimaiset maksuttomat televisiokanavat, joilla oli lastenohjelmatarjontaa: YLE TV1, YLE TV2, YLE Teema, YLE FST5, MTV3, Nelonen ja Subtv.

Raportti perustuu yhden satunnaisesti valitun esimerkkiviikon ohjelmatarjonnan määrälliseen ja laadulliseen tarkasteluun. Selvityksen aineistona ovat kaikki lasten- ja nuortenohjelmat, jotka esitettiin vuonna 2006 viikolla 44 (30.10.–5.11.2006). Tämä selvitys keskittyy lastenohjelmiin eli ohjelmiin, joiden keskeisenä tai tärkeänä kohderyhmänä ovat alle 10-vuotiaat lapset. Lastenohjelmien lisäksi joitakin määrällisiä tietoja on esitetty myös nuortenohjelmista eli noin 10–15-vuotiaille suunnatuista ohjelmista.

Lasten ja nuorten ohjelmien määrä ja esitysajankohdat

Tarkasteluviikolla seitsemällä kotimaisella televisiokanavalla esitettiin lasten ja nuorten ohjelmia kaikkiaan 49 tuntia 39 minuuttia. Tästä ohjelma-ajasta 6 tuntia 8 minuuttia oli ohjelmia, joita esitettiin samanaikaisesti kahdella Yleisradion kanavalla, joten erillisiä lähetyksiä oli kaikkiaan 43 tuntia 31 minuuttia. Lasten ja nuorten ohjelmien päivittäinen ohjelma-aika (ilman rinnakkaislähetyksiä) vaihteli sunnuntain 4 tunnin 46 minuutin ja maanantain 7 tunnin 1 minuutin välillä. Useimpina päivinä lasten ja nuorten ohjelmien yhteenlaskettu ohjelma-aika oli noin 6–6½ tuntia. Lasten ja nuorten ohjelmien lähetysajat sijoituvat lähes poikkeuksetta parhaan katseluajan ulkopuolelle: arkipäivisin aamuihin, iltapäiviin ja alkuiltaan sekä viikonloppuisin aamupäiviin.

Nuorten ohjelmiksi luokiteltuja ohjelmia esitettiin neljällä Yleisradion kanavalla sekä Nelosella. Yhtään MTV3:n tai Subtv:n ohjelmaa ei tässä tarkastelussa ole luokiteltu nuortenohjelmiksi. Nuortenohjelmia lähetettiin kaikkiaan 16 tuntia 23 minuuttia. Tästä ohjelma-ajasta 1 tunti 56 minuuttia oli ohjelmia, joita esitettiin samanaikaisesti kahdella Yleisradion kanavalla, joten erillisiä lähetyksiä oli kaikkiaan 14 tuntia 27 minuuttia. Nuorten ohjelmien päivittäinen ohjelma-aika (ilman rinnakkaislähetyksiä) vaihteli sunnuntain 29 minuutin ja perjantain 3 tunnin 5 minuutin välillä. Useimpina arkipäivinä nuorten ohjelmien ohjelma-aika oli noin 2–2½ tuntia. Nuorten ohjelmia esitettiin yleensä iltapäivisin, mutta kahtena arki-iltana nuorten ohjelmaa lähetettiin YLE TV2:ssa myös klo 20.00–20.30.

Tarkasteluviikolla seitsemällä kotimaisella televisiokanavalla esitettiin lastenohjelmia kaikkiaan 33 tuntia ja 19 minuuttia. Tästä ohjelma-ajasta 4 tuntia 12 minuuttia oli ohjelmia, joita esitettiin samanaikaisesti kahdella Yleisradion kanavalla, joten erillisiä lähetyksiä oli kaikkiaan 29 tuntia ja 7 minuuttia. Lasten ohjelmien päivittäinen ohjelma-aika (ilman rinnakkaislähetyksiä) vaihteli keskiviikon 3 tunnin 34 minuutin ja lauantain 4 tunnin 57 minuutin välillä. Useimpina päivinä lasten ohjelmien yhteenlaskettu ohjelma-aika oli noin 3½ – 4 tuntia. Arkipäivinä lastenohjelmat keskittyivät lähinnä aamuihin, iltapäiviin ja alkuiltoihin. Viikonloppuisin lastenohjelmia esitettiin aamuisin ja aamupäivisin. Parhaaseen katseluaikaan ei tarkasteluviikolla lähetetty lainkaan lastenohjelmia.

Eri kohderyhmille suunnatut lastenohjelmat

Lastenohjelmien kokonaistarjonnasta suomenkielisille lapsille suunnattuja ohjelmia oli 87,8 prosenttia, ruotsinkielisille lapsille suunnattuja 11,2 prosenttia ja molemmille suunnattua (englanninkielistä) ohjelmaa 1,0 prosentti. Yleisradion lastenohjelmatarjonnasta suomenkielisille lapsille oli suunnattu 72,9 prosenttia, ruotsinkielisille lapsille 24,8 prosenttia ja molemmille 2,3 prosenttia. Kaikki kaupallisten kanavien lastenohjelmat oli suunnattu suomenkielisille lapsille.

Kaikista Yleisradion lastenohjelmista 62,2 prosenttia oli suunnattu (myös) alle kouluikäisille lapsille ja 37,8 prosenttia kouluikäisille lapsille. Kaupallisten televisiokanavien lastenohjelmista alle kouluikäisille(kin) suunnattuja oli 21,4 prosenttia ja arviolta yli 9-vuotialle suunnattuja ohjelmia oli 53,7 prosenttia kaupallisten televisiokanavien lastenohjelmista.

Lastenohjelmista 82,1 prosenttia ei ollut suunnattu erityisesti pojille tai tytöille, 11,0 prosenttia ohjelmista oli suunnattu enemmän pojille ja 6,9 prosenttia tytöille. Käytännöllisesti kaikki Yleisradion lastenohjelmat oli suunnattu molemmille sukupuolille. Kaupallisten televisiokanavien ohjelmista sukupuolineutraaleja on 68,3 prosenttia. Enemmän pojille suunnattuja ohjelmia kaupallisten kanavien lastenohjelmista on 20,0 prosenttia ja enemmän tytöille suunnattuja ohjelmia on 11,7 prosenttia.

Lastenohjelmat ohjelmatyypeittäin

Kaikista ohjelmatietoihin merkityistä lastenohjelmista 19,7 prosenttia oli makasiiniohjelmiä, jotka koostuivat useamman lyhyestä aliohjelmasta ja juonto-osuuksista. Tämän selvityksen tarkasteluissa makasiiniohjelmat on purettu aliohjelmiksi ja ohjelmiston tarkastelut tapahtuvat aliohjelmien tasolla.

Reilu puolet, 55,5 prosenttia, kaikista ohjelmatietoihin merkityistä lastenohjelmista oli erilaisia animaatiotarjoja. Kun mukaan laskettiin makasiiniohjelmien sisällä esitetyt animaatiot, nousi animaatioiden osuus oli 64,7 prosenttiin lastenohjelmien lähetysajasta. Yleisradion lastenohjelmista 46,1 prosenttia ja kaupallisten kanavien ohjelmista 80,0 prosenttia oli animaatiotarjoja.

Draamaohjelmien osuus oli 10,4 prosenttia lastenohjelmien ohjelma-ajasta ja 7,4 prosenttia lastenohjelmista oli opetusohjelmia. Musiikkiohjelmien osuus lastenohjelmien kokonaishajasta 4,1 prosenttia ja dokumentaaristen ohjelmia oli 2,4 prosenttia. Lastenohjelmien kokonaishajasta 4,8 prosenttia koostui makasiiniohjelmien juonto-osuuksista. Muiden ohjelmatyyppien osuus lähetysajasta oli 5,6 prosenttia.

Kaikki tarkasteluviikon lastenohjelmat luokiteltiin myös sellaisiin ohjelmatyyppeihin, joita käytetään yleisessä television ohjelmatarjonnan luokittelussa ja kuvailussa. Lastenohjelmat luokiteltiin näihin sisällöllisiin ohjelmatyyppeihin samoin perustein, mitä käytetään yleisesti televisio-ohjelmien luokittelussa. Tutkimusviikon lastenohjelmissa ei ollut lainkaan uutis- tai ajankohtaisohjelmiksi luokiteltavia ohjelmia ja asiaohjelmien osuus oli vain 2,2 prosenttia lähetysajasta. Kulttuuriohjelmien osuus lastenohjelmien esitysajasta oli 4,1 prosenttia ja opetusohjelmien 3,8 prosenttia. Aikuiskatsojien palveluohjelmia vastaavia ohjelmia tarkasteluviikon lastenohjelmista oli 2,0 prosenttia. Viihdeohjelmiksi luokiteltuja oh-

jelmia oli 8,6 prosenttia lastenohjelmien ohjelma-ajasta ja kotimaisen fiktion osuus lastenohjelmatarjonnasta oli 3,8 prosenttia.

Ulkomaisen fiktion osuus lastenohjelmien kokonaislähetysajasta oli 70,5 prosenttia. Yleisradion lastenohjelmista 47,2 prosenttia oli ulkomaista fiktiota ja kaupallisten kanavien ohjelmistosta peräti 89,8 prosenttia oli ulkomaista fiktiota. Ulkomainen fiktio koostui pääasiassa erilaisista animaatio-ohjelmista: animaatioiden osuus ulkomaisesta fiktiosta oli 88,7 prosenttia.

Lastenohjelmien alkuperämaa ja ohjelmissa käytetty kieli

Kotimaisten ohjelmien osuus tarkasteluviikon lastenohjelmatarjonnasta oli 26,8 prosenttia. Pohjoismaisia ohjelmia oli 6,4 prosenttia lastenohjelmien ohjelma-ajasta. Muissa Euroopan maissa tuotettujen ohjelmien osuus ohjelma-ajasta oli 23,7 prosenttia. Pohjoisamerikkalaisia ohjelmia oli 38,2 prosenttia ohjelma-ajasta ja japanilaisten ohjelmien osuus oli 4,9 prosenttia.

Lastenohjelmien ohjelma-ajasta 21,8 prosenttia koostui alkukieleltään suomenkielisiä ohjelmista ja alkukieleltään ruotsinkielisten ohjelmien osuus oli 6,2 prosenttia. Englanninkielisiä ohjelmia oli 1,2 prosenttia ohjelma-ajasta ja mykkiä (tai siansaksaksi puhuttuja) ohjelmia oli 1,3 prosenttia ohjelma-ajasta. Suomeksi tekstitettyjä ohjelmia oli 16,5 prosenttia lastenohjelmien koko ohjelma-ajasta.

Ohjelma-ajasta 48,2 prosenttia koostui suomeksi jälkiäänitetyistä ohjelmista ja ruotsiksi jälkiäänitettyjen ohjelmien osuus 4,8 prosenttia koko ohjelma-ajasta. Kaikki jälkiäänitetyt ohjelmat olivat ulkomaisia fiktio-ohjelmia ja niistä 90,0 prosenttia oli animaatio-ohjelmia.

Lastenohjelmien sukupuolikuva

Tarkasteluviikolla esitettyjen ei-fiktiivisten lastenohjelmien esiintyjien sukupuolijakauma oli suurimmalta osin varsin tasainen. Ohjelmien juontajissa, dokumentaarisisissa ohjelmissa ja haastatteluosuuksissa ja ei-fiktiivisten ohjelmien dramatisoiduissa osuuksissa esiintyi suunnilleen yhtä paljon naisia ja miehiä (tai tyttöjä ja poikia). Sen sijaan kilpailuohjelmiin kilpailijoina osallistuneet lapset olivat suurimmaksi osaksi tyttöjä ja musiikkiesityksiä esittäneet lapset olivat lähes kaikki tyttöjä. Populaarimusiikkia edustaneiden musiikkivideoiden esiintyjät taas olivat pääsääntöisesti miehiä ja videoiden naiskuva oli joiltain osin hyvin seksistinen ja yliseksuaalinen.

Fiktiosarjoissa miespuoliset hahmot ovat naispuolisia hahmoja jonkin verran useammin keskeisissä osissa lasten fiktiosarjoissa. Sarjojen päähenkilöistä noin 60 prosenttia oli miespuolisia ja noin 40 prosenttia naispuolisia. Pitkien fiktiosarjojen päähenkilöistä miespuolisia hahmoja oli vielä enemmän kuin lyhyempien sarjojen päähenkilöistä. Fiktiosarjoista noin puolet oli nimetty miespuolisten henkilöihahmojen ja viidennes naispuolisten henkilöihahmojen mukaan.

Lasten fiktiosarjoissa päähenkilöinä ja keskeisinä henkilöinä olivat useimmiten lapset tai nuoret, ja päähenkilöistä sekä tytöt että pojat olivat aktiivisia ja aloitteellisia. Yksi perinteisiin sukupuolirooleihin liittyvä stereotypia eli kuitenkin varsin vahvana lapsille suunnatussa fiktiosarjoissa: teini-ikäiset tytöt olivat erittäin kiinnostuneita ulkonäöstään.

Naispuolisten henkilöhahmojen aktiivisuus ei kuitenkaan ulottunut sarjojen varsinaisten päähenkilöiden lisäksi sarjan muihin henkilöihin. Jos sarjoissa näytettiin lapsipäähenkilöiden perheitä ja arkielämää kotona, äidit näyttäytyivät lähes poikkeuksetta tekemässä erilaisia kotitöitä, mutta isä ei sarjoissa esitetty vaikkapa keittiöpuuhissa.

Etnisyyden näkyminen lastenohjelmissa

Suomessa esitetyissä lastenohjelmissa ei esiintynyt kovinkaan paljon sellaisia henkilöhahmoja, jotka eivät olleet ulkonäöltään pohjoiseurooppalaisen vaaleita. Kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista, joissa esiintyi ihmishahmoja, lähes kahdessa kolmasosassa ei esiintynyt lainkaan muita kuin pohjoiseurooppalaisen näköisiä hahmoja.

Fiktiivisissä ohjelmissa etnisiä henkilöhahmoja esiintyi selvästi useammin kuin ei-fiktiivisissä ohjelmissa. Tarkasteluviikon ei-fiktiivisissä ohjelmissa etnisiä henkilöitä esiintyi vain yhdessä YLE Teeman opetusohjelmassa. Sen sijaan kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä ihmishahmoisista henkilöistä sisältäneistä fiktiivisistä lastenohjelmista lähes puolessa esiintyi etniseksi luokiteltavissa olevia henkilöhahmoja ainakin sivuosissa. Pääosa fiktiivisten lastenohjelmien etniseksi luettavista henkilöhahmoista esiintyi kaupallisten kanavien lastenohjelmissa, sillä Yleisradion fiktiivissäkään lastenohjelmissa oli erittäin vähän muita kuin pohjoiseurooppalaisen näköisiä henkilöhahmoja.

Yhtenä sarjan korkeintaan kahdesta päähenkilöstä etninen hahmo esiintyi 11,8 prosentissa fiktiivisten ohjelmien ohjelma-ajasta. Yleisimmin etniset hahmot esiintyivät kaupallisten kanavien fiktiivisissä lastenohjelmissa siten, että sarjan pääosassa olevaan lapsi- tai nuorisoryhmään kuului yksi ”etninen” henkilöhahmo.

Suomalaisten televisiokanavien lastenohjelmien ”etninen syrjintä” näyttäytyi ohjelmistossa lähinnä etnisten – ei pohjoiseurooppalaisen näköisten – henkilöhahmojen puuttumisena ohjelmista. Kuitenkin myös muutamien tarkasteluviikolla esitettyjen amerikkalaisten piirrossarjojen sisältöä saattoi katsoa välittävän varsin negatiivista kuvaa eri etnisistä ryhmistä (siis muista kuin valkoihoisista).

Väkivalta lastenohjelmissa

Tarkasteluviikon lastenohjelmat jaettiin kahdeksaan luokkaan ohjelman väkivaltaisuu- den asteen mukaan; luokittelu oli sikäli erittäin tiukka, että väkivallattomiksi (luokka 0) luokiteltiin vain sellaiset ohjelmat, jotka eivät sisältäneet lainkaan minkäänlaista sanallista tai fyysistä väkivaltaa tai väkivallalla uhkailua. Täysin väkivallattomaksi luokitellussa ohjelmassa ei myöskään saanut tapahtua mitään onnettomuutta, joka olisi tuottanut vahinkoa tai kipua.

Hieman yli puolet lastenohjelmista ei sisältänyt lainkaan minkäänlaista väkivaltaa tai sen uhkaa. Käytännöllisesti katsoen kaikki ei-fiktiiviset lastenohjelmat olivat täysin väkivallattomia, kun taas fiktiiviset lastenohjelmat sisälsivät usein ainakin jonkin verran väkivaltaa – väkivalta tosin saattoi olla henkilöhahmojen välistä riitelyä tai fyysistä kipua aiheuttanut tapaturma. Fiktiivisistä lastenohjelmista 38,5 prosenttia ei sisältänyt lainkaan minkäänlaista väkivaltaa. Väki- valtu- luokituksen luokkiin 1–2, eli erittäin lievää väkivaltaa sisältäviin ohjelmiin, kuului 12,5 prosenttia kaikista lastenohjelmista ja 15,8 prosenttia fiktio-ohjelmista.

Luokkiin 3–4 (lievää väkivaltaa sisältäviin ohjelmiin) kuului 14,5 prosenttia kaikista ja 19,4 prosenttia fiktio-ohjelmista. Väkivaltaisuusasteikon luokkiin 5–7 (eli selkeää väkivaltaa sisältäviin ohjelmiin) sijoittui 16,0 prosenttia kaikista lastenohjelmista ja 26,3 prosenttia fiktiivisistä lastenohjelmista.

Ero Yleisradion ja kaupallisten kanavien fiktiivisten lastenohjelmien väkivaltaisen sisällön määrässä oli erittäin selkeä. Yleisradion fiktiivisistä lastenohjelmista täysin väkivallattomia oli 76,3 prosenttia, mutta kaupallisten kanavien fiktiivistä ohjelmista vain 20,7 prosenttia. Selkeää väkivaltaa sisälsi – eli väkivalta-asteikon luokkiin 5–7 sijoittui – kaikkiaan 38,8 prosenttia kaupallisten kanavien fiktiivistä lastenohjelmista, mutta näihin luokkiin ei sijoittunut yhtään Yleisradion fiktiivistä lastenohjelmaa.

Väkivaltauokituksen luokkiin 5–7 (eli selkeää väkivaltaa sisältäviin ohjelmiin) sijoittui kaikkiaan kuusitoista ohjelmaa, joista kuusi oli tekstitetty suomeksi. Ohjelmien tekstittäminen jälkiäänityksen sijasta kertoi jo itsessään siitä, ettei ohjelmaa ollut suunnattu kaikkien pienimmille lapsille. Kaikki väkivaltaisimmiksi luokitellut ohjelmat olivat joko japanilaisia tai pohjoisamerikkalaisia (yleensä yhdysvaltalaisia) fiktiosarjoja, joista valtaosa oli suunnattu selvästi pojille.

Lapsille suunnattu televisiomainonta

Lastenohjelmien yhteydessä esitettiin tarkasteluviikolla kaikkiaan 1 tunti ja 47 minuuttia erilaisten maksullisten tuotteiden ja palvelujen mainoksia. Varsinaista mainontaa oli 9,3 prosenttia kaupallisten kanavien ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta. Esitetystä mainonnasta 72,3 prosenttia esitettiin MTV3:lla, 16,5 prosenttia Nelosella ja 11,2 prosenttia Subtv:llä. Varsinainen mainonta oli voimakkaasti painottunut viikonloppuaamujen lastenohjelmien yhteyteen, sillä 54,9 prosenttia kaikesta mainonnasta ja 67,2 prosenttia MTV3:n mainonnasta sijoittui viikonloppuihin.

Reilu puolet kaikista lastenohjelmien yhteydessä esitetyistä mainoksista oli erilaisten leikkikalujen ja pelien mainoksia. Elintarvikemainoksia oli 11,9 prosenttia kaikesta mainonnasta. Erilaisten mediatuotteiden (cd- ja dvd-levyt sekä elektroniset pelit) mainontaa oli 9,1 prosenttia kaikesta lastenohjelmien yhteydessä esitetystä mainonnasta ja muiden tuotteiden mainoksia oli 1,9 prosenttia kaikista mainoksista. Yhteensä 5,5 prosentissa kaikista lastenohjelmien yhteydessä esitetyistä mainoksista mainostettiin maksullisia mediapalveluja (elokuvaesityksiä, matkapuhelinliittymiä, kännyköiden soittoääniä, mobiilipelejä ja interaktiivisia televisiopelejä). Peräti 15,1 prosentissa tarkasteluviikolla lastenohjelmien yhteydessä esitetyissä mainoksissa mainostettiin television maksullisia lisäkanavia.

Osa lastenohjelmien yhteydessä esitetyistä mainoksista oli selvästi suunnattu erityisesti pojille tai tytöille. Leikkikalumainoksista erityisesti toiselle sukupuolelle suunnattuja vaikutti olevan kolme neljäsosaa, mutta muiden tuotteiden tai palvelujen mainonta oli yleensä suunnattu yhtäläisesti molemmille sukupuolille.

Tarkasteluviikolla esitetyistä leikkikalumainoksista noin kymmenessä prosentissa mainostettiin viikolla esitettyihin lastenohjelmiin liittyneitä tuotteita ja noin yhdeksässä prosentissa leluja, jotka liittyivät johonkin muuhun mediatuotteeseen (tai aiemmin esitettyyn televisiosarjaan). Muutamissa tapauksissa lastenohjelman ja sen yhteydessä esitetyn mainoksen

välillä oli erittäin selvä yhteys eli mainoksessa mainostettiin suoraan kyseiseen ohjelmaan liittyvää tuotetta.

Lastenohjelmatarjonta kanavittain

Yleisradion televisiokanavien välisen työnjaon mukaan YLE TV1:llä ei ollut käytännössä lainkaan omaa lastenohjelmatarjontaa. Kanavan lastenohjelmatarjonta koostui lähinnä koulupäivien aikana esitettävistä opetusohjelmista (jotka lähetettiin samanaikaisesti myös YLE Teemalla) ja arkisin alkuillasta lähetetystä puolituntisesta ruotsinkielisestä lastenohjelmasta (joka lähetettiin samanaikaisesti YLE FST5:llä). Viikonloppuisin kanavalla ei esitetty lainkaan lastenohjelmia. Kanavan ainoiksi omiksi lastenohjelmiksi on tässä tarkastelussa luokiteltu arkiamuisin *Aamu-tv*:ssä esitetyt noin viisiminuuttiset lastenohjelmat. Käytännössä nämä ohjelmat oli poimittu ohjelmista, jotka oli joskus aiemmin esitetty YLE TV2:n lastenohjelmistossa. YLE TV1:n lastenohjelmien osuus kaikista tarkasteluviikolla lähetetyistä lastenohjelmista oli 1,5 prosenttia.

Yleisradion televisiokanavien keskinäisen työnjaon mukaan suomenkieliset lastenohjelmat esitetään pääsääntöisesti YLE TV2:lla, joten tällä kanavalla oli runsaasti lastenohjelmatarjontaa. YLE TV2:lla esitettiin tarkasteluviikon aikana yhteensä 8 tuntia 42 minuuttia lastenohjelmia. Tästä ajasta 29 minuuttia oli YLE FST5:n ohjelmien rinnakkaislähetys (sunnuntaiaamun ruotsinkielinen lastenohjelma). Kanavan oma lastenohjelmatarjonta oli tarkasteluviikolla 8 tuntia 13 minuuttia. YLE TV2:n lastenohjelmien osuus kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista oli 28,2 prosenttia.

YLE TV2:n lastenohjelmien lähetyksistä 37,9 prosenttia koostui makasiiniohjelmista ja 38,3 prosenttia animaatioista. Kun tarkastelussa otettiin huomioon makasiiniohjelmien sisällä olleet ohjelmat, nousi animaatioiden osuus 51,7 prosenttiin kanavan lastenohjelmien lähetyksistä. Fiktiivisten ohjelmatyyppien yhteenlaskettu osuus YLE TV2:n tarkasteluviikon lastenohjelmista oli 61,5 prosenttia ja ei-fiktiivisten ohjelmien osuus oli 37,2 prosenttia. Ulkomaisen fiktion osuus YLE TV2:n tarkasteluviikon lastenohjelmatarjonnasta oli 53,5 prosenttia ja kotimaisen fiktion osuus oli 8,1 prosenttia.

Digitaalisella YLE Teemalla ei esitetty lainkaan varsinaisia lastenohjelmia, mutta osa kanavan opetusohjelmista oli suunnattu alaluokkalaikaisille lapsille, joten ne on otettu huomioon lapsille suunnatun ohjelmatarjonnan tarkastelussa. Kanavan osuus tarkasteluviikon lastenohjelmien kokonaislähetysajasta oli 4,1 prosenttia.

Tarkasteluviikolla YLE FST5:lla esitettiin lastenohjelmia yhteensä 3 tuntia 16 minuuttia ja kanavan lastenohjelmien osuus (ja samalla ruotsinkielisille lapsille suunnattujen lastenohjelmien osuus) kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista oli 11,2 prosenttia. YLE FST5:lla lastenohjelmia esitettiin puolen tunnin ajan arkipäivisin klo 17.45–18.15 ja sunnuntaiaamuisin klo 8.00–8.30. Kaikki kanavan lastenohjelmat lähetettiin samanaikaisesti myös analogisella kanavalla; viikolla YLE TV1:ssä ja sunnuntaina YLE TV2:ssa.

YLE FST5:n lastenohjelmien lähetyksistä 80,1 prosenttia koostui makasiiniohjelmista ja 19,9 prosenttia opetusohjelmista. Kun tarkastelussa otettiin huomioon makasiiniohjelmien sisällä olleet ohjelmat, oli animaatioiden osuus 47,9 prosenttia kanavan lastenohjelmien lähetyksistä. Fiktiivisten ohjelmatyyppien yhteenlaskettu osuus YLE FST5:n tarkastelu-

viikon lastenohjelmista oli 50,4 prosenttia ja ei-fiktiivisten ohjelmien osuus oli 47,6 prosenttia.

MTV3:lla esitettiin tarkasteluviikolla lastenohjelmia kaikkiaan 5 tuntia 47 minuuttia, ja kanavan lastenohjelmien osuus kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista oli 19,8 prosenttia. MTV3:lla lastenohjelmia esitettiin arkipäivisin puolen tunnin ajan klo 14.05–14.30, lauantaiamuaisin kolmen tunnin ajan klo 7.25–10.30 ja sunnuntaiamuaisin kahden tunnin ajan klo 7.45–9.45. MTV3:n lastenohjelmien lähetysajasta 59,0 prosenttia oli erilaisia animaatioita. Draamaa kanavan lastenohjelmista oli 19,0 prosenttia ja musiikkiohjelmia 16,3 prosenttia. Fiktiivisten ohjelmatyyppien yhteenlaskettu osuus MTV3:n tarkasteluviikon lastenohjelmista oli 78,0 prosenttia ja ei-fiktiivisten ohjelmien osuus oli 22,0 prosenttia. Ulkomaisen fiktion osuus MTV3:n tarkasteluviikon lastenohjelmatarjonnasta oli 71,8 prosenttia ja kotimaisen fiktion osuus oli 6,1 prosenttia.

Nelosella lastenohjelmia esitettiin arkiamuaisin reilun tunnin ajan klo 7.00–8.05. Nelosella esitettiin tarkasteluviikolla lastenohjelmia kaikkiaan 4 tuntia 29 minuuttia ja kanavan osuus kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista oli 15,4 prosenttia. Nelosen lastenohjelmien lähetysajasta 81,5 prosenttia oli erilaisia animaatioita ja 18,5 prosenttia draamaa. Kaikki kanavan ohjelmat olivat ulkomaisia fiktio-ohjelmia.

Subtv:llä esitettiin tarkasteluviikolla lastenohjelmia kaikkiaan 5 tuntia 42 minuuttia ja kanavan osuus kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista oli 19,6 prosenttia. Subtv:llä lastenohjelmia esitettiin arkiamuaisin tunnin ajan klo 7.00–8.00. Viikonloppuisin tässä tarkastelussa lastenohjelmiksi luokiteltuja ohjelmia esitettiin vajaan tunnin ajan klo 10.00–10.50. Subtv:n lastenohjelmatarjonta koostui viidestä ulkomaisesta animaatio-ohjelmasta.

1. KÄYTETTY OHJELMA-AINEISTO JA TARKASTELU-ULOTTUVUUDET

1.1. Tarkastelussa mukana olevat televisiokanavat ja tarkasteluajanjakso

Selvityksen aineistona ovat kaikki lasten- ja nuortenohjelmat, jotka esitettiin vuonna 2006 viikolla 44 (30.10.–5.11.2006) niillä kotimaisilla televisiokanavilla, joita oli mahdollisuus seurata ilman erillismaksua analogisen tai digitaalisen lähetyksen kautta tai kaapeliverkossa (lähes) koko maassa. Tarkasteluissa mukana olevat televisiokanavat ovat YLE TV1, YLE TV2, YLE Teema, YLE FST5, MTV3, Nelonen ja Subtv.

Tarkasteluviikko on valikoitunut melko sattumanvaraisesti; valinnan edellytyksenä oli kuitenkin, ettei kyseisen viikon ohjelmatarjonta saanut poiketa kanavien perustarjonnasta. Vuonna 2006 pyhäinpäivä osui valitun viikon lauantaille. Kaksoispyhä vaikutti hyvin todennäköisesti ohjelmien katselumääriin, mutta tässä selvityksessä ei tarkastella ohjelmien katselua vaan ohjelmatarjontaa ja ohjelmatarjonnaltaan pyhäinpäivä oli tavallinen lauantai.¹

Tämä selvitys keskittyy lastenohjelmiin eli ohjelmiin, joiden keskeisenä tai tärkeänä kohderyhmänä ovat alle 10-vuotiaat lapset. Lastenohjelmien lisäksi joitakin määrällisiä tietoja on esitetty myös nuortenohjelmista, eli noin 10–15-vuotiaille suunnatuista ohjelmista.

Selvitys keskittyy vain viikoittain toistuviin lasten ja nuortenohjelmiin ja tarkastelun ulkopuolelle on jätetty elokuvat, sillä samalla elokuvapaikalla esitetään eri viikoilla hieman erilaisia elokuvia, joista vain osa olisi luokiteltavissa lasten tai nuorten elokuviksi.²

1.2 Lasten ja nuorten ohjelmien määrittelyssä käytetyt perusteet

Lasten ja nuorten ohjelmat eivät ole täysin yksiselitteisesti erotettavissa muusta ohjelmistosta. Tässä selvityksessä lasten ja nuorten ohjelmat on erotettu muusta televisio-ohjelmistosta ja toisistaan useamman kriteeriin perusteella. Erottelu – eli tarkasteluaineiston rajaaminen – perustuu viiteen eri kriteeriin:

- 1) Ohjelmatietoihin
- 2) Ohjelmapaikkaan ja lähetysaikaan
- 3) Aiemmissä ohjelmatarjontaselvityksissä käytettyyn luokitteluun³
- 4) Ohjelman katsojakunnan rakenteeseen
- 5) Ohjelman sisältöön ja sen perusteella arvioituun kohderyhmään

¹ Pyhäinpäivä ei vaikuttanut tarkasteluviikolla esitettyjen lastenohjelmien määrään tai nimikkeisiin, mutta pyhänpäivän läheisyys näkyi jonkin verran edellisellä viikolla esitettyjen YLE TV2:n ja YLE FST:n ohjelmien sisällössä. Näissä ohjelmissa käsiteltiin paljon erilaisiin pelkoihin ja mm. kummituksiin liittyviä teemoja ja muutamat ohjelmat kertoivat Halloweenin vietosta tai niissä valmistauduttiin sen viettoon. Tämän selvityksen keskipisteessä olevaan ohjelmien ja ohjelmiston rakenteeseen sisällölliset painotukset eivät kuitenkaan vaikuttaneet.

² MTV3:ssä esitettiin sekä tarkasteluviikon lauantaina että sunnuntaina (varmaan ainakin osittain pyhänpäivästä johtuen) lasten tai nuorten elokuvaksi luokiteltavissa oleva elokuva: lauantain iltapäiväelokuvana oli Riemukuplaa rullaa taas ja sunnuntain iltapäiväelokuvana nähtiin *Free Willy*. Esimerkiksi edellisellä viikolla ei kumpanakaan päivänä esitetty lainkaan iltapäiväelokuvaa.

³ Pääasiallisena vertailukohteena on ollut tuorein ohjelmatarjontaselvitys, Minna Aslama, Fredrik Sonck ja Jaana Wallenius (2006) *Suomalainen televisiotarjonta 2005*.

Ohjelmatiedot

Tärkeimpänä tarkasteluun valikoitujen ohjelmien rajauskriteerinä oli se, mitkä ohjelmat oli ohjelmatiedoissa merkitty lastenohjelmiksi.⁴ Eri kanavien ohjelmat on kuitenkin merkitty lastenohjelmiksi hieman eri perustein: Yleisradion ohjelmista lastenohjelmiksi on merkitty myös nuortenohjelmat, kun muiden kanavien ohjelmista merkinnän ovat saaneet vain varsinaiset pienemmille lapsille suunnatut lastenohjelmat. Tämän vuoksi onkin ollut tarpeellista erottaa lastenohjelmat (joiden keskeisenä tai tärkeänä kohderyhmänä ovat alle 10-vuotiaat lapset) nuortenohjelmista.

Tarkasteluissa ovat mukana myös YLE TV1:n *Aamu-tv*:ssä esitetyt lastenohjelmat. Näitä ohjelmia ei ole nimetty ohjelmatiedoissa erikseen, mutta tarkemmissa *Aamu-tv*:n ohjelmatiedoissa on mainittu ”Lasten ohjelmaa” klo 8.25–8.30.

Ohjelmapaikka ja lähetysaika

Toisena keskeisenä kriteerinä lasten ja nuorten ohjelmien erottamisessa muusta ohjelmistosta ja toisistaan on käytetty ohjelmapaikkaa. Lasten ja nuorten ohjelmilla oli selvät vaikiintuneet paikkansa eri kanavien ohjelmakaaviossa ja näillä ohjelmapaikoilla esitetyt ohjelmat on tässä selvityksessä luokiteltu – ohjelmapaikasta riippuen – lasten tai nuorten ohjelmiksi.

YLE TV2:ssa nuortenohjelmia lähetettiin arkipäivisin klo 16.00 ja 16.55 välisenä aikana ja lastenohjelmia klo 16.55 ja 17.50 välisenä aikana. YLE FST5:lla nuortenohjelmia lähetettiin arkipäivisin klo 17.16 ja 17.45 välisenä aikana ja lastenohjelmia klo 17.45 ja 18.15 välisenä aikana. Nämä ohjelmapaikat oli kummallakin kanavalla erotettu selvästi toisistaan.⁵ Vaikka osa näiden kanavien nuortenohjelmapaikoilla esitetyistä ohjelmista olisi sisältönsä puolesta voinut olla lastenohjelmia, niitä ei ohjelmapaikkansa vuoksi ole tarkasteluissa laskettu lastenohjelmiksi.⁶

YLE TV2:ssa lastenohjelmiksi ohjelmatiedoissa merkityjä ohjelmia esitettiin kahtena iltana myös myöhemmin illalla (klo 20.00–20.30). Nämä ohjelmat (keskiviikon draamasarja *Tää ei jää tähän!* ja perjantain viihdeohjelma *Sartsan parantola*) on tässä tutkimuksessa luokiteltu nuortenohjelmiksi.⁷

Aiemmissa ohjelmatarjontaselvityksissä käytetyt luokittelut

Tässä selvityksessä käytetty lasten ja nuorten ohjelmien rajausta on pyritty saamaan vastamaan aiemmissa ohjelmatarjontaselvityksissä käytettyä ohjelmaluokittelua. Vaikka Nelo-

⁴ Lastenohjelmien merkinnät eroavat hieman eri ohjelmatiedoissa. Tässä selvityksessä on käytetty pohjana Yleisradion verkkosivuston Ohjelmaoppaan merkintöjä (<http://www.yle.fi/ohjelmaopas/>)

⁵ YLE TV2:ssa erottelu tapahtui erilaisilla kanavatunnisteilla (nuortenohjelmien kanavatunnisteissa breikkaavia nuoria ja lastenohjelmien tunnuksessa keinoja lapsia) ja FST5:ssa ohjelmien katonimellä (nuortenohjelmilla *Zon5* ja lastenohjelmilla *BUU-klubben*).

⁶ Tällaisia ohjelmia olivat lähinnä YLE TV2:ssa maanantaina esitetyt animaatiofilmit *Turvapaikanhakijat* ja *Futismamma* ja keskiviikkona esitetty draamasarja *Tallijengi* sekä FST5:ssä keskiviikkona esitetty mykkädraama *Fritjof Fumlesen*.

⁷ Nämä oli myös sisältönsä puolesta selvästi suunnattu nuorille. *Tää ei tähän!* -sarjaa kutsuttiin myös ennakkomainonnassa ja kuulutuksissa nuortenohjelmiksi.

sen *Buusteria* ei ohjelmatiedoissa ollut merkitty lastenohjelmaksi, se on tässä selvityksessä luokiteltu – aiempien ohjelmatarjontaselvitysten tavoin – nuorten ohjelmaksi. Kyseinen ohjelma on myös sisältönsä ja lähetysaikansa perusteella selvästi suunnattu nuorille.

Erilaisia nuorille tai nuorehkoille yleisöille suunnattuja sarjafilmejä tai musiikkiohjelmia ei sen paremmin tässä kuin aiemmissakaan selvityksissä ole luokiteltu lasten ja nuortenohjelmiksi.⁸ Lasten tai nuorten ohjelmiksi ei myöskään ole laskettu suuremmalle yleisölle suunnattuja animaatio-sarjoja.⁹

Ohjelman katsojakunnan rakenne

Tämän selvityksen aineistoon on sisällytetty myös muutamia sellaisia ohjelmia, joita ei ohjelmatiedoissa ole merkitty lastenohjelmiksi. Aineistorajaus perustuu näiden ohjelmien kohdalla ohjelmien esitysaikaan ja ohjelmien sisällön lisäksi ohjelmien katsojakunnan rakenteeseen.

Subtv:n viikonloppuaamupäivien animaatio-sarjoja *Dragon Ball Z* ja *Batman* ei ohjelmatiedoissa ollut merkitty lastenohjelmiksi, mutta nämä ohjelmat esitettiin välittömästi YLE TV2:n ja MTV3:n lastenohjelmien jälkeen ja ohjelmien katselijoista huomattava osa on lapsia.¹⁰

Tässä selvityksessä *Dragon Ball Z* ja *Batman* on laskettu lastenohjelmiksi, mutta sellaisia animaatio-sarjoja kuten *Simpsonit* ja *Kukkulan kuningas* ei ole luokiteltu lastenohjelmiksi.

Ohjelman sisältö ja sen perusteella arvioitu kohderyhmä

Ohjelmatiedoissa YLE TV2:ssa torstai-iltana esitetty koiriin keskittynyt *Lemmikit* oli merkitty lastenohjelmaksi, mutta sisältönsä puolesta ohjelma oli suunnattu enemmän aikuis- kuin lapsiyleisölle. Myös aiemmissa ohjelmarakenneselvityksissä käytettyjen perusteiden mukaan kyseessä oli asiaohjelma. Tätä ohjelmaa ei selvityksessä ole laskettu lasten ja nuortenohjelmaksi.¹¹

Tarkasteluviikolla esitetyistä opetusohjelmista lastenohjelmiksi oli ohjelmatiedoissa merkitty äidinkielen koulu-tv-ohjelma *Onnimanni*, englanninkielen koulu-tv-ohjelma *Go Yoyo go*, uutisohjelma *Uutismixi* sekä ruotsinkielinen opetusohjelma *Pussel*. Näistä ohjelmista *Uutismixi* on luokiteltu nuortenohjelmaksi ja muut lastenohjelmiksi. Rajausperusteena on se, että toiset ohjelmat on suunnattu vuosiluokille 1.–4., mutta *Uutismixi* oli suunnattu selvästi vanhemmille lapsille ja nuorille.

⁸ Tällaisia ohjelmia olivat tarkasteluviikolla mm. MTV3:n *Veljemme on nero* sekä Nelosen *POP-ikoni* ja *NRJ Top 20*.

⁹ Tällaisia ohjelmia olivat tarkasteluviikolla mm. MTV3:n ja Subtv:n *Simpsonit* ja *Kukkulan kuningas*.

¹⁰ Esimerkiksi tarkasteluviikon sunnuntaina 5.11.2006 *Dragon Ball Z*:n katselijoista yli kolmannes ja *Batmanin* katselijoista puolet oli alle 10-vuotiaita. Samana päivänä esitetyn *Simpsonit*-sarjan katsojista tämän ikäisiä oli neljännes. Tosin myös *Batmanin* jälkeen esitetyn *Kukkulan kuninkaan* katsojista lähes puolet oli alle 10-vuotiaita, mutta sisällöllisesti tämä ohjelma ei ole lastenohjelma.

¹¹ MTV3:n lauantaina esitetty Lemmikkimaailma olisi sekä sisältönsä että ohjelmapaikkansa puolesta ollut enemmän lastenohjelma kuin YLE TV2:n *Lemmikit*, mutta tätä ei ollut ohjelmatiedoissa luokiteltu lastenohjelmaksi. Tässä selvityksessä kumpaakaan ei ole laskettu lasten ja nuortenohjelmaksi.

1.3 Tarkastelussa mukana olevat ohjelmat

Kaikki tarkastelussa mukana olevat lastenohjelmat on lueteltu liitteessä 1. Seuraavassa ohjelmat luetellaan yleisemmällä tasolla.

Lastenohjelmiksi on tässä selvityksessä luokiteltu:

- 1) YLE TV1:n Aamu-tv:n lastenohjelmat (klo 8.25–8.30)
- 2) YLE TV2:n Lastentunnin ohjelmat arkisin klo 16.55–17.50.
- 3) YLE FST5:n *BUU-klubben* (arkisin klo 17.45 – 18.15 ja sunnuntaisin klo 8.00–8.30)
- 4) YLE FST5:n opetusohjelma *Pussel* (uusittu *BUU-klubbenin* osana)
- 5) YLE Teeman (ja YLE TV1:n) luokka-asteille 1.– 4. suunnatut opetusohjelmat *Onnimanni* ja *Go Yoyo go*
- 6) MTV3:n iltapäivän lastenohjelmat (arkisin klo 14.05–14.30)
- 7) Nelosen aamujen lastenohjelmat (arkisin klo 7.00–8.05)
- 8) Subtv:n aamujen lastenohjelmat (arkisin klo 7.00–8.00)
- 9) YLE TV2:n aamuohjelmat viikonloppuisin klo 8.00–10.00.
- 10) MTV3:n aamuohjelmat viikonloppuisin (lauantaina klo 7.25 –10.30 ja sunnuntaina klo 7.45–9.45).
- 11) Subtv:n aamupäiväohjelmat viikonloppuisin klo 10.00–10.50).
- 12) Edellisten ohjelmien uusinnat ja rinnakkaislähettykset muina aikoina ja muilla kanavilla

Nuortenohjelmiksi on tässä selvityksessä luokiteltu:

- 1) YLE TV2:n iltapäivien nuortenohjelmat arkisin klo 16.00–16.50.
- 2) YLE FST5:n *Zon5* (arkisin klo 17.16 – 17.45 ja lauantaisin klo 13.15–13.45)
- 3) YLE TV2:n nuortensarjat (keskiviikkona ja perjantaina klo 20.00 – 20.30 ja lauantaina klo 10.00–10.30)
- 4) YLE TV1:n *Uutismixi*
- 5) Nelosen nuortenohjelma *Buusteri* (arkisin klo 16.05–16.35)
- 6) Edellisten ohjelmien uusinnat ja rinnakkaislähettykset muina aikoina ja muilla kanavilla.

1.4 Rinnakkaislähettykset

Ohjelma-aineiston määrällistä tarkastelua ja luokittelua vaikeutti se, että monet Yleisradion lasten- ja nuortenohjelmat lähetettiin samanaikaisesti kahdella kanavalla: digitaalisella YLE FST5:llä tai YLE Teemalla ja jommallakummalla pääkanavalla YLE TV1:llä tai YLE TV2:lla.

Nämä rinnakkaislähettykset on ohjelmatarjonnan esittelyissä laskettu vain yhteen kertaan (ellei toisin ole mainittu). Ruotsinkieliset lasten- ja nuortenohjelmat on luokiteltu ensisijaisesti YLE FST:n ohjelmiksi, muut opetusohjelmat YLE Teeman ohjelmiksi ja *Uutismixi* YLE TV1:n ohjelmaksi.

YLE FST5:n lastenmakasiini *BUU-klubben* esitettiin arkisin myös YLE TV1:llä ja sunnuntai-aiamuna myös YLE TV2:lla. Lauantaina YLE FST5:n nuortenohjelmat esitettiin myös myös YLE TV1:ssä tai YLE TV2:ssa. Ruotsinkielinen opetusohjelma *Pussel* esitettiin maanantaipäivänä myös YLE TV1:ssä.

Opetusohjelmat *Onnimanni* ja *Go Yoyo go* esitettiin sekä YLE Teemalla ja YLE TV1:ssä. Uutisohjelma *Uutismixiä* taas esitettiin samanaikaisesti sekä YLE TV1:llä että YLE Teemalla (ja lisäksi eri aikaan YLE TV2:lla).

1.5 Pikausinnat

Monet lasten ja nuorten ohjelmat lähetettiin pikausintoina muutaman päivän sisällä ensimmäisestä lähetyksestä. Useimmissa ohjelmien lähetysaikaan perustuvissa tarkasteluissa on otettu huomioon myös ohjelmien pikausinnat, mutta sisällöllisemmissä tarkasteluissa tai silloin kun tarkasteluperusteena on ohjelmien lukumäärä, sama ohjelma on huomioitu vain yhden kerran. Tarkastelujen yhteydessä on mainittu, elleivät pikausinnat ole mukana tarkastelussa.

Yleisradion opetusohjelmat *Onnimanni* ja *Go Yoyo go* esitettiin useita kertoja tarkasteluviikon aikana: *Onnimanni* YLE Teemalla kaksi kertaa maanantaina ja kerran torstaina (kumpanakin päivänä myös yksi rinnakkaislähetys YLE TV1:llä) ja *Go Yoyo go* YLE Teemalla tiistaina ja perjantaina (rinnakkaislähetykset YLE TV1:llä).

Nelosen lastenohjelma *Lazy town* taas esitettiin sekä tiistai että perjantai-aiamuna (hieman eri aikaan). Lauantaisin aamupäivällä esitetyt MTV3:n musiikkiohjelma *Kids Top 20* ja YLE TV2:n tietokilpailuohjelma *Hetkinen* uusittiin kumpikin seuraavan viikon maanantaina iltapäivällä.

Tässä selvityksessä ei ole kiinnitetty lainkaan huomiota muihin uusintoihin kuin pikausintoihin. Lastenohjelmien kohdalla ohjelmien uusinnat ovat hyvin yleisiä: monia lastenohjelmia on saatettu esittää kymmeniä kertoja useiden vuosien aikana.¹² Lastenohjelmien kohdalla suosittujen ohjelmien toistuvakin uusiminen on hyvin ymmärrettävää ja perusteltua, kun ottaa huomioon, että lastenohjelmien katsojakunta vaihtuu muutaman vuoden välein.

1.6 Tarkasteluissa käytetyt havaintoyksiköt

Lastenohjelmien lähetysajasta viidennes on erilaisia makasiiniohjelmia (ohjelmien jakautumisesta eri ohjelmatyyppeihin lähemmin luvussa 4). Yhteen makasiiniohjelmaan voi sisältyä hyvin erilaisia ohjelmaosioita, joten useimpien tarkastelujen tasolla makasiiniohjelmia ei käsitellä kokonaisina, vaan ne on jaettu pienempiin ohjelmayksikköihin.

Makasiiniohjelmien purkaminen palasiksi oli joskus varsin työlästä, sillä ohjelmissa saattaa olla monia sisäkkäisiä kerroksia: makasiiniohjelman sisällä voi olla aliohjelma, joka koos-

¹² Esimerkiksi YLE TV2:n *Pikku Kakkosen* puolalaista nukkeanimaatiota *Nalle Luppakorvaa* on esitetty toistuvasta jo vuodesta 1979 lähtien. Subtv:n *Tiny Toonsin* keskiviikkona esitetyssä jaksossa ”Topi-sorsa Hollywoodin helmassa” yleinen hätänumero oli 000, joten ohjelman jälkiäänitys oli tehty ennen vuotta 1993.

tuu puolestaan useammista ohjelmaosioista.¹³ Ohjelmien ja aliohjelmien kestot on mitattu kuvanauhalla ja taulukoinneissa ne on huomioitu 10 sekunnin tarkkuudella.¹⁴

Saman makasiiniohjelman samantyyppiset ohjelmaosiot on laskettu yhteen yhdeksi ohjelmaosioiksi: makasiiniohjelman lähetyksessä voi olla esimerkiksi viisi erillistä juonto-osuutta ohjelmien välissä, mutta tässä tarkastelussa juonto-osuuksien ohjelma-ajat on laskettu yhteen ja niitä käsitellään yhtenä ohjelmaosiona.

Tarkasteluvuikolla esitettiin yhteensä 93 ohjelmatiedoissa erikseen mainittua lastenohjelmaa (ja lisäksi viisi YLE TV1:n Aamu-tv:n lastenohjelmaa). Erillisiä ohjelmaosioita oli hieman yli 500 ja tarkasteluissa käytettyjä ohjelmayksiköitä 345.

1.7 Tarkasteluissa käytetty ohjelma-aika

Tämän selvityksen tarkastelut perustuvat pääosin ohjelmien keston eikä ohjelmien määrään. Ohjelma-ajalla tarkoitetaan ohjelman todellista kestoja eikä ohjelmatietoihin merkittyä ohjelmapaikan pituutta. Selvityksessä esitettyihin ohjelma-aikoihin eivät siis sisälly esimerkiksi kuulutukset, erilaiset kanavatunnisteet, kanavan muiden ohjelmien ennakkomainonta ja trailerit tai varsinainen mainonta.

Lastenohjelmien tarjonnan kannalta mielenkiintoisena ilmiönä voidaan kuitenkin pitää sitä, että varsin huomattava osa lastenohjelmien ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta koostui itse asiassa muusta kuin varsinaisista ohjelmista. Tarkasteluvuikon ohjelmatietoihin merkitty lastenohjelmien ohjelma-aika (ilman Yleisradion rinnakkaislähettyksiä) 32 tuntia 30 minuuttia, mutta varsinaisia ohjelmia tästä ajasta oli 29 tuntia 7 minuuttia. Kaikkien kanavien yhteenlasketusta ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta 11,8 prosenttia koostui siis jostain muusta kuin itse lastenohjelmista.¹⁵ Tästä muusta kuin itse ohjelmasta koostuneesta ajasta 1 tunti 31 minuuttia oli erilaisten tuotteiden tai palvelujen televisiomainontaa, 16 minuuttia maksullisten televisiokanavien (Subtv Junior ja Disney Channel) mainontaa ja 2 tuntia 4 minuuttia koostui erilaisesta kanava- ja ohjelmamainonnasta.

Yleisradion kanavien ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta 4 prosenttia oli muuta kuin itse ohjelmia, mm. kanavatunnuksia ja ohjelmien ennakkomainoksia. Lastenohjelmien yhteydessä mainostettiin pääasiassa saman kanavan lastenohjelmia.

Kaupallisten kanavien ohjelmatietoihin merkitystä lastenohjelmien ohjelma-ajasta kaikkiaan 17,3 prosenttia oli jotain muuta kuin itse ohjelmia: 7,9 prosenttia oli varsinaista tuote-

¹³ Esimerkiksi YLE FST5:n maanantai-illan *BUU-klubbenin* vajaan 30 ohjelmaminuutista noin 10 minuuttia oli uutta ohjelmaa (kolme juonto-osuutta ja lyhyt eläindokumentti) ja 20 minuuttia aamupäivällä esitetyn opetusohjelma *Pusselin* uusintaa. *Pusselin* ohjelma-ajasta noin puolet koostui kehystarinana toimineista neljästä Korkeasaaren eläintarhassa kuvatusta osuudesta ja kahdesta dokumenttifilmistä ja puolet taas *Mattepatrullen* nimisestä matematiikan opetusohjelmasta, jonka sisällä oli taas niin draamallisia kuin dokumenttaarisiaakin osia sekä animaatioita

¹⁴ Osa makasiiniohjelmien ohjelma-ajasta ”katoaa”, kun ne jaetaan alaohjelmiksi, sillä ohjelmakokonaisuuden alku- ja lopputunnukset eivät sijoitu minkään aliohjelman sisälle. YLE TV2:n lastenohjelmien ohjelma-ajasta tällä tavoin ”katosi” reilut 6 minuuttia ja YLE FST5:n ohjelma-ajasta reilut 5 minuuttia.

¹⁵ Näissä ohjelma-aikatarkasteluissa eivät ole mukana YLE TV1:n *Aamu-tv*:n lastenohjelmat, joilla ei ollut tarkkaa ohjelmatietoihin merkittyä ohjelmapaikkaa: joinain päivinä lastenohjelma oli pidempi kuin sille periaatteessa varattu 5 minuuttia.

tai palvelumainontaa, 1,4 prosenttia maksullisten televisiokanavien mainontaa ja 8,0 prosenttia muuta sisältöä kuten kanava- ja ohjelmamainontaa. Lastenohjelmien yhteydessä esitettyä mainontaa tarkastellaan lähemmin luvussa 10.

Kanavista MTV3:n ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta 20,8 prosenttia koostui muista kuin itse ohjelmista. MTV3:n lastenohjelmien ohjelma-ajasta keskiviikkona ja lauantaina yli neljännes oli mainontaa tai kanavamainontaa. (keskiviikkona 28,9 prosenttia ja lauantaina 25,3 prosenttia).

Taulukko 1.7.1 Lastenohjelmien ohjelmatietoihin merkityn ohjelma-ajan jakautuminen varsinaiseen ohjelma-aikaan, mainontaan ja muuhun aineistoon kanavittain (ohjelma-aika ja osuus ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Ohjelmapaikat		8:35:00	1:20:00	3:20:00	7:15:00	5:20:00	6:40:00	32:30:00
Todellinen ohjelma-aika	0:26:00	8:12:30	1:15:00	3:16:00	5:46:40	4:28:50	5:42:10	29:07:10
Muu		0:22:30	0:05:00	0:04:00	1:30:50	0:51:10	0:57:50	3:51:20
<i>Tuotemainonta</i>					1:08:54	0:17:40	0:04:28	1:31:02
<i>Maksukanavien mainonta</i>					0:08:40		0:07:30	0:16:10
<i>Muu</i>		0:22:30	0:05:00	0:04:00	0:13:16	0:33:25	0:45:52	2:04:08
Yhteensä	0:26:00	8:35:00	1:20:00	3:20:00	7:17:30	5:20:00	6:40:00	32:32:30

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Todellinen ohjelma-aika	100	95,6	93,8	98,0	79,2	84,0	85,5	88,2
Muu		4,4	6,2	2,0	20,8	16,0	14,5	11,8
<i>Tuotemainonta</i>					15,7	5,5	1,1	4,7
<i>Maksukanavien mainonta</i>					2,0		1,9	0,8
<i>Muu</i>		4,4	6,2	2,0	3,1	10,5	11,5	6,3
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Tuote- ja palvelumainontaa esiintyi lastenohjelmien yhteydessä lähinnä vain MTV3-kanavalla, jonka lastenohjelmien kokonaisohjelma-ajasta 15,7 prosenttia oli tuote- tai palvelumainontaa. Subtv:llä varsinaisia mainoksia esitettiin hyvin vähän ja Nelosella niiden osuus ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta oli 5,5 prosenttia. Nelosen ja Subtv:n ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta reilu 10 prosenttia koostui kanavamainonnasta (kanavien lastenohjelmien mainonnasta) ja erillisten ohjelmien ennakkomainonnasta.

1.8 Tarkastelussa mukana olevat ohjelmiston piirteet

Tässä selvityksessä television lastenohjelmatarjontaa on tarkasteltu monista eri näkökulmista. Ohjelmatarjontaa kuvataan pääosin kvantitatiivisesti sen mukaan, miten ohjelma-aika jakautui suhteessa eri tarkastelunäkökulmissa käytettyihin luokkiin. Joiltakin osin lastenohjelmatarjontaa tarkastellaan myös hieman kvalitatiivisemmin (esimerkiksi ohjelmissa esiintyvien henkilöhahmojen ja näiden välisten suhteiden osalta) ja näissä tarkasteluissa yksikkönä saatetaan käyttää myös ohjelmien lukumääriä.

Tässä selvityksessä lastenohjelmatarjontaa tarkastella mm. seuraavista näkökulmista:

- 1) Ohjelma-aika kanavittain ja eri viikonpäivinä
- 2) Lastenohjelmien oletettu kohderyhmä (kieli, ikä ja sukupuoli)
- 3) Lastenohjelmien jakautuminen ohjelmatyyppeihin (ohjelmien rakenteen ja sisällön mukaan)
- 4) Lastenohjelmien alkuperämaa
- 5) Lastenohjelmissä käytetty kieli
- 6) Realististen ja fiktiivisten ohjelmien osuus lastenohjelmissä
- 7) Lastenohjelmissä esiintyvät henkilöhahmot
- 8) Sukupuolen ja sukupuoliroolien näkyminen lastenohjelmissä
- 9) Lastenohjelmien toimijoiden etnisyys
- 10) Lastenohjelmien yhteydessä esitetty mainonta.

2. LASTEN JA NUORTEN OHJELMIEN OHJELMA-AJAT

2.1 Lasten ja nuorten ohjelmien yhteenlaskettu ohjelma-aika

Tarkasteluviikolla seitsemällä kotimaisella televisiokanavalla esitettiin lasten ja nuorten ohjelmia kaikkiaan 49 tuntia 39 minuuttia. Tästä ohjelma-ajasta 6 tuntia 8 minuuttia oli ohjelmia, joita esitettiin samanaikaisesti kahdella Yleisradion kanavalla, joten erillisiä lähetystyksiä oli kaikkiaan 43 tuntia 31 minuuttia.

Taulukko 2.1.1 Lasten ja nuorten ohjelmien kokonaisaika ja sen jakautuminen ensilähetystyksiin, uusintoihin ja rinnakkaislähetystyksiin kanavittain (ohjelma-aika ja osuus kokonaisohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Ensiesitykset	0:36:00	13:28:50	0:28:00	5:44:20	5:24:40	5:56:00	5:42:10	37:20:00
Ed. viikon uusinnat		0:27:30			0:22:00	0:23:00		1:12:30
Saman viikon uusinnat		0:29:00	0:28:00	1:06:30		1:56:50		4:00:20
Saman päivän uusinnat	0:10:00	0:10:00	0:19:00	0:19:30				0:58:30
Eri ohjelmat yhteensä	0:46:00	14:35:20	1:15:00	7:10:20	5:46:40	8:15:50	5:42:10	43:31:20
Rinnakkaislähetystykset	4:49:30	0:58:10	0:20:00					6:07:40
Kaikki yhteensä	5:35:30	15:33:30	1:36:00	7:10:20	5:46:40	8:15:50	5:42:10	49:39:00

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Ensiesitykset	10,7	86,6	29,5	80,0	93,7	71,8	100,0	75,2
Ed. viikon uusinnat		2,9			6,3	4,6		2,4
Saman viikon uusinnat	3,0	4,2	49,5	20,0		23,6		10,0
Rinnakkaislähetystykset	86,3	6,2	21,1					12,3
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

YLE TV1:llä lasten ja nuorten ohjelmia esitettiin (rinnakkaislähetystykset mukaan lukien) kaikkiaan 5 tuntia 36 minuuttia, YLE TV2:lla 15 tuntia 34 minuuttia, YLE Teemalla 1 tunti 36 minuuttia ja YLE FST5:lla 7 tuntia 10 minuuttia. Yleisradion neljällä televisiokanavalla lasten ja nuorten ohjelmia esitettiin kaikkiaan 29 tuntia 54 minuuttia. Kun tästä ohjelma-ajasta otetaan pois samojen ohjelmien rinnakkaislähetystykset toisella kanavalla, esitettiin Yleisradion kanavia lasten ja nuorten ohjelmia 23 tuntia 47 minuuttia.

Nelosella tarkasteluviikolla esitettiin lasten ja nuorten ohjelmia 8 tuntia 16 minuuttia. MTV3:lla lastenohjelmia esitettiin 5 tuntia 47 minuuttia ja Subtv:llä 5 tuntia 42 minuuttia; näillä kahdella kanavalla ei ollut lainkaan tässä tarkastelussa nuortenohjelmiksi luokiteltuja ohjelmia.

Taulukko 2.1.2 Lasten ja nuorten ohjelmien kokonaisaika viikonpäivittäin eri kanavilla

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV#	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Maanantai	0:05:10	2:11:30	0:38:00	1:17:00	0:22:00	1:35:40	0:51:40	7:01:00
Tiistai	0:05:10	1:44:20	0:09:00	0:57:30	0:24:00	1:41:40	0:52:20	5:54:00
Keskiviikko	0:03:50	2:16:40	0:00:00	0:55:30	0:21:20	1:39:40	0:52:20	6:09:20
Torstai	0:26:40	1:46:20	0:10:00	0:58:30	0:20:30	1:42:40	0:52:00	6:16:40
Perjantai	0:05:10	2:13:10	0:09:00	1:26:10	0:21:50	1:36:10	0:52:00	6:43:30
Lauantai	0:00:00	2:25:40	0:00:00	1:06:40	2:18:10	0:00:00	0:41:10	6:31:40
Sunnuntai	0:00:00	1:57:40	0:00:00	0:29:00	1:38:50	0:00:00	0:40:30	4:46:00
Yhteensä	0:46:00	14:35:20	1:15:00	7:10:20	5:46:40	8:15:50	5:42:10	43:31:20

Lasten ja nuorten ohjelmien päivittäinen ohjelma-aika (ilman rinnakkaislähetystä) vaihteli sunnuntain 4 tunnin 46 minuutin ja maanantain 7 tunnin 1 minuutin välillä. Useimpina päivinä lasten ja nuorten ohjelmien yhteenlaskettu ohjelma-aika oli noin 6–6½ tuntia.

Lasten ja nuorten ohjelmien lähetysajat sijoittuvat lähes poikkeuksetta parhaan katseluajan ulkopuolelle: arkipäivisin aamuihin, iltapäiviin ja alkuiltaan sekä viikonloppuisin aamu-päiviin.¹⁶ Parhaana katseluaikana esitettiin kahta YLE TV2:n nuorten sarjaa: keskiviikkoisin kotimaista draamasarjaa *Tää ei jää tähän!* ja perjantaisin kotimaista viihdeohjelmaa *Sartsan parantola*.

2.2 Nuorten ohjelmien ohjelma-aika

Nuorten ohjelmiksi luokiteltuja ohjelmia esitettiin neljällä Yleisradion kanavalla sekä Nelosella. Yhtään MTV3:n tai Subtv:n ohjelmaa ei tässä tarkastelussa (tai yleisemmissäkään televisiotarjonnan tarkasteluissa) ole luokiteltu nuortenohjelmiksi.

Nuortenohjelmia lähetettiin kaikkiaan 16 tuntia 23 minuuttia. Tästä ohjelma-ajasta 1 tunti 56 minuuttia oli ohjelmia, joita esitettiin samanaikaisesti kahdella Yleisradion kanavalla, joten erillisiä lähetystä oli kaikkiaan 14 tuntia 27 minuuttia.

YLE TV1:llä nuorten ohjelmia esitettiin (rinnakkaislähetykset mukaan lukien) kaikkiaan 1 tunti 27 minuuttia, YLE TV2:lla 6 tuntia 52 minuuttia, YLE Teemalla 20 minuuttia ja YLE FST5:lla 3 tuntia 54 minuuttia. Yleisradion neljää televisiokanavalla nuorten ohjelmia esitettiin kaikkiaan 12 tuntia 33 minuuttia. Kun tästä ohjelma-ajasta otetaan pois samojen ohjelmien rinnakkaislähetykset toisella kanavalla, esitettiin Yleisradion kanavia lasten ja nuorten ohjelmia 10 tuntia 37 minuuttia.

Nelosella tarkasteluviikolla esitettiin nuorten ohjelmia 3 tuntia 50 minuuttia. MTV3:lla ja Subtv:llä ei ollut lainkaan tässä tarkastelussa nuortenohjelmiksi luokiteltuja ohjelmia.

¹⁶ Valtakunnallisten kanavien ohjelmatarjontaa käsittelevän selvityksen mukaan vuonna 2005 lasten ja nuorten ohjelmia oli 7,8 prosenttia ohjelma-ajasta, mutta vain 0,2 prosenttia parhaan katseluajan ohjelma-ajasta ja osuus parhaan katseluajan ohjelmista oli vähentynyt edellisestä vuodesta, vaikka lasten ja nuorten ohjelmien koko ohjelma-ajasta olikin lisääntynyt. (Aslama, Sonck & Wallenius 2006, 21–22)

Taulukko 2.2.1 Nuorten ohjelmien kokonaisaika ja sen jakautuminen ensilähetyksiin, uusintoihin ja rinnakkaislähetyksiin kanavittain (ohjelma-aika ja osuus kokonaisohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Ensiesitykset	0:10:00	5:43:50		2:47:50		1:55:00		10:36:40
Ed. viikon uusinnat						0:23:00		0:23:00
Saman viikon uusinnat		0:29:00		1:06:30		1:32:00		3:07:30
Saman päivän uusinnat	0:10:00	0:10:00						0:20:00
Eri ohjelmat yhteensä	0:20:00	6:22:50		3:54:20		3:50:00		14:27:10
Rinnakkaislähetykset	1:06:30	0:29:10	0:20:00					1:55:40
Kaikki yhteensä	1:26:30	6:52:00	0:20:00	3:54:20		3:50:00		16:22:50

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Ensiesitykset	11,6	83,5		71,6		50,0		64,8
Ed. viikon uusinnat						10,0		2,3
Saman viikon uusinnat	11,5	9,5		28,4		40,0		21,1
Rinnakkaislähetykset	76,9	7,1	100,0					11,8
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

YLE TV2:ssa nuorten ohjelmia lähetettiin arkipäivisin vajaan tunnin ajan klo 16.00–16.55 ja YLE FST5:ssä puoli tuntia klo 17.16–17.45. Kummallakin kanavalla nuorten ohjelmia seurasivat lastenohjelmien lähetykset. Perjantaisin YLE FST:ssä uusittiin edellisen päivän nuortenohjelma *Station T* (johon sisältyi mm. lyhyt uutiskatsaus) päivällä klo 10.30–11.00 (rinnakkaislähetys YLE TV1:ssä).

Nelosella nuortenohjelmia *Buusteri* lähetettiin joka arkipäivä klo 16.05–16.35 ja uusittiin seuraavana arkipäivänä klo 14.05–14.35.

YLE TV1:n kymmenminuuttinen uutisohjelma *Utismixi* esitettiin torstaisin kolme kertaa: klo 10.15–10.25 ja klo 12.30–12.40 YLE TV1:ssä (rinnakkaislähetys YLE Teemalla) ja iltapäivällä 16.01–16.11 YLE TV2:ssa muiden nuorten ohjelmien yhteydessä.

Lauantaisin nuorten ohjelmaa (tanskalainen draamasarja *Julie*) lähetettiin YLE TV2:ssa lastenohjelmien jälkeen klo 10.00–10.30. YLE FST:ssä nuorten ohjelmaa lähetettiin lauantaina klo 13.15–13.45 (rinnakkaislähetys YLE TV2:ssa) ja edellisen viikon ohjelmien uusintoja esitettiin klo 17.05–17.35 (rinnakkaislähetys YLE TV1:ssä). Sunnuntaisin YLE TV2:ssa uusittiin edellisen perjantain nuortenohjelma lastenohjelmälähetyksen jälkeen klo 10.00–10.30.

YLE FST5:n nuorten ohjelmat oli suunnattu ruotsinkielisille nuorille: näitä ohjelmia esitettiin viikon aikana kaikkiaan 3 tuntia 54 minuuttia, josta eri ohjelmia oli 2 tuntia 48 minuuttia ja pikausintoja 1 tunti 6 minuuttia. YLE TV1:ssä tai YLE TV2:ssa näistä ohjelmista rinnakkaislähetettiin yhteensä 1 tunti ja 35 minuuttia (perjantaina ja lauantaina).

Taulukko 2.2.2 Nuorten ohjelmien kokonaisaika viikonpäivittäin eri kanavilla

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Maanantai		0:52:50		0:28:00		0:46:00		2:06:50
Tiistai		0:52:50		0:28:00		0:46:00		2:06:50
Keskiviikko		1:23:50		0:26:00		0:46:00		2:35:50
Torstai	0:20:00	0:53:40		0:29:00		0:46:00		2:28:40
Perjantai		1:22:10		0:56:40		0:46:00		3:04:50
Lauantai		0:28:30		1:06:40				1:35:10
Sunnuntai		0:29:00						0:29:00
Yhteensä	0:20:00	6:22:50		3:54:20		3:50:00		14:27:10

Nuorten ohjelmien päivittäinen ohjelma-aika (ilman rinnakkaislähetystyksiä) vaihteli sunnuntain 29 minuutin ja perjantain 3 tunnin 5 minuutin välillä. Useimpina arkipäivinä nuorten ohjelmien ohjelma-aika oli noin 2–2½ tuntia.

Nuorten ohjelmia esitettiin yleensä iltapäivisin, mutta kahtena arki-iltana nuorten ohjelmaa lähetettiin YLE TV2:ssa klo 20.00–20.30 (draamasarja *Tää ei jää tähän!* keskiviikkoisin ja viihdeohjelma *Sartsan parantola* perjantaisin).

2.3 Lasten ohjelmien ohjelma-aika

Tarkasteluviikolla seitsemällä kotimaisella televisiokanavalla esitettiin lastenohjelmia kaikkiaan 33 tuntia ja 19 minuuttia. Tästä ohjelma-ajasta 4 tuntia 12 minuuttia oli ohjelmia, joita esitettiin samanaikaisesti kahdella Yleisradion kanavalla, joten erillisiä lähetystyksiä oli kaikkiaan 29 tuntia ja 7 minuuttia.

Lastenohjelmien lähetysajasta ensilähetystyksiä oli kaikkiaan 26 tuntia 46 minuuttia, saman viikon ohjelmien uusintoja¹⁷ oli 1 tunti ja 31 minuuttia ja edellisen viikon ohjelmien uusintoja¹⁸ 50 minuuttia.

YLE TV1:llä lasten ohjelmia esitettiin (rinnakkaislähetykset mukaan lukien) kaikkiaan 4 tuntia 9 minuuttia, YLE TV2:lla 8 tuntia 42 minuuttia, YLE Teemalla 1 tunti 15 minuuttia ja YLE FST5:lla 3 tuntia 16 minuuttia. Yleisradion neljää televisiokanavalla lasten ohjelmia esitettiin kaikkiaan 17 tuntia 22 minuuttia. Kun tästä ohjelma-ajasta otetaan pois samojen ohjelmien rinnakkaislähetykset toisella kanavalla, esitettiin Yleisradion kanavia lasten ohjelmia 13 tuntia 10 minuuttia.

¹⁷ Äidinkielen opetusohjelma Onnimanni esitettiin kaikkiaan kolme kertaa, englanninkielen opetusohjelma Go Yoyo go kaksi kertaa ja ruotsinkielinen opetusohjelma Pussel kaksi kertaa. Lisäksi Nuoren Suomen sponsoroima Nelosen aamuohjelma Lazy town esitettiin viikon aikana kahdesti (tiistaina ja perjantaina).

¹⁸ Lauantaisin esitetyt YLE TV2:n *Hetkinen* ja MTV3:n *Kids Top 20* uusittiin seuraavan viikon maanantaina.

MTV3:lla lastenohjelmia esitettiin tarkasteluviikolla 5 tuntia 47 minuuttia, Nelosella 4 tuntia 29 minuuttia ja Subtv:llä 5 tuntia 42 minuuttia. Kaupallisilla kanavilla esitettiin tarkasteluviikolla lastenohjelmia kaikkiaan 15 tuntia 58 minuuttia.

Taulukko 2.3.1 Lasten ohjelmien kokonaisaika ja sen jakautuminen ensilähetyksiin, uusintoihin ja rinnakkaislähetyksiin kanavittain (ohjelma-aika ja osuus kokonaisuohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Ensiesitykset	0:26:00	7:45:00	0:28:00	2:56:30	5:24:40	4:04:00	5:42:10	26:46:20
Ed. viikon uusinnat	0:00:00	0:27:30	0:00:00	0:00:00	0:22:00	0:00:00	0:00:00	0:49:30
Saman viikon uusinnat	0:00:00	0:00:00	0:28:00	0:00:00	0:00:00	0:24:50	0:00:00	0:52:50
Saman päivän uusinnat	0:00:00	0:00:00	0:19:00	0:19:30	0:00:00	0:00:00	0:00:00	0:38:30
Eri ohjelmat yhteensä	0:26:00	8:12:30	1:15:00	3:16:00	5:46:40	4:28:50	5:42:10	29:07:10
Rinnakkaislähetykset	3:43:00	0:29:00	0:00:00	0:00:00	0:00:00	0:00:00	0:00:00	4:12:00
Kaikki yhteensä	4:09:00	8:41:30	1:15:00	3:16:00	5:46:40	4:28:50	5:42:10	33:19:10

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Ensiesitykset	10,4	89,2	37,4	90,1	93,7	90,8	100,0	80,4
Ed. viikon uusinnat		5,3			6,3			2,5
Saman viikon uusinnat			62,6	9,9		9,2		4,5
Rinnakkaislähetykset	89,6	5,5						12,6
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Lasten ohjelmien päivittäinen ohjelma-aika (ilman rinnakkaislähetyksiä) vaihteli keskiviikon 3 tunnin 34 minuutin ja lauantain 4 tunnin 57 minuutin välillä. Useimpina päivinä lasten ohjelmien yhteenlaskettu ohjelma-aika oli noin 3½ – 4 tuntia.

Taulukko 2.3.2 Lasten ohjelmien kokonaisaika viikonpäivittäin eri kanavilla

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Maanantai	0:05:10	1:18:40	0:38:00	0:49:00	0:22:00	0:49:40	0:51:40	4:54:10
Tiistai	0:05:10	0:51:30	0:09:00	0:29:30	0:24:00	0:55:40	0:52:20	3:47:10
Keskiviikko	0:03:50	0:52:50		0:29:30	0:21:20	0:53:40	0:52:20	3:33:30
Torstai	0:06:40	0:52:40	0:19:00	0:29:30	0:20:30	0:56:40	0:52:00	3:57:00
Perjantai	0:05:10	0:51:00	0:09:00	0:29:30	0:21:50	0:53:10	0:52:10	3:41:50
Lauantai		1:57:10			2:18:10		0:41:10	4:56:30
Sunnuntai		1:28:40		0:29:00	1:38:50		0:40:30	4:17:00
Yhteensä	0:26:00	8:12:30	1:15:00	3:16:00	5:46:40	4:28:50	5:42:10	29:07:10

Arkipäivinä lastenohjelmat keskittyivät lähinnä aamuihin, iltapäiviin ja alkuiltoihin. Viikonloppuisin lastenohjelmia esitettiin aamuisin ja aamupäivisin. Parhaaseen katselu aikaan ei tarkasteluviikolla lähetetty lainkaan lastenohjelmia (eikä niillä ollut myöskään ohjelma- paikkoja parhaassa katseluajassa).

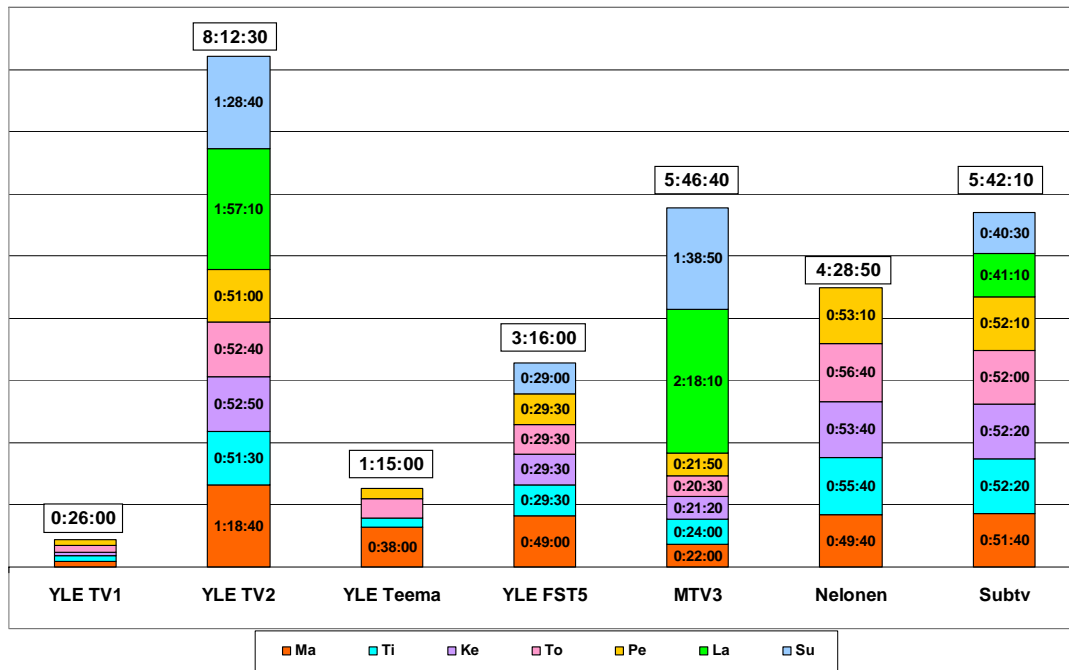
Arkiaamuisin lastenohjelmia esitettiin Nelosella ja Subtv:llä noin tunnin ajan: Nelosella klo 7.00–8.05 ja Subtv:llä klo 7.00–8.00. Iltapäivisin lastenohjelmia esitettiin MTV3:lla klo 14.05–14.30.

Yleisradion kanavilla lastenohjelmia esitettiin arkisin alkuillasta: YLE TV2:lla vajaan tunnin ajan klo 16.55 – 17.50 ja FST5:llä puolen tunnin ajan klo 17.45–18.15 (rinnakkaislähetys YLE TV1:ssä).

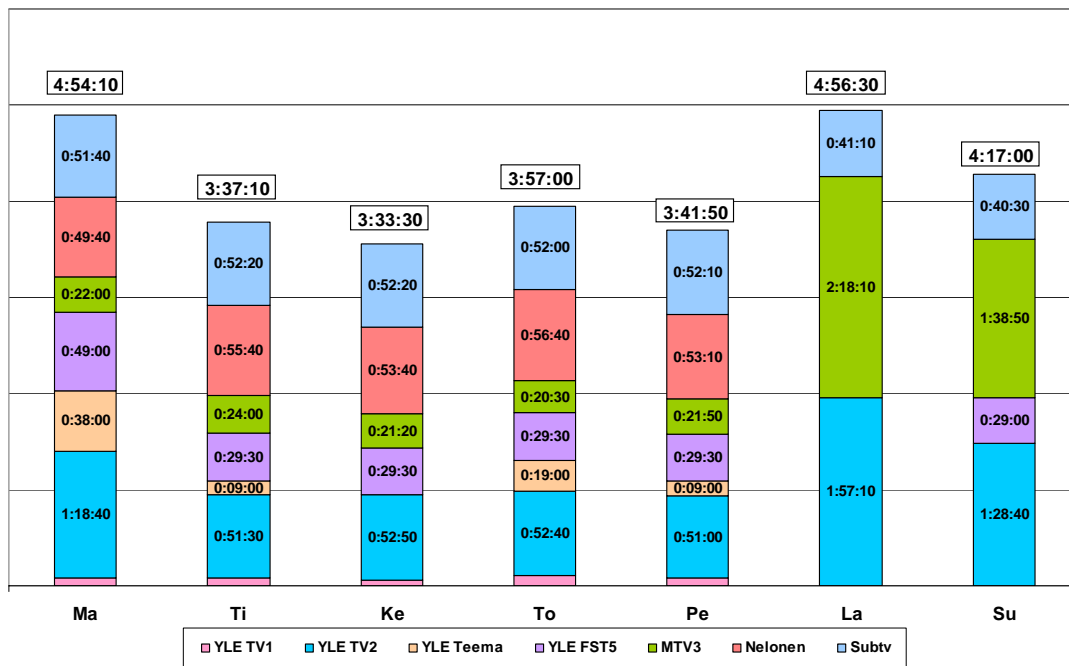
Lapsille suunnattuja opetusohjelmia esitettiin päivisin: YLE Teemalla (rinnakkaislähetys YLE TV1:ssä) maanantaina, tiistaina, torstaina ja perjantaina ja YLE FST5:llä (rinnakkaislähetys YLE TV1:ssä) maanantaina.

Lauantaina lastenohjelmia esitettiin YLE TV2:ssä aamulla kahden tunnin ajan klo 8.00–10.00 ja MTV3:ssa kolmen tunnin ajan klo 7.25–10.30. Sunnuntaina YLE TV2:n lastenohjelmälähetys kesti 2 tuntia 8.00–10.00 (tästä ajasta ensimmäinen puoli tuntia oli YLE FST:n rinnakkaislähetystä) ja MTV3:ssa kahden tunnin ajan klo 7.45–9.45.

Kuvio 2.3.1 Lasten ohjelmien ohjelma-aika 30.10.– 5.11.2006 kanavittain

Kuvio 2.3.2 Lasten ohjelmien ohjelma-aika 30.10.– 5.11.2006 eri päivinä

3. LASTENOHJELMAT OHJELMAN KOHDERYHMÄN MUKAAN

3.1 Lastenohjelmien kohderyhmä kielen mukaan

Ruotsinkielisille lapsille suunnattuja lastenohjelmia esitettiin YLE FST5:llä yhteensä 3 tuntia 16 minuuttia (josta uusintoja 20 minuuttia). Kaikki ruotsinkieliset lastenohjelmat lähetettiin digitaalisen YLE FST5:n lisäksi samanaikaisesti joko YLE TV1:ssä (arkisin) tai YLE TV2:ssa (sunnuntaiamuna).

Suomenkielisille lapsille suunnattuja lastenohjelmia esitettiin yhteensä 25 tuntia 33 minuuttia: Yleisradion kanavilla 9 tuntia 36 minuuttia ja kaupallisilla kanavilla 15 tuntia 58 minuuttia.

Täysin englanninkielinen opetusohjelma *Go Yogo go* esitettiin tarkasteluviikolla kaksi kertaa Yle Teemalla (rinnakkaislähetykset YLE TV1:ssä). Tämän ohjelma-ohjelma-aika oli yhteensä 18 minuuttia ja se sopi yhtä hyvin suomen- kuin ruotsinkielisillekin katsojille.

Lastenohjelmien kokonaistarjonnasta suomenkielisille lapsille suunnattuja ohjelmia oli 87,8 prosenttia, ruotsinkielisille lapsille suunnattuja 11,2 prosenttia ja molemmille suunnattua (englanninkielistä) ohjelmaa 1,0 prosentti.

Yleisradion lastenohjelmatarjonnasta suomenkielisille lapsille oli suunnattu 72,9 prosenttia, ruotsinkielisille lapsille 24,8 prosenttia ja molemmille 2,3 prosenttia. Kaikki kaupallisten kanavien lastenohjelmat oli suunnattu suomenkielisille lapsille.

3.2 Lastenohjelmien kohderyhmä iän mukaan

Tämä selvitys koskee ohjelmia, joiden pääasiallisena tai tärkeänä kohderyhmänä ovat alle 10-vuotiaat lapset. Osa tarkastelussa mukana olevista lastenohjelmista on kuitenkin suunnattu selvästi nuoremmille lapsille kuin toiset, ja tässä selvityksessä lastenohjelmat on jaoteltu myös sen mukaan, minkä ikäiset lapset ovat olleet (oletettavasti) nuorimpia ohjelman kohderyhmään kuuluvia. Kohderyhmäluokkia on kolme: (myös) alle kouluikäisille suunnatut ohjelmat, noin 7–8-vuotiaille (ja vanhemmille) lapsille suunnatut ohjelmat ja noin 9–10-vuotiaille (ja vanhemmille) lapsille suunnatut ohjelmat. Neljänteen ryhmään on luokiteltu ne Subtv:n ohjelmat (*Dragon Ball Z* ja *Batman*), joita kanava ei itse luokitellut lastenohjelmiksi.

Ohjelmien jaottelu kohderyhmän iän mukaan on erittäin karkea ja perustuu tutkijan arvioon. Arviointiperusteina ovat ohjelmatiedot ja ohjelman sisältö sekä ohjelmassa käytetty kieli; kaikki tekstityt ohjelmat on luokiteltu 9–10-vuotiaille tai vanhemmille lapsille suunnatuiksi, sillä vasta tässä iässä lapset ovat yleensä kyllin nopeita lukijoita seuratakseen televisio-ohjelmien tekstitystä.

Kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista 39,8 prosenttia oli suunnattu (myös) alle kouluikäisille lapsille ja 60,2 prosenttia vanhemmille lapsille. Arviolta 7–8-vuotiaille (tai vanhemmille) lapsille suunnattuja ohjelmia oli 27,0 prosenttia kaikista lastenohjelmista ja arviolta 9–10-vuotiaille tai vanhemmille lapsille suunnattuja ohjelmia oli 28,5 prosenttia.

Ohjelmista 4,7 prosenttia ei kanavan (Subtv) mukaan ollut lainkaan tarkoitettu lastenohjelmiksi, joten näiden ohjelmien pääasiallinen kohderyhmä olivat vanhemmat nuoret.

Taulukko 3.2.1 Lastenohjelmat ohjelmien kohderyhmän arvioitun iän mukaan (ohjelma-aika ja osuus kokonaisohjelma-ajasta prosentteina)

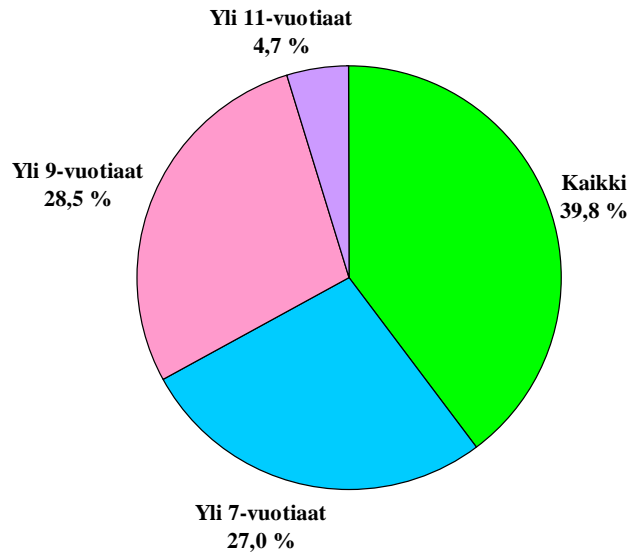
	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Kaikenikäiset 7–8-vuotiaat ja vanhemmat	0:20:50	5:40:10		2:09:50	1:08:30	1:21:40	0:55:00	11:36:00
9–10-vuotiaat ja vanhemmat	0:05:10	1:45:10	0:57:00	1:06:10	1:31:40	1:02:40	1:23:30	7:51:20
Ei varsinainen lastenohjelma		0:47:10	0:18:00		3:06:30	2:04:30	2:02:00	8:18:10
							1:21:40	1:21:40
Kaikki yhteensä	0:26:00	8:12:30	1:15:00	3:16:00	5:46:40	4:28:50	5:42:10	29:07:10

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Kaikenikäiset 7–8-vuotiaat ja vanhemmat	80,1	69,1		66,2	19,8	30,4	16,1	39,8
9–10-vuotiaat ja vanhemmat	19,9	21,3	76,0	33,8	26,4	23,3	24,4	27,0
Ei varsinainen lastenohjelma		9,6	24,0		53,8	46,3	35,6	28,5
							23,9	4,7
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

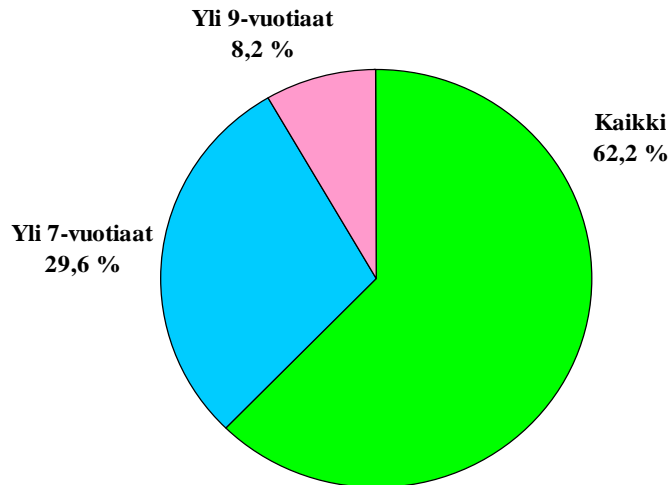
YLE TV1:n *Aamu-tv:n* lastenohjelmista yksi (kuvataiteen opetusohjelma *Taide on tehtävä*) on luokiteltu kouluikäisille ja muut kaikenikäisille lapsille suunnatuiksi. YLE Teeman ohjelmat on taas kaikki suunnattu kouluikäisille lapsille – nehan olivatkin koulutelevision opetusohjelmia: *Onnimanni* on suunnattu jo pienimmille koululaisille ja *Go Yoyo go* kolmasluokkalaisille ja vanhemmille lapsille (useimmat lapset aloittavat englanninkielen opiskelun kolmannella luokalla).

YLE TV2:n lastenohjelmista 69,1 prosenttia on suunnattu (myös) alle kouluikäisille lapsille, 21,3 prosenttia pienille (ja vanhemmille) koululaisille ja 9,6 hieman vanhemmille kouluikäisille. *Pikku Kakkonen*, *Pikku Kakkosen* aamu ja arki-iltapäivien lastentuntin piirretyt on katsottu pääasiallisesti alle kouluikäisille lapsille suunnatuiksi. Kuitenkin *Pikku Kakkosessa* esitetty *Sana-arkku* ja lauantaiaamun *Katinkontti* on katsottu suunnatuiksi lähinnä pienille koululaisille: *Sana-arkussa* lapsille opetetaan kaksoiskerakkeiden oikeuskirjoitusta ja *Katinkontissa* tutustutaan oopperan tekemiseen. Viikonloppuaamujen *Galaxissa* esitetyt ohjelmat on luokiteltu pääosin kouluikäisille lapsille suunnatuiksi, mutta kaksi animaatio-sarjaa (*Samu ja Salla* sekä *Antti Aamunen*) on katsottu suunnatuksi myös alle kouluikäisille lapsille. Valtaosa *Galaxin* ohjelmista on suunnattu (myös) 7–8-vuotiaille lapsille, mutta selkeämmin vanhempien koululaisten ohjelmia olivat *Poinzi*, *Operaatio Hurrikaani* ja *Kuivan maan kippiari*.

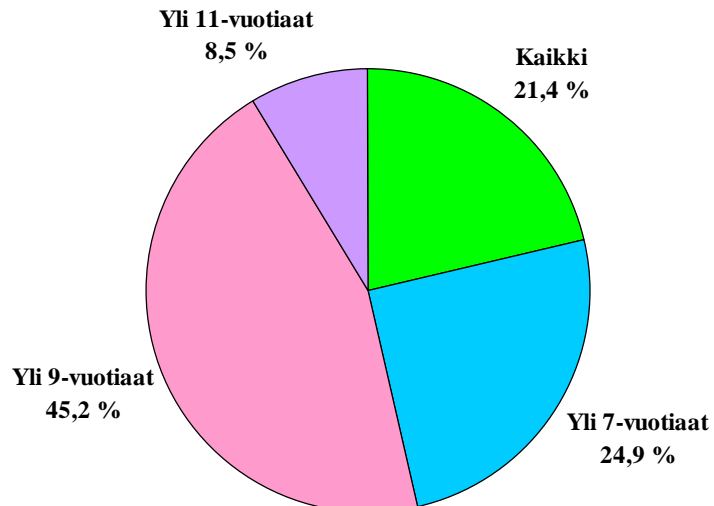
Kuvio 3.2.1 Lasten televisio-ohjelmien ohjelma-aika kohderyhmä iän mukaan

Kuvio 3.2.2 Yleisradion televisiokanavien lasten ohjelmien ohjelma-aika kohderyhmä iän mukaan

Kuvio 3.2.3 Kaupallisten televisiokanavien lasten ohjelmien ohjelma-aika kohderyhmä iän mukaan

YLE FST5:n lastenohjelmista 66,2 prosenttia oli suunnattu myös alle kouluikäisille lapsille ja 33,8 prosenttia lähinnä kouluikäisille lapsille. Lähinnä kouluikäisille suunnatuiksi on luokiteltu *Pussel* ja *Oppåner och hitådit*, kun muut on suunnattu myös alle kouluikäisille.

MTV3:n lastenohjelmista 19,8 prosenttia oli suunnattu (myös) alle kouluikäisille lapsille, 39,7 prosenttia noin 7-vuotiaille ja vanhemmille lapsille ja 53,8 prosenttia yli 9-vuotiaille lapsille. Myös alle kouluikäisille suunnatuiksi ohjelmiksi on luokiteltu *Tomi Traktori*, *Pelastuspartio Pellekaija Pum*, *Sinisen talon nalle* ja *Kattolaiset*. Pienimpien (ja vanhempien) koululaisten ohjelmiksi on luokiteltu *Pokémon*, *Nokkapokka*, *Disney klassikko*, *Prätkähii-ret* ja *Hei, me leivotaan*. Loput MTV3:n lastenohjelmat on katsottu suunnatuiksi lähinnä yli 9-vuotiaille lapsille: *Kids Top 20* ja *Staraoke* keskittyvät populaarimusiikkiin, *Power Rangers: Dino Thunder* on tekstitetty ja muut animaatio sarjat (*Teini-ikäiset mutanttiniinjakilpikonnat*, *Transformers Cybercon*, *Yugioh GX*, *Bratz* ja *Winx-klubi*) eivät ole sisältönsä puolensa alle kouluikäisten ohjelmia.

Nelosen lastenohjelmista 30,4 prosenttia oli suunnattu kaikenikäisille lapsille, 23,3 prosenttia 7-vuotiaille ja vanhemmille lapsille ja 46,3 prosenttia 9-vuotiaille ja vanhemmille lapsille. Kaikenikäisille lapsille suunnatuiksi on luokiteltu *Puuha-Pete*, *Tuomas-veturi*, *Alpo ja Turo*, *Koalaveljekset*, *Pikku väkeä*, *Mansikka-Marja* ja *101 dalmatialaista*. Yli 7-vuotaiden ohjelmiksi on lähinnä opetussisältönsä takia luokiteltu *Hydronautit* ja *Lazy town*. Yli 9-vuotaiden ohjelmiksi on taas katsottu *Tut*, *muumioista paras*, *Paavo Pesusieni*, *Jake Long – amerikkalainen lohikäärme*, *Mahdottomat Marsilaiset*, *W.I.T.C.H.* ja *Trollz*; osa näistä ohjelmista on tekstitetty suomeksi ja osa on taas luokiteltu vanhempien lasten ohjelmiksi sisältönsä perusteella.

Subtv:n ohjelmista 16,1 prosenttia (*Tomi Traktori*) on luokiteltu (myös) alle kouluikäisten ohjelmiksi, 24,4 prosenttia (*Tiny Toonsin* suomeksi jälkiäänitetyt jaksot) on luokiteltu yli 7-vuotaiden ohjelmiksi ja 35,6 prosenttia yli 9-vuotaiden ohjelmiksi (tekstitetty *Scooby-Doo* ja *Tiny Toonsin* tekstitetty jakso). 23,9 prosenttia Subtv:n ohjelmista (*Dragon Ball Z* ja *Batman*) olivat sellaisia, ettei kanava itse ollut luokitellut niitä lainkaan lastenohjelmiksi.

Kaikista Yleisradion lastenohjelmista 62,2 prosenttia oli suunnattu (myös) alle kouluikäisille lapsille ja 37,8 prosenttia kouluikäisille lapsille. Kaupallisten televisiokanavien lastenohjelmista alle kouluikäisille(kin) suunnattuja oli 21,4 prosenttia ja arviolta yli 9-vuotialle suunnattuja ohjelmia oli 53,7 prosenttia kaupallisten televisiokanavien lastenohjelmista.

3.3 Lastenohjelmien kohderyhmä sukupuolen mukaan

Valtaosaa lastenohjelmista ei ole suunnattu sen paremmin pojille tai tytöllekään, vaan niiden kohderyhmänä ovat kaikki lapset sukupuoleen katsomatta. Osa lastenohjelmista (lähinnä animaatiotarjoista) on kuitenkin sellaisia, että niiden voidaan katsoa olevan suunnattuja erityisesti joko tytöille tai pojille. Tarkasteluviikon lastenohjelmat luokiteltiin sukupuolineutraaleihin, ensisijaisesti tytöille suunnattuihin ja ensisijaisesti pojille suunnattuihin ohjelmiin. Jaottelu perustuu tutkijan subjektiiviseen arvioon ja jaotteluperusteina on käytetty ohjelman henkilöhahmojen sukupuolijakaumaa sekä ohjelman sisältöä. Pojille suunnatuissa ohjelmissä kaikki ohjelman päähenkilöt – ja yleensä myös lähes kaikki ohjelmassa esiintyneet henkilöhahmot – ovat miespuolisia, ohjelman sisällössä korostuvat toiminnalliset seikkailut, teknologia on usein varsin keskeisessä roolissa ohjelmassa ja ohjelman kuvi-

tus on hyvin tummasävyistä. Tytöille suunnatuissa ohjelmissa ohjelman kaikki päähenkilöt ovat naispuolisia, ohjelmat voivat olla sisällöllisesti seikkailullisia, mutta myös ihmissuhteet ovat varsin keskeisessä asemassa ja kuvitukseltaan ohjelmat eivät yleensä ole yhtä tummia kuin poikien ohjelmat.

Tällä tavoin luokitelluista lastenohjelmista 82,1 prosenttia oli sukupuolineutraaleja, 11,0 prosenttia ohjelmista oli suunnattu enemmän pojille ja 6,9 prosenttia tytöille. Käytännöllisesti kaikki Yleisradion lastenohjelmat oli suunnattu molemmille sukupuolille; ainoastaan YLE TV2:n *Pikku Kakkosessa* esitetty piirrossarja *Lilli ja kukkaisystävät* oli – tässä tarkastelussa käytettyjen luokitteluperusteiden mukaan – suunnattu enemmän tytöille. Tämän ohjelman osuus oli kuitenkin vain 1,9 prosenttia kaikista YLE TV2:n lastenohjelmista ja 1,2 prosenttia kaikkien Yleisradion lastenohjelmien ohjelma-ajasta.

Taulukko 3.3.1 Lastenohjelmat ohjelmien arvioitu kohderyhmä sukupuolen mukaan (osuus kokonaisohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Suunnattu sekä tytöille että pojille	100,0	98,1	100,0	100,0	62,0	66,5	76,1	82,1
Suunnattu enemmän pojille					25,2	8,4	23,9	11,0
Suunnattu enemmän tytöille		1,9			12,8	25,1		7,0
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaupallisten televisiokanavien ohjelmista sukupuolineutraaleja on 68,3 prosenttia. Enemmän pojille suunnattuja ohjelmia kaupallisten kanavien lastenohjelmista on 20,0 prosenttia ja enemmän tytöille suunnattuja ohjelmia on 11,7 prosenttia.

Lähes kaikki joko tytöille tai pojille suunnatut lastenohjelmat ovat ohjelmia, joiden pääasiallisena kohderyhmänä ovat kouluikäiset lapset. Myös alle kouluikäisille lapsille suunnatuiksi ohjelmiksi luokitelluista lastenohjelmista YLE TV2:n *Lilli ja kukkaisystävät* ja Nelosen *Mansikka-Marja* on katsottu enemmän tytöille ja MTV3:n *Prätkähiiret* enemmän pojille suunnatuiksi ohjelmiksi.

Muita enemmän tytöille suunnattuja ohjelmia ovat MTV3:n *Winx-klubi* ja *Bratz* sekä Nelosen *W.I.T.C.H.* ja *Trollz*. Enemmän pojille suunnattuja ohjelmia ovat MTV3:n *Teini-ikäiset mutanttinijakilpikonnat*, *Transformers Cybercon* ja *Yugioh GX*, Nelosen *Mahdottomat marsilaiset* sekä Subtv:n *Dragon Ball Z* ja *Batman*.

4. LASTENOHJELMAT OHJELMATYYPEITTÄIN

Tässä selvityksessä lastenohjelmien jakautumista erilaisiin ohjelmatyyppeihin tarkastellaan kahdella eri tasolla. Toinen käytetty luokittelu perustuu lähinnä ohjelman rakenteeseen ja tekniseen toteutustapaan; jaottelua esimerkiksi makasiiniohjelmiin ja animaatioihin on usein käytetty lastenohjelmien ohjelmistorakenteen kuvauksissa. Toinen käytetyistä luokituksista perustuu puolestaan ohjelmien sisältöön ja tässä ryhmittelyssä käytetään samaa luokittelua kuin television ohjelmistorakenteen tarkasteluissa ja tilastoinnissa käytetään yleisemminkin (yleisemmissä kuvauksissa lastenohjelmat on kuitenkin käsitelty yhtenä ohjelmistoluokkana).

4.1 Lastenohjelmat rakenteellisen ohjelmaluokan mukaan

Lastenohjelmien jakautumista rakenteellisiin ohjelmaluokkiin on tarkasteltu kahdella eri tavalla. Ensimmäisessä luokittelussa makasiiniohjelmat on katsottu yhdeksi ohjelmaluokaksi ja toisessa luokittelussa makasiiniohjelmiä on tarkasteltu niiden aliohjelmien tasolla. Ohjelmatarjonnan tarkastelu aliohjelmien tasolla on sikäli perusteltua, että tämä tarkastelutapa kuvaa parhaiten katsojalle näyttäytyvää ohjelmatarjontaa. Toisaalta makasiiniohjelmien käsittely kokonaisuuksina on myös tarpeellista, sillä yleisemmissä ohjelmatarjonnan tarkasteluissa ja tilastoinnissa makasiiniohjelmat on laskettu yhdeksi kokonaisuudeksi.¹⁹

Taulukko 4.1.1 Lasten ohjelmien jakautuminen eri rakenteellisiin ohjelmalajeihin kanavittain (ohjelma-aika ja osuus kokonaihojelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Makasiiniohjelmat		3:06:30		2:37:00				5:43:30
Animaatiot	0:15:30	3:08:50			3:24:40	3:39:10	5:42:10	16:10:20
Draama		0:34:00			1:05:50	0:49:40		2:29:30
Opetusohjelmat	0:05:10		1:15:00	0:39:00				1:59:10
Musiikkiohjelmat	0:05:20				0:56:30			1:01:50
Muut		1:23:10			0:19:40			1:42:50
Kaikki yhteensä	0:26:00	8:12:30	1:15:00	3:16:00	5:46:40	4:28:50	5:42:10	29:07:10

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Makasiiniohjelmat		37,9		80,1				19,7
Animaatiot	59,6	38,3			59,0	81,5	100	55,5
Draama		6,9			19,0	18,5		8,5
Opetusohjelmat	19,9		100	19,9				6,8
Musiikkiohjelmat	20,5				16,3			3,5
Muut		16,9			5,7			5,9
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaikista ohjelmatietoihin merkityistä lastenohjelmista 19,7 prosenttia oli makasiiniohjelmiä. Makasiiniohjelmiä esitettiin vain YLE TV2:lla (*Pikku Kakkonen* ja *Katinkontti*) ja YLE FST5:lla (*BUU-klubben*): YLE TV2:n lastenohjelmista 37,9 prosenttia, YLE FST5:n

¹⁹ Tämä tarkastelutapa johtaa esimerkiksi siihen, että useista – mahdollisesti erimaalaisista – palasista koostuvat ohjelmat lasketaan yhdeksi kotimaiseksi ohjelmaksi.

lastenohjelmista 80,1 prosenttia ja kaikista Yleisradion lastenohjelmista 43,5 prosenttia oli makasiiniohjelmia.²⁰

Makasiiniohjelmat sisältävät useampia lyhyitä ohjelmajaksoja, jotka juontajan osuus (tai jonkinlainen kehyskertomus) kytkee toisiinsa. Makasiiniohjelmien sisällä voi olla animaatioita, draamaa, opetusohjelmia, musiikkiesityksiä ja erilaisia muita ohjelmia. Tarkasteluviikolla esitetyt makasiiniohjelmat sisälsivät yleensä kolmesta viiteen aliohjelmaa, mutta YLE FST5:n *BUU-klubbenin* perjantain ja sunnuntain lähetykset sisälsivät vain yhden pitkän animaatiofilmin ja siihen liittyneen juontajan osuuden.

Reilu puolet, 55,5 prosenttia, kaikista ohjelmatietoihin merkityistä lastenohjelmista oli erilaisia animaatio-sarjoja. Yleisradion kokonaisista lastenohjelmista 25,9 prosenttia ja kaupallisten kanavien ohjelmista 80,0 prosenttia oli animaatio-sarjoja. Animaatioiden osuus Yleisradion ohjelmistossa nousee kuitenkin huomattavasti, kun mukaan lasketaan myös makasiiniohjelmien sisällä esitetyt animaatiot, sillä huomattava osa makasiiniohjelmien aliohjelmista oli erilaisia lyhyitä animaatioita.

Yleisradion kanavien ohjelmatietoihin merkityistä lastenohjelmista reilu neljännes oli animaatio-ohjelmia, mutta kun huomioon otetaan myös makasiiniohjelmien sisältämät ohjelmat, nousi animaatiofilmien osuus lähes puoleen (46,1 prosenttiin) Yleisradion lastenohjelmatarjonnasta. Lastenohjelmien kokonaisohjelma-ajasta animaatioiden osuus oli 64,7 prosenttia eli lähes kaksi kolmasosaa.²¹

YLE TV2:n ohjelmatietoihin merkityistä lastenohjelmista 38,3 prosenttia oli animaatioita, mutta näiden osuus nousi 51,7 prosenttiin ohjelmistosta, kun huomioon otettiin makasiiniohjelmien sisällä esitetyt animaatiot. YLE FST5:lla ei esitetty yhtään ”erillistä” animaatio-sarjaa, mutta makasiiniohjelmien sisällä esitettyjen animaatioiden osuus kanavan kaikista lastenohjelmista oli 47,9 prosenttia. Kaikista animaatioista 76,3 prosenttia oli piirrosanimaatioita, 9,5 prosenttia nukke- tai vaha-animaatioita ja 14,2 prosenttia tietokoneella tehtyjä 3D-animaatioita.

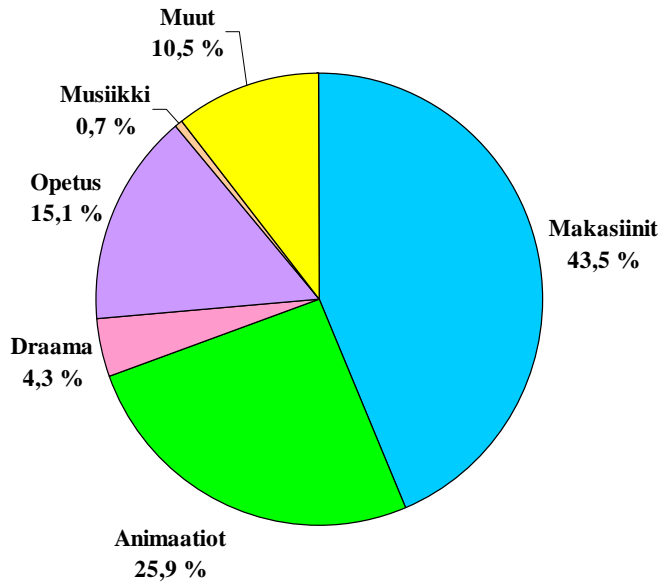
Kokonaisten (ohjelmatietoihin merkittyjen) lastenohjelmien lähetyksajasta 8,5 prosenttia oli erilaisia näyteltyjä draamaohjelmia, mutta kun makasiiniohjelmien sisällä olleet ohjelmat huomioitiin laskettaessa eri ohjelmalajeihin kuuluneiden ohjelmien osuuksia, nousi draamaohjelmien osuus 10,4 prosenttiin ohjelma-ajasta. Ohjelmatietoihin merkittyjä pidempiä draamaohjelmia olivat YLE TV2:n *Himpulat*, *Kuivan maan kippiari* ja *Operaatio Hurrikaani* (osa ohjelmasta), MTV3:n *Pelastuspartio Pellekaija Pum* ja *Power Rangers: Dino Thunder* sekä Nelosen *Lazy town*. Makasiiniohjelmien sisällä esitettyjä draamaohjelmia olivat YLE TV2:n *Pikku Kakkosen Rölli* ja *Ajankuvia*, osa *Katinkontista* sekä YLE FST5:n *BUU-klubbenin Olle*, *Olivia* och *Dracula*.

Kokonaisista lastenohjelmista 6,8 prosenttia oli opetusohjelmia. Varsinaisia opetusohjelmia esitettiin vain Yleisradion kanavilla ja Yleisradion lastenohjelmista niiden osuus oli 15,1 prosenttia. Ohjelmatietoihin merkittyjä lasten opetusohjelmia oli vain kolme – *Pussel*, *Onnimanni* ja *Go Yoyo go* – mutta kun jokainen näistä ohjelmista esitettiin viikon

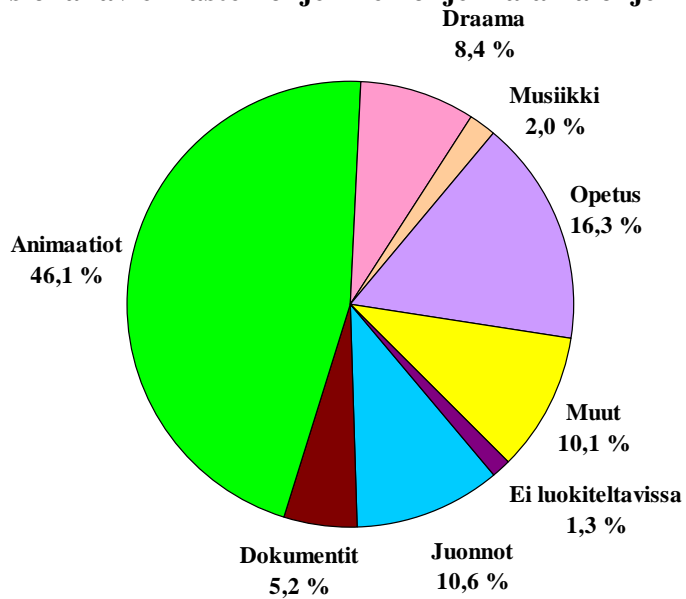
²⁰ Makasiiniohjelmiksi on laskettu myös ohjelmatietoihin merkityt YLE TV2:n viikonloppuamujen *Pikku Kakkosen aamun* ja *Galaxin* juonto-osuudet.

²¹ Opetusohjelmien sisältämät lyhyet animaatiopätkät eivät ole mukana tässä luvussa, sillä opetusohjelmia käsitellään kokonaisuuksina.

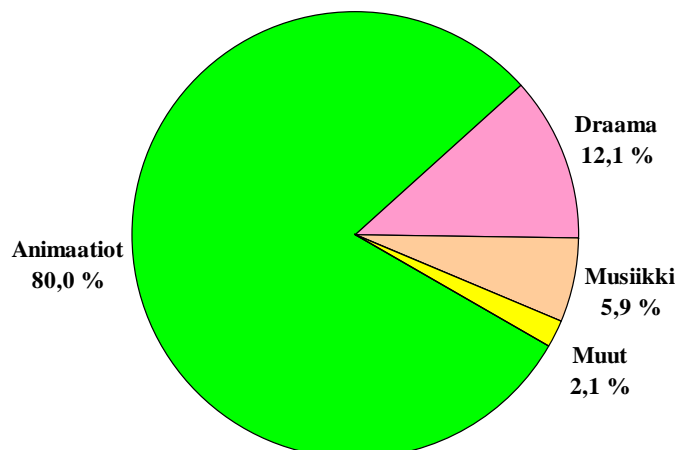
Kuvio 4.1.1 Yleisradion televisiokanavien kokonaisten lasten ohjelmien ohjelma-aika ohjelmaluokittain

Kuvio 4.1.2 Yleisradion televisiokanavien lasten ohjelmien ohjelma-aika ohjelmaluokittain

Kuvio 4.1.3 Kaupallisten televisiokanavien lasten ohjelmien ohjelma-aika ohjelmaluokittain

aikana kaksi tai kolme kertaa, niiden osuus ohjelma-ajasta nousi varsin korkeaksi. *Pussel* ja *Onnimanni* olivat rakenteensa puolesta makasiiniohjelmiä (sisältäen juonto-osuuksia, draama, dokumentteja ja animoituja pätkiä) ja *Go Yoyo Go* oli lähinnä draamasarja, mutta tässä tarkastelussa ne on luokiteltu opetusohjelmiksi. Opetusohjelmaksi on lisäksi luokiteltu YLE TV1:n *Aamu-tv*:n *Taide on tehtävä*. Kaikista lastenohjelmista 7,4 prosenttia oli opetusohjelmia: erillisten opetusohjelmien lisäksi lukuun on laskettu YLE TV2:n *Pikku Kakkosen Sana-arkku*.

Taulukko 4.1.2 Lasten ohjelmien ohjelma-ajan jakautuminen eri rakenteellisiin ohjelmalajeihin kanavittain (ohjelma-aika ja osuus kokonaisuohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Animaatiot	0:15:30	4:14:50		1:33:50	3:24:40	3:39:10	5:42:10	18:50:10
Draama		1:01:10		0:05:00	1:05:50	0:49:40		3:01:40
Opetusohjelmat	0:05:20	0:09:30	1:15:00	0:39:00				2:08:50
Musiikkiohjelmat	0:05:10	0:03:50		0:06:30	0:56:30			1:12:00
Dokumentit		0:36:20		0:05:00				0:41:20
Juonnot		0:44:40		0:38:40				1:23:20
Muut		1:15:50		0:04:10	0:19:40			1:39:40
Ei luokiteltavissa²²		0:06:20		0:03:50				0:10:10
Kaikki yhteensä	0:26:00	8:12:30	1:15:00	3:16:00	5:46:40	4:28:50	5:42:10	29:07:10

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Animaatiot	59,6	51,7		47,9	59,0	81,5	100,0	64,7
Draama		12,4		2,5	19,0	18,5		10,4
Opetusohjelmat	19,9	1,9	100,0	19,9				7,4
Musiikkiohjelmat	20,5	0,8		3,3	16,3			4,1
Dokumentit		7,4		2,6				2,4
Juonnot		9,1		19,7				4,8
Muut		15,4		2,1	5,7			5,7
Ei luokiteltavissa		1,3		2,0				0,6
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Kokonaisista lastenohjelmista 3,5 prosenttia oli erilaisia musiikkiohjelmiä. Tämän ryhmään kuuluvat YLE TV1:n *Aamu-tv*:n *Spirello* sekä lyhyt musiikkileikkikoululaisten laulusesitys sekä MTV3:n *Kids Top 20* ja *Staraoke*. Kun mukaan lasketaan YLE TV2:n *Pikku Kakkosen Spirello* ja YLE FST5:n *BUU-klubbenin* lyhyet laulu- ja musiikkiesitykset, nousee musiikkiohjelmien osuus lastenohjelmien kokonaisuajasta 4,1 prosenttiin.²³

Ohjelmatietoihin merkityistä kokonaisista lastenohjelmista ”muiksi ohjelmiksi” on laskettu YLE TV2:n tietokilpailuohjelma *Hetkinen* ja Galaxin *Poinzi* sekä MTV3:n leipomisohjelma *Hei, me leivotaan!*; näiden ohjelmien osuus lastenohjelmien lähetysajasta oli 5,9 pro-

²² Makasiiniohjelmien alku- ja lopputunnukset jäivät luokittelematta, kun makasiiniohjelmien aliohjelmat sijoitettiin eri ohjelmaluokkiin.

²³ YLE TV1:n *Aamu-tv*:ssä ja YLE TV2:n *Pikku Kakkosessa* esitetyt *Spirello*-ohjelmat olisi voitu laskea myös animaatioiksi, mutta koska näissä ohjelmissa animaatiofilmi toimi lähinnä Pertti Rasinkankaan esittämän musiikin taustana ja kuvituksena, on nämä ohjelmat luokiteltu musiikkiohjelmiksi.

senttia. Muiden ohjelmien osuus lähetysajasta laski 5,6 prosenttiin, kun *Poinzin* juonto- ja dokumenttiosuudet siirrettiin kyseisiin ohjelmaluokkiin tarkemmassa jaottelussa.

Tarkasteluviikolla ei esitetty yhtään ohjelmatietoihin merkittyä erillistä lasten dokumenttiohjelmia, mutta dokumentteja oli jonkin verran makasiiniohjelmien sisällä ja dokumenttaaristen ohjelmien osuus lastenohjelmien lähetysajasta oli 2,4 prosenttia. YLE TV2:n lastenohjelmien kokonaisajasta 7,4 prosenttia koostui dokumenttiohjelmissä. YLE TV2:n ohjelmissä dokumentteiksi on laskettu *Pikku Kakkosen* sisällä esitetyt *Meillä asuu*, *Wilma Vikkelä* ja *Neljä nenää*, *Katinkontin* oopperaesittely sekä eläindokumentti *Sarvista saparoon* ja *Galaxin Poinzin Viikon virtuoosi* ja *Galaxin* juonto-osuuksien koulukiusaamista käsitelleet filmiosuudet. YLE FST5:n ainut dokumenttiohjelmia oli *BUU-klubbenin* eläindokumentti *Lustiga djur*.

Lastenohjelmien kokonaislähetysajasta 4,8 prosenttia koostui makasiiniohjelmien (ja YLE TV2:n viikonlopun aamuohjelmien) juonto-osuuksista. Yleisradion lastenohjelmien lähetysajasta juontojen osuus oli 10,6 prosenttia: juontojen osuus YLE FST5:n lastenohjelmien lähetysajasta oli lähes viidennes ja YLE TV2:n lastenohjelmien lähetysajasta vajaa kymmenesosa (*Pikku Kakkosen* lähetysajasta juontojen osuus oli noin 16 prosenttia). Juonto-osuuksien sisältöä tarkastellaan lähemmin luvussa 8.2.

4.2 Lastenohjelmat sisällöllisen ohjelmatyyppin mukaan

Kaikki tarkasteluviikon lastenohjelmat luokiteltiin myös sellaisiin ohjelmatyyppeihin, joita käytetään yleisessä television ohjelmatarjonnan luokittelussa ja kuvailussa. Yleisesti käytössä olevassa luokittelussa televisio-ohjelmaa jaetaan uutisiin, ajankohtaisohjelmiin, asiaohjelmiin, kulttuuriohjelmiin, palveluohjelmiin, opetusohjelmiin, kotimaiseen fiktion, ulkomaiseen fiktion, elokuvaan, viihdeohjelmiin, urheiluun ja lastenohjelmiin sekä muihin ohjelmiin (tähän luokkaan sisältyy lähinnä lottoarvonta ja erilaiset ohjelmistoesittelyt).²⁴

Lastenohjelmat luokiteltiin näihin sisällöllisiin ohjelmatyyppeihin samoin perustein, mitä käytetään yleisesti televisio-ohjelmien luokittelussa. Näihin sisällöllisiin ohjelmatyyppeihin jäivät luokittelematta vain makasiiniohjelmien juonto-osuudet, joille ei löydy vastinetta yleisestä ohjelmaluokittelusta. Ohjelmatyyppeihin luokittelemattomia juonto-osuuksissa oli YLE FST5:n *BUU-klubbenissa* ja YLE TV2:n *Pikku Kakkosessa*, *Pikku Kakkosen aamussa* ja *Galaxissa*. Juonto-osuudet muodostivat 9,7 prosenttia Yleisradion lastenohjelmien ohjelma-ajasta ja 4,4 prosenttia lastenohjelmien koko ohjelma-ajasta.

Tutkimusviikon lastenohjelmissä ei ollut lainkaan uutis- tai ajankohtaisohjelmiksi luokiteltavia ohjelmia. Asiaohjelmiksi luokiteltuja ohjelmia tarkasteluviikolla oli yhteensä 38 minuuttia eli niiden osuus lastenohjelmien lähetysajasta oli 2,2 prosenttia. Kaikki asiaohjelmiksi luokitellut ohjelmat olivat YLE TV2:n ja YLE FST5:n lasten makasiiniohjelmien sisällä esitettyjä muutaman minuutin pituisia dokumentteja.

²⁴ Tätä luokittelua on käytetty yleisissä television ohjelmarakenteen tutkimuksissa sekä mm. Tilastokeskuksen julkaisemissa joukkoviestintään koskeissa tilastoissa.

Taulukko 4.2.1 Lasten ohjelmien jakautuminen sisällöllisiin ohjelmatyyppeihin kanavittain (ohjelma-aika ja osuus kokonaisuohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Asiaohjelmat		0:33:20		0:05:00				0:38:20
Kulttuuriohjelmat	0:05:10	0:09:30	0:57:00					1:11:40
Palveluohjelmat		0:14:40			0:19:40			0:34:20
Opetusohjelmat		0:09:30	0:18:00	0:39:00				1:06:30
Kotimainen fiktio	0:05:10	0:39:40			0:21:20			1:06:10
Ulkomainen fiktio	0:10:00	4:23:30		1:38:50	4:09:10	4:28:50	5:42:10	20:32:30
Viihdeohjelmat	0:05:40	1:18:00		0:10:40	0:56:30			2:30:50
Makasiinien juonnot		0:38:10		0:38:40				1:16:50
Ei luokiteltavissa		0:06:10		0:03:50				0:10:00
Kaikki yhteensä	0:26:00	8:12:30	1:15:00	3:16:00	5:46:40	4:28:50	5:42:10	29:07:10

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Asiaohjelmat		6,8		2,6				2,2
Kulttuuriohjelmat	19,9	1,9	76,0					4,1
Palveluohjelmat		3,0			5,8			2,0
Opetusohjelmat		1,9	24,0	19,9				3,8
Kotimainen fiktio	19,9	8,1			6,1			3,8
Ulkomainen fiktio	38,4	53,5		50,4	71,8	100,0	100,0	70,5
Viihdeohjelmat	21,8	15,8		5,4	16,3			8,6
Makasiinien juonnot		7,7		19,7				4,4
Ei luokiteltavissa		1,3		2,0				0,6
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Kulttuuriohjelmiksi luokiteltavia ohjelmia tarkasteluviikolla esitettiin yhteensä 1 tunti 12 minuuttia, mutta tästä ohjelma-ajasta 57 minuuttia koostui YLE n Teeman kirjallisuuden opetusohjelma *Onnimannin* kolmesta esityskerrasta. Kulttuuriohjelmien osuus lastenohjelmien esitysajasta oli 4,1 prosenttia. *Onnimannin* lisäksi kulttuuriohjelmiksi on luokiteltu YLE TV1:n *Aamu-TV*:ssä esitetty kuvataiteen opetusohjelma *Taide on tehtävä* sekä YLE TV2:n *Katinkontissa* esitetty *Mikä ihmeen ooppera?*

Aikuiskatsojien palveluohjelmia vastaavia ohjelmia tarkasteluviikolla lähetettiin yhteensä 34 minuuttia ja niiden osuus lastenohjelmista oli 2,0 prosenttia. Palveluohjelmiksi on laskettu YLE TV2:n liikuntaohjelma *Poinzi* ja MTV3:n leivontaohjelma *Hei, me leivotaan*.

Opetusohjelmiksi luokiteltuja ohjelmia tarkasteluviikolla lähetettiin yhteensä 1 tunti ja 7 minuuttia ja niiden osuus lastenohjelmien lähetysohjelma-ajasta oli 3,8 prosenttia. Tähän ryhmään on luokiteltu muut kuin kulttuuriohjelmiksi katsotut opetusohjelmat: YLE FST5:n geometriaan keskittynyt *Pussel* ja YLE Teeman englanninkielen opetusohjelma *Go Yoyo go*. Tähän ohjelmatyyppeihin on luokiteltu myös YLE TV2:n *Pikku Kakkosen* sisällä esitetty *Sana-arkku*, joka keskittyi oikeinkirjoituksen opettamiseen.

Viihdeohjelmiksi luokiteltuja ohjelmia esitettiin kaikkiaan 2 tuntia 31 minuuttia ja ne muodostivat 8,6 prosenttia yhteenlasketusta ohjelma-ajasta. Yleisradion ohjelmista viihdeohjelmiksi on luokiteltu YLE FST:n *BUU-klubbenin* sketsi- ja musiikkiosuudet, YLE TV2:n tietokilpailu *Hetkinen* ja *Galaxin* salapoliisikilpailu *Operaatio hurrikaani* sekä *Ka-*

tinkontin sketsiosuudet. Viihdeohjelmia olivat myös MTV3:n musiikkiohjelmat *Kids Top 20* ja *Staraoke-laulupeli*. Lisäksi viihdeohjelmaksi on luokiteltu YLE TV1:n *Aamu-tv:ssä* ja YLE TV2:n *Pikku Kakkosessa* esitetty *Spirello*.

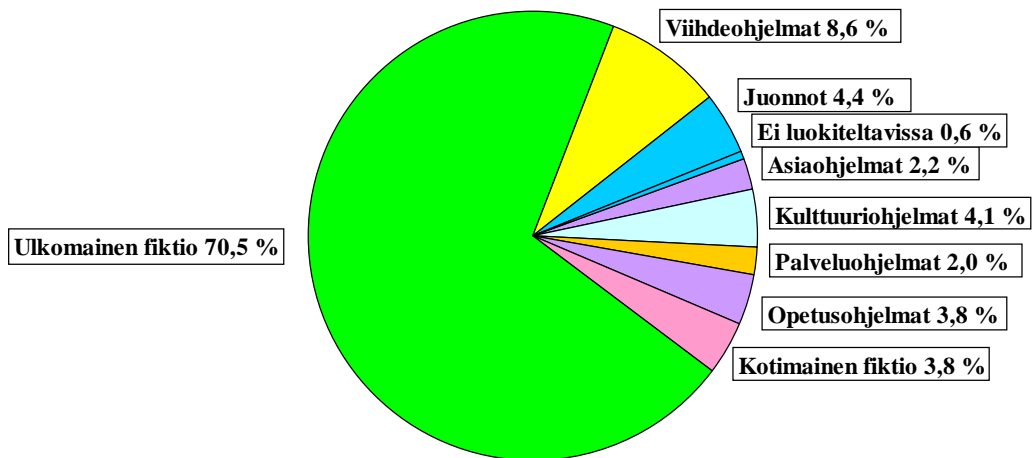
Kotimaista fiktiota tarkasteluviikolla esitettiin yhteensä 1 tunti 6 minuuttia eli 3,8 prosenttia lastenohjelmien lähetyksajasta. Kotimaisia fiktio-ohjelmia olivat muutamia YLE TV2:n *Pikku Kakkosen* sisällä esitetyt lyhyet draama- ja animaatio-ohjelmat ja näytelmäsarja *Kuivan maan kippari*. Kotimaista fiktiota edusti myös MTV3:n *Pelastuspartio Pellekaija Pum*.

Kotimaiseksi fiktioksi luokitelluista ohjelmista valtaosa (51 minuuttia eli 77 prosenttia) oli draamaohjelmia, kun animaatioita oli yhteensä 15 minuuttia. Kotimaisia animaatio-ohjelmia olivat YLE TV2:n *Pikku Kakkosen Matti ja Miisu* ja *Viivi ja Leevi* sekä kaksi lasten omiin kertomuksiin ja piirustuksiin perustuvaa lyhyttä animaatiota (toinen esitettiin YLE TV1:n *Aamu-tv:ssä* ja toinen YLE TV2:n *Pikku Kakkosessa*).

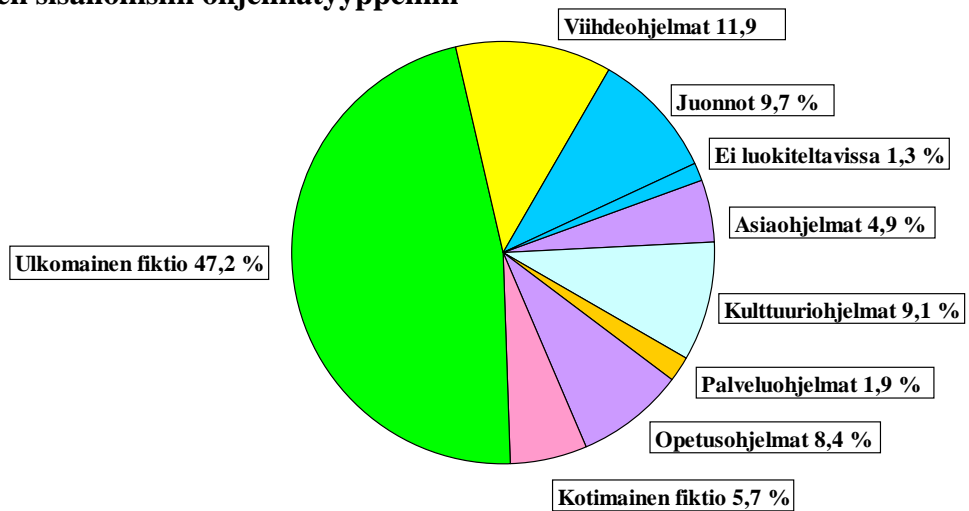
Lastenohjelmista huomattava osa koostui ulkomaisesta fiktiosta, jota esitettiin tarkasteluviikolla yhteensä 20 tuntia 32 minuuttia. Ulkomaisen fiktion osuus lastenohjelmien kokonaislähetyksajasta oli 70,5 prosenttia. Yleisradion lastenohjelmista 47,2 prosenttia oli ulkomaista fiktiota ja kaupallisten kanavien ohjelmistosta peräti 89,8 prosenttia koostui ulkomaisesta fiktiosta; Nelosen ja Subtv:n kaikki lastenohjelmat ja MTV3:n ohjelmista 71,8 prosenttia kuuluivat tähän ohjelmatyypin.

Ulkomainen fiktio koostui pääasiassa erilaisista animaatio-ohjelmista: animaatioiden osuus ulkomaisesta fiktiosta oli 88,7 prosenttia. Puhtaasti näyteltyä draamaa tarkasteluviikon ulkomaisista fiktio-ohjelmista edusti vain YLE FST5:n viisiminuuttinen pohjoismainen yhteistuotanto-ohjelma *Olle, Olivia och Dracula*. MTV3:n *Power Rangers: Dino Thunder* ja Nelosen *Lazy town* yhdistivät animoituja osuuksia ja erilaisia tehosteita draamaan: *Lazy townissa* osa henkilöhahmoista ja lavasteista oli animoitu tietokoneella ja *Power Rangersin* taistelukohtaukset olivat pääosin animoituja. *Lazy town* esitettiin viikon aikana kahdesti ja draamaa ja animaatioita yhdistelevien ohjelmien esitysaika oli yhteensä 1 tunti 10 minuuttia. Kahdessa draamaohjelmassa, YLE TV2:n *Himpuloissa* ja MTV3:n *Sinisen talon nallessa* esiintyivät (ei-animoidut) nukkehahmot (ja mahdollisesti osin oikeat näyttelijät).

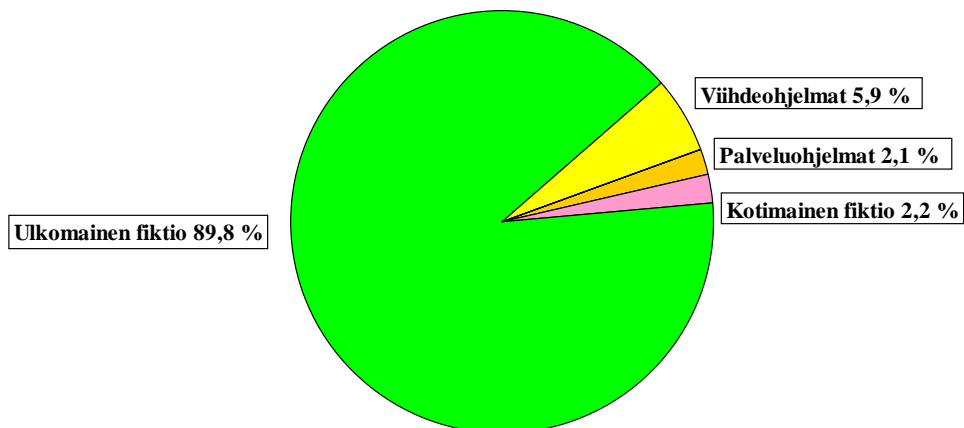
Kuvio 4.2.1 Lasten televisio-ohjelmien ohjelma-ajan jakautuminen sisällöllisiin ohjelmatyyppeihin

Kuvio 4.2.2 Yleisradion televisiokanavien lasten televisio-ohjelmien ohjelma-ajan jakautuminen sisällöllisiin ohjelmatyyppeihin

Kuvio 4.2.3 Kaupallisten televisiokanavien lasten televisio-ohjelmien ohjelma-ajan jakautuminen sisällöllisiin ohjelmatyyppeihin

5. LASTENOHJELMAT ALKUPERÄMAITTAIN

Ohjelmien alkuperämaat on tässä selvityksessä jaettu viiteen luokkaan: Suomi, muut Pohjoismaat, muu Eurooppa, Pohjois-Amerikka ja muu maailma. Jaottelu on sama, mitä käytetään yleisesti televisio-ohjelmien alkuperämaiden tarkastelussa, joten tässä suhteessa selvityksen tulokset ovat vertailukelpoisia yleisempien tilastojen kanssa.

Useamman eri maan yhteistuotannot – joita lastenohjelmissa on melko paljon – on luokiteltu ”lähimmän” maan mukaan eli jonkun Euroopan maan ja Yhdysvaltojen yhteistuotanto on luokiteltu eurooppalaiseksi ohjelmaksi.²⁵ Poikkeuksena ovat yhteistuotannot, joissa Suomi on mukana: näitä ohjelmia ei ole luokiteltu kotimaisiksi ohjelmiksi.²⁶

Tiedot ohjelmien alkuperämaista on kerätty itse ohjelmista (lopputeksteistä) ja tietoja on tarpeen mukaan täydennetty ja tarkastettu eri lähteistä internetistä (mm. televisiokanavien ja ohjelmien kotisivuilta sekä The Internet Movie Databasesta).

Taulukko 5.1 Kokonaisten lastenohjelmien jakautuminen alkuperämaan mukaan kanavittain (osuus kokonaisohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Suomi	46,8	57,8	76,0	100,0	28,1			37,1
Pohjoismaat			24,0		3,5	21,0		4,9
Eurooppa	53,2	22,9			10,1	24,3	16,1	16,1
<i>Iso-Britannia</i>	18,6	8,2			3,2	9,6	16,1	7,8
<i>Muu Eurooppa</i>	34,6	14,7			6,9	14,7		8,3
Pohjois-Amerikka		19,3			46,0	54,7	71,4	37,0
<i>Yhdysvallat</i>		5,1			39,6	46,3	71,4	30,4
<i>Kanada</i>		14,2			6,4	8,4	0,0	6,6
Japani					12,3		12,5	4,9
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Kun makasiiniohjelmat käsiteltiin kokonaisiksi ohjelmiksi oli kotimaisten ohjelmien osuus kaikista lastenohjelmista 37,1 prosenttia ja Yleisradion lastenohjelmista peräti 69,6 prosenttia. MTV3:n lastenohjelmista kotimaisia ohjelmia oli 28,1 prosenttia, mutta Nelosella ja Subtv:llä ei esitetty lainkaan kotimaisia lastenohjelmia.

Kokonaisina ohjelmia kotimaisiksi ohjelmiksi laskettavien makasiiniohjelmien sisällä esitettiin paljon ulkomaista alkuperää olevia ohjelmaosioita: YLE FST5:n ja YLE TV2:n makasiiniohjelmien sisällöstä vain hieman vajaan puolet (48,2 prosenttia) oli – juonto-osuudet mukaan lukien – kotimaisia ohjelmia. Kun makasiiniohjelmat jaettiin osajohtimiksi laski kotimaisten ohjelmien osuus Yleisradion lastenohjelmista 46,9 prosenttiin ja kaikista lastenohjelmista 26,8 prosenttiin.

²⁵ Tällaisia ohjelmia olivat Nelosen piirrossarja *W.i.t.c.h.*, joka on tuotettu Disney-studioiden Italian osastolla sekä FST5:n espanjalais-kanadalainen animaatio *Kossan Connie*.

²⁶ Pohjoismaisiksi ohjelmiksi on laskettu Eurooppalaisiksi ohjelmiksi on luokiteltu Nelosen ranskalais-suomalais-saksalainen yhteistuotantoanimaatio *Hydronautit* sekä YLE TV2:n Pikku Kakkosessa ja YLE TV1:n Aamu-TV:ssä esitetty suomalais-tsekkiläis-itävaltalainen animaatio *Spirello*.

Taulukko 5.2 Lastenohjelmien ohjelma-ajan jakautuminen alkuperämaan mukaan kanavittain (osuus kokonaisohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Suomi	46,8	45,7	76,0	38,9	28,1			26,8
Pohjoismaat			24,0	12,8	3,5	21,0		6,4
Eurooppa	53,2	35,0		36,8	10,1	24,3	16,1	23,7
<i>Iso-Britannia</i>		15,0		7,6	3,2	9,6	16,1	10,6
<i>Muu Eurooppa</i>		20,0		29,2	6,9	14,7		13,1
Pohjois-Amerikka		19,3		11,5	46,0	54,7	71,4	38,2
<i>Yhdysvallat</i>		5,1		0,0	39,6	46,3	71,4	30,4
<i>Kanada</i>		14,2		11,5	6,4	8,4	0,0	7,8
Japani					12,3		12,5	4,9
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Pohjoismaisten ohjelmien osuus kokonaisista ohjelmista oli 4,9 prosenttia ja lastenohjelmien ohjelma-ajasta 6,4 prosenttia. Pohjoismaisten ohjelmien osuus lähetyksajasta oli korkein Nelosella, jolla islantilais-amerikkalainen *Lazy town* esitettiin kahdesti viikon aikana (lisäksi Nelosella esitettiin lyhyt tanskalaisanimaatio *Pikku väkeä*). MTV3:n ohjelmistosta pohjoismaisten ohjelmien – tarkemmin sanoen ruotsalaisen *Kattolaiset*-ohjelman – osuus oli 3,5 prosenttia ja kaupallisten kanavien koko ohjelma-ajasta oli 7,2 prosenttia.

YLE Teemalla esitettiin tarkasteluviikon aikana kahta lastenohjelmiksi luokiteltua opetusohjelmaa: nämä olivat kokonaan suomalainen *Onnimanni* ja ruotsalais-suomalainen yhteistuotanto *GoYoyo go*. Tämä yhden pohjoismaisen ohjelman osuus YLE Teeman ohjelma-ajasta oli 24,0 prosenttia. Pohjoismaisten ohjelmien (erityisesti ruotsalaisten ohjelmien tai pohjoismaisten yhteistuotanto-ohjelmien) osuus YLE FST5:n ohjelmistosta oli 12,8 prosenttia. Tarkasteluviikolla ei YLE TV1:ssä ja YLE TV2:ssa esitetty lainkaan pohjoismaisia lastenohjelmia ja pohjoismaisten ohjelmien osuus kaikista Yleisradion lastenohjelmista oli 2,3 prosenttia kokonaisista ohjelmista ja 5,5 prosenttia ohjelmapätkistä.

Muissa Euroopan maissa tuotettujen ohjelmien osuus kokonaisten ohjelmien ohjelma-ajasta oli 16,1 prosenttia ja lastenohjelmien ohjelma-ajasta oli 23,7 prosenttia. Eurooppalaisiksi ohjelmiksi on tässä tarkastelussa laskettu myös sellaiset yhteistuotanto-ohjelmat, jotka ovat vain osittain eurooppalaista alkuperää.

Lähes puolet kaikista eurooppalaista ohjelmista oli tuotettu Iso-Britanniassa. Erityisen korkea brittiohjelmien osuus kaikista eurooppalaisista ohjelmista oli Nelosella ja Subtv:llä. Subtv:n kohdalla kaikki eurooppalaiset ohjelmat olivat brittiläisiä, sillä yksi kanavan joka arkiamu lähetyistä sarjoista (*Tomi Traktori*) oli brittiläinen. Suhteellisesti vähiten brittiohjelmaa esitettiin YLE FST5:lla. YLE FST5:n eurooppalaiset ohjelmat olivat pääasiassa ranskalaisia, espanjalaisia tai yhteistuotantoja.

Pohjoisamerikkalaisten ohjelmien osuus kokonaisten ohjelmien ohjelma-ajasta oli 37,0 prosenttia ja lastenohjelmien koko ohjelma-ajasta 38,2 prosenttia. MTV3:n ja Nelosen lastenohjelmista pohjoisamerikkalaisia oli noin puolet ja Subtv:n ohjelmista 71,4 prosenttia. Amerikkalaiseksi ohjelmaksi on tässä tarkastelussa laskettu myös MTV3:n osittain japani-

lainen draamasarja *Power Rangers: Dino Thunder*.²⁷ Kaikista kaupallisten televisiokanavien lastenohjelmien ohjelma-ajasta 57,5 prosenttia oli pohjoisamerikkalaisia ohjelmia.

Yleisradion lastenohjelmista pohjoisamerikkalaisten osuus oli 12,1 prosenttia kokonaisten ohjelmien ohjelma-ajasta ja 41,0 prosenttia koko ohjelma-ajasta. YLE TV2:n lastenohjelmista 19,3 prosenttia ja YLE FST5:n lastenohjelmista 11,4 prosenttia.

Merkittävä ero Yleisradion ja kaupallisten kanavien pohjoisamerikkalaista alkuperää olevien ohjelmien välillä oli se, että Yleisradion pohjoisamerikkalaiset lastenohjelmat olivat kanadalaisia ja kaupallisten kanavien ohjelmat taas yhdysvaltalaisia. Yleisradion ainoa yhdysvaltalainen lastenohjelma oli YLE TV2:n sunnuntai-ohjelman *Mikki Hiiren kerhotalo*. MTV3:lla ja Nelosella kanadalaisten (Nelosen *Mahdottomat marsilaiset*) ja kanadalais-yhdysvaltalaisen (MTV3:n *Prätkähiiret*) tuotantojen osuus oli noin 15 prosenttia kaikista näiden kanavien amerikkalaisista ohjelmista ja Subtv:n kaikki amerikkalaiset ohjelmat olivat yhdysvaltalaisia.

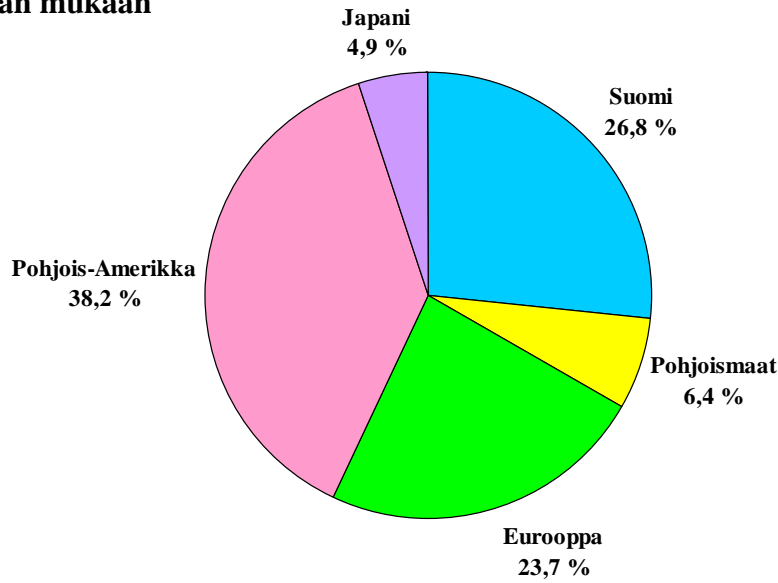
Euroopan ja Pohjois-Amerikan ulkopuolisia lastenohjelmia edustivat tarkasteluviikolla kolme MTV3:n ja Subtv:n japanilaista animaatiisarjaa.²⁸ Muissa Euroopan tai Pohjois-Amerikan ulkopuolisissa maissa tuotettuja ohjelmia ei tarkasteluviikolla esitetty lainkaan.²⁹ Japanilaisten ohjelmien osuus lastenohjelmien lähetysajasta oli 4,9 prosenttia, kaupallisten kanavien lastenohjelmatarjonnasta 8,9 prosenttia ja MTV3:n ja Subtv:n ohjelmistosta reilut 12 prosenttia.

²⁷ Suomessa esitettiin tämän alun perin japanilaisen sarjan yhdysvaltalaisesta versiosta, jossa kuitenkin käytetään alkuperäisiä japanilaisia taistelujaksoja, erikoistehosteita ja animaatioita.

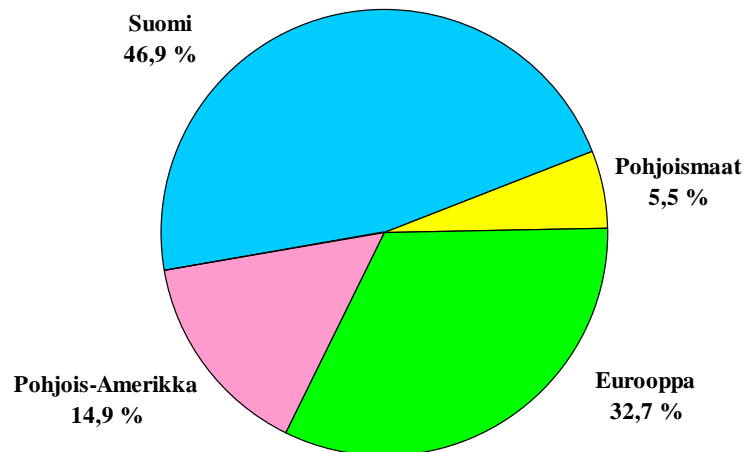
²⁸ Suomen televisiossa esitettyjä japanilaisia lastenohjelmia olivat MTV3:n *Pokémon* ja *Yugioh GX!* sekä Subtv:n *Dragon Ball Z*.

²⁹ Nuortenohjelmiksi luokiteltuihin ohjelmiin kuului YLE TV2:n australialainen draamasarja *Tallijengi* ja malesialainen animaatio *Futismamma* sekä YLE FST5:n australialais-irlantilainen draamasarja *Portalen*.

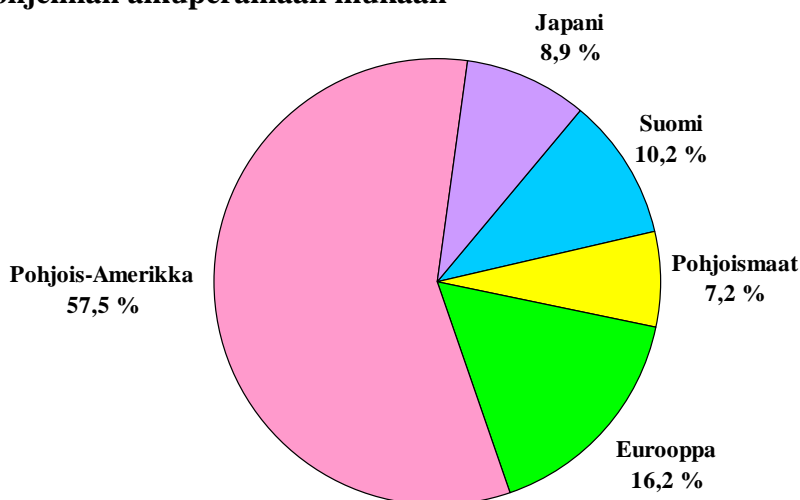
Kuvio 5.1 Television lasten ohjelmien ohjelma-ajan jakautuminen ohjelman alkuperämaan mukaan

Kuvio 5.2 Yleisradion televisiokanavien lasten ohjelmien ohjelma-ajan jakautuminen ohjelman alkuperämaan mukaan

Kuvio 5.3 Kaupallisten televisiokanavien lasten ohjelmien ohjelma-ajan jakautuminen ohjelman alkuperämaan mukaan

6.. LASTENOHJELMAT KIELEN MUKAAN

6.1 Alkukieliset, jälkiäänitetyt ja tekstitetyt lastenohjelmat

Tässä selvityksessä television lastenohjelmatarjontaa tarkastellaan alkuperämaan lisäksi myös ohjelmassa käytetyn kielen perusteella. Lastenohjelmien kohdalla ohjelman alkuperämaa ei välttämättä kerro mitään ohjelmassa käytetystä kielestä, sillä valtaosa suomalaisilla televisiokanavilla esitetyistä ulkomaisistakin lastenohjelmista on jälkiäänitetty suomeksi tai ruotsiksi, joten lähes kaikki televisiossa esitetyt lastenohjelmat olivat joko suomen- tai ruotsinkielisiä.

Ohjelmien kielen tarkastelu tapahtuu ohjelmaosioiden tasolla: makasiiniohjelmien aliohjelmien lisäksi on huomioitu myös MTV3:n *Kids Top 20* -ohjelman sisällä esitettyjen musiikkivideoiden kieli.³⁰

Taulukko 6.1.1 Lastenohjelmien ohjelma-aika kielen mukaan kanavittain (osuus kokonaihojelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Suomenkielinen	46,8	44,8	76,0		26,0			21,8
Suomeksi jälkiäänitetty	53,2	52,2			64,1	78,7	40,5	48,2
Ruotsinkielinen				53,2	1,1			6,2
Ruotsiksi jälkiäänitetty				42,5				4,8
Tekstitetty suomeksi					7,8	21,3	59,5	16,5
Englanninkielinen			24,0		1,0			1,2
Mykkä		3,0		4,3				1,3
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Lastenohjelmien ohjelma-ajasta 21,8 prosenttia koostui alkukieleltään suomenkielisiä ohjelmista ja 48,2 prosenttia suomeksi jälkiäänitetyistä ohjelmista, joten suomenkielisellä ääniraidalla varustetut ohjelmat muodostivat yhteensä 70,0 prosenttia lastenohjelmien lähetysajasta.

Suomeksi tekstitettyjä ohjelmia oli 16,5 prosenttia lastenohjelmien koko ohjelma-ajasta. Kaikissa tekstitetyissä ohjelmissa oli englanninkielinen ääniraita, vaikka osa tekstitetyistä ohjelmista olikin japanilaisia. Englanninkielisiä ohjelmia oli 1,2 prosenttia ohjelma-ajasta ja mykkiä (tai siansaksaksi puhuttuja) ohjelmia oli 1,3 prosenttia ohjelma-ajasta.

Alkukieleltään ruotsinkielisten ohjelmien osuus oli 6,2 prosenttia ja ruotsiksi jälkiäänitettyjen ohjelmien osuus 4,8 prosenttia koko ohjelma-ajasta. MTV3:n *Kids Top 20* -ohjelmassa kahteen otteeseen esitetyn ruotsalaisen musiikkivideon lisäksi ruotsinkielisiä tai ruotsiksi jälkiäänitettyjä lastenohjelmia esitettiin vain YLE FST:llä ja tämän kanavan ohjelma-ajasta alkukieleltään ruotsinkielisten ohjelmien osuus oli 53,2 prosenttia ja ruotsiksi jälkiäänitet-

³⁰ Kahdessa ohjelmassa esitettiin kaikkiaan kaksitoista musiikkivideota, joista kahdeksan oli suomenkielisiä, kaksi englanninkielisiä (joista toinen kotimainen) ja kaksi ruotsinkielistä (sama video kummassakin ohjelmassa).

tyjen ohjelmien osuus oli 42,5 prosenttia; loput 4,3 prosenttia kanavan ohjelma-ajasta koostui mykistä ohjelmista.

Ruotsinkielisten ohjelmien kohdalla huomioitavaa on myös se, että valtaosa näistä ohjelmista – kolme neljäsosaa ohjelma-ajasta – oli nimenomaan suomenruotsia.³¹ Alkukieleltään ruotsinkielisistä ohjelmista vain kolme oli riikinruotsia: opetusohjelma *Pusseliin* kuulunut *Matikkapartio*, lyhyt animaatio *I huvudet på ungar* ja lyhytdraama *Olle, Olivia ja Dracula*. Näiden ohjelmien osuus alkukieleltään ruotsinkielisten ohjelmien ohjelma-ajasta oli 24,1 prosenttia (osuus oli näinkin korkea, koska *Pussel* esitettiin kaksi kertaa). YLE FST5:n ohjelmien ruotsinkieliset jälkiäänitykset oli tehty pääsääntöisesti Suomessa ja ai-noastaan *Babar* oli jälkiäänitetty riikinruotsiksi; tämän yhden pitkän animaation osuus ruotsinkielellä jälkiäänitettyjen ohjelmien ohjelma-ajasta oli 26,8 prosenttia.

Yleisradion lastenohjelmien lähetyksajasta 36,7 prosenttia oli alkukieleltään suomenkielisiä ja 34,3 prosenttia suomeksi jälkiäänitettyjä ohjelmia eli suomenkielisten ohjelmien osuus oli kaikkiaan 71,0 prosenttia. Alkukieleltään ruotsinkielisten ohjelmien osuus oli 13,2 prosenttia ja ruotsiksi jälkiäänitettyjen ohjelmien osuus 10,5 prosenttia Yleisradion lastenohjelmien ohjelma-ajasta, joten ruotsinkielisten ohjelmien osuus oli kaikkiaan 23,7 prosenttia Yleisradion lastenohjelmien kokonaisajasta. Mykkien ohjelmien osuus oli 3,0 prosenttia Yleisradion lastenohjelmien ohjelma-ajasta ja englanninkielisten ohjelmien osuus 2,3 prosenttia. Yleisradion kanavilla ei esitetty lainkaan tekstitettyjä lastenohjelmia.

Kaupallisista kanavista alkukieleltään suomenkielisiä lastenohjelmia esitettiin vain MTV3:lla; suomenkielisten ohjelmien osuus oli 28,1 prosenttia MTV3:n lastenohjelmien ohjelma-ajasta ja 9,4 prosenttia kaikkien kaupallisten kanavien lastenohjelmien yhteenlasketusta ohjelma-ajasta. Suomeksi jälkiäänitettyjen ohjelmien osuus oli 59,7 prosenttia kaupallisten kanavien yhteenlasketusta lastenohjelmien ohjelma-ajasta.

Suomeksi tekstitettyjen ohjelmien osuus oli 30,1 prosenttia kaupallisten kanavien yhteenlasketusta lastenohjelmien ohjelma-ajasta. MTV3:lla tekstitettyjen ohjelmien osuus oli 7,8 prosenttia ohjelma-ajasta, Nelosen lastenohjelmista 21,3 prosenttia oli tekstitetty suomeksi ja Subtv:n lastenohjelmista tekstitettyjen ohjelmien osuus oli 59,5 prosenttia. MTV3:n lastenohjelmissa esitettiin tutkimusviikolla yksi ruotsinkielinen musiikkivideo (kaksi kertaa) ja kaksi englanninkielistä musiikkivideota ja näiden osuus MTV3:n lastenohjelmien ohjelma-ajasta oli yhteensä 2,1 prosenttia ja kaikkien kaupallisten kanavien yhteenlasketusta lastenohjelmien lähetyksajasta 0,8 prosenttia.

6.2 Jälkiäänitysten toteuttaminen

Jälkiäänitettyjä lastenohjelmia esitettiin tarkasteluviikolla yhteensä 15 tuntia 26 minuuttia. Kaikki jälkiäänitetyt ohjelmat olivat ulkomaisia fiktio-ohjelmia ja niistä 90,0 prosenttia oli animaatio-ohjelmia. Jälkiäänitetyistä ohjelmista 91,0 prosenttia oli jälkiäänitetty suomeksi ja 9,0 prosenttia ruotsiksi.

Valtaosasta jälkiäänityksiä vastasi kolme tahoa: PVP-Voice, Tuotantotalo Werne ja Yleisradio (suomenkielisten ohjelmien osalta YLE-Import ja ruotsinkielisten ohjelmien osalta

³¹ Suomenkielinen tutkija ei tosin välttämättä tunnista ruotsin murteita ja korostuksia.

FST). Muualla tehtyjen jälkiäänitysten osuus oli 7,7 prosenttia ohjelma-ajasta: tämä aika jakautui kotimaisten Sun-Studio ja Dubbermanin sekä ruotsalaisen *Babarin* jälkiäänityksen tehneen yhtiön kesken. Osassa ohjelmissa (15,5 prosentissa ohjelma-ajasta) ei mainittu, kuka jälkiäänityksen oli tehnyt; yleensä kyse oli vanhemmista ohjelmista (muutamassa *Pikku Kakkosen* ohjelmat ja *Tiny Toons*) tai Disney-animaatioista.

Taulukko 6.2.1 Jälkiäänitettyjen lastenohjelmien ohjelma-ajan jakautuminen eri jälkiäänitysstudioiden kesken kanavittain (osuus jälkiäänitettyjen ohjelmien kokonaisohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
YLE-Import	100,0	65,0	72,9				19,5
FST							6,6
PVP-Voice				90,2	4,7	39,7	28,7
Tuotantotalo Werne		18,6		9,8	63,5		22,0
Sun Studio		9,7					2,7
Dubberman					11,4		2,6
Ulkomainen			27,1				2,4
Ei mainittu		6,7			20,4	60,3	15,5
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100

Jos jälkiäänityksen tehnyt yhtiö oli mainittu, mainittiin yleensä myös ääninäyttelijöiden nimet. Etenkin Yleisradion (YLE-Import ja FST) tekemissä jälkiäänityksissä rooleissa oli käytetty pääosin varsin nimekkäitä näyttelijöitä.

7. REALISMI JA FIKTIO LASTENOHJELMISSA

7.1 Fiktiivisten ja ei-fiktiivisten ohjelmatyyppien osuus ohjelma-ajasta

Lastenohjelmien jakautumista fiktiiviseen ja ei-fiktiiviseen sisältöön tarkasteltiin sisällöllisen ohjelmatyyppiluokittelun mukaan siten, että ohjelmat, jotka edustivat joko kotimaista tai ulkomaista fiktiota ovat fiktio-ohjelmia ja muihin ohjelmatyyppeihin (asia-, kulttuuri-, palvelu-, opetus- ja viihdeohjelmat sekä juonnot) ovat ei-fiktiivisiä ohjelmia.

Kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista fiktiivisiä ohjelmia oli 21 tuntia 39 minuuttia eli kolme neljäsosaa (74,3 prosenttia) ohjelma-ajasta. Ei-fiktiivisiä ohjelmia esitettiin yhteensä 7 tuntia 19 minuuttia ja niiden osuus oli neljäsosaa (25,1 prosenttia) lastenohjelmien lähetyksajasta.

Taulukko 7.1.1 Lastenohjelmien jakautuminen fiktiivisiin ja ei-fiktiivisiin ohjelmatyyppeihin (ohjelma-aika ja osuus kokonaisohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Fiktiiviset	0:15:10	5:03:10	0:00:00	1:38:50	4:30:30	4:28:50	5:42:10	21:38:40
Ei-fiktiiviset	0:10:50	3:03:10	1:15:00	1:33:20	1:16:10			7:18:30
Ei luokiteltavissa		0:06:10		0:03:50				0:10:00
Kaikki yhteensä	0:26:00	8:12:30	1:15:00	3:16:00	5:46:40	4:28:50	5:42:10	29:07:10

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Fiktiiviset	58,3	61,5		50,4	78,0	100,0	100,0	74,3
Ei-fiktiiviset	41,7	37,2	100,0	47,6	22,0			25,1
Ei luokiteltavissa		1,2		2,0				0,6
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Yleisradion kanavien lastenohjelmista fiktiivisiä ohjelmia oli hieman yli puolet (52,8 prosenttia) ja ei-fiktiivisiä ohjelmia oli lähes puolet (45,9 prosenttia). Kaikkien kaupallisten kanavien lastenohjelmista fiktiivisten ohjelmien osuus oli 92,0 prosenttia, sillä kaikki Nelosen ja Subtv:n ohjelmat olivat fiktio-ohjelmia ja MTV3:n lastenohjelmista reilu viidennes neljäsosaa (22,0 prosenttia) edusti ei-fiktiivisiä ohjelmatyyppejä.

Fiktiivistä ohjelmista 94,9 prosenttia oli ulkomaisia ja 5,1 prosenttia kotimaisia. Ei-fiktiivisistä ohjelmista kotimaisten ohjelmien osuus lähetyksajasta oli puolestaan 90,5 prosenttia. Lisäksi 8,5 prosenttia ei-fiktiivisistä ohjelmista oli sellaisia yhteistuotanto-ohjelmia, joiden tekemiseen myös Suomi oli osallistunut. Tarkasteluviikolla esitettiin vain yksi kokonaan ulkomainen ei-fiktiivinen ohjelma, YLE FST5:n *BUU-klubbenin* sisällä näytetty viisiminuuttinen ranskalainen eläindokumentti, jonka osuus ei-fiktiivisten ohjelmien kokonaislähetyksajasta oli 1,0 prosenttia.

Lapsille suunnattujen fiktio-ohjelmien ohjelma-ajasta 87,0 prosenttia oli animaatioita ja 13,0 prosenttia muuntotyypistä fiktiota (nukkeja, nukkeasuisia näyttelijöitä, tietokonehahmoilla ja animaatiohahmoilla terästettyjä draamoja ja näyteltyjä ohjelmia).

Kotimaisten fiktio-ohjelmien lähetyksajasta kolme neljäsosaa koostui draamoista ja yksi neljäsosa animaatioista. Ulkomaisen fiktion lähetyksajasta taas 90 prosenttia oli animaatioita.

7.2 Realismin ja fiktion määrä fiktio-ohjelmissa

Kolme neljäsosaa tarkasteluviikolla esitettyjen lastenohjelmien lähetyksajasta koostui fiktiivistä ohjelmista – pääosin ulkomaisesta fiktiosta. Fiktio-ohjelmien kohdalla arvioitiin myös sitä, kuinka realistisia tai mielikuvituksellisia nämä fiktio-ohjelmat olivat. Luokittelu perustuu tutkijan subjektiiviseen arvioon siitä, kuinka paljon ohjelmat sisälsivät toisaalta realistisia, lasten arkitodellisuuteen liittyviä elementtejä, ja toisaalta mielikuvituksellisia fantasiaelementtejä. Näiden kahden ulottuvuuden arviointien perusteella tarkasteluviikon fiktiiviset ohjelmat jaettiin neljään ryhmään niiden realistisuuden asteen mukaan: oliko ohjelmissa paljon, jonkin verran, vähän vai ei lainkaan realistisia elementtejä suhteessa fiktiivisten elementtien määrään.

Taulukko 7.2.1 Realismin määrä fiktiivisissä lastenohjelmissa kanavittain (osuus fiktiivisten ohjelmien kokonaisohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Ei lainkaan	31,9	41,2	25,3	74,7	69,6	83,9	64,0
Vähän		7,5	69,6	4,1	18,5	16,1	16,0
Jonkin verran	68,1	34,5		21,3	10,0		15,4
Paljon		16,7	5,1		1,9		4,7
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100

Lastenohjelmien fiktio oli pääosin fantasiafiktiota. Lähes kaksi kolmasosaa kaikista lasten fiktio-ohjelmista on sellaisia, ettei niissä ole mitään yhtymäkohtia lasten omaan reaalityodellisuuteen: ohjelmat tapahtuvat fantasiaympäristöissä tai vierailta planeetoilla, päähenkilöt ovat eläinhahmoja ja/tai niillä on yliluonnollisia voimia ja ohjelmien tapahtumat keskittyvät fantasiaelementtien ympärille. Kaupallisten kanavien lasten fiktio-ohjelmista kolme neljäsosaa oli puhtaasti fantasiafiktiota, kun Yleisradion lastenohjelmista tällaisten ohjelmien osuus oli reilu kolmannes.³²

Noin kuudesosassa lasten fiktio-ohjelmien lähetyksajasta sisällön pääpaino oli selkeästi fantasiaelementeissä, mutta mukana on joitakin lapsen arkielämästä tuttuja elementtejä. Ohjelman tapahtumaympäristö saattaa olla lapselle tuttu, vaikka ohjelman päähenkilöt tai tapahtumat eivät muistutakaan lapsen arkitodellisuutta tai toisaalta tapahtumat voivat olla ”sisällöllisesti” lapselle tuttuja, vaikka ohjelman henkilöahmot olisivatkin esimerkiksi eläinhahmoja ja osa tapahtumista sisältää fantasiaelementtejä. Tällaisia ohjelmia oli noin 16 prosenttia lastenohjelmien lähetyksajasta: 22 prosenttia Yleisradion lastenohjelmien ja 13 prosenttia kaupallisten kanavien ohjelma-ajasta.³³

³² Puhtaasti fiktiivisiä lastenohjelmia edustavat mm. YLE TV2:n *Pikku robot*, MTV3:n *Pokémon* ja *Winx-klubi*, Nelosen *Mahdottomat marsilaiset* ja *Trollz* sekä Subtv:n *Tiny Toons* ja *Scooby-Doo*.

³³ Näitä ohjelmia edustivat mm. YLE TV2:n *Antti Aamunen*, YLE FST5:n *Kulleby Sjukhus*, Nelosen *Puuha-Pete* ja *Lazy town* sekä Subtv:n *Tommi Traktori*

Vastaavasti noin kuudesosa lastenohjelmien esitysajasta koostui ohjelmista, joissa oli melko paljon lapsen arkitodellisuudesta (oletettavasti) tuttuja elementtejä, vaikka nämä yhdistyivätkin ohjelmassa fantasiaan. Yleisradion lastenohjelmista tällaisia ohjelmia oli noin 28 prosenttia ja kaupallisten kanavien lastenohjelmista noin 10 prosenttia.³⁴ Ohjelmien päähenkilöt saattoivat olla mielikuvitusolentoja tai eläimiä, mutta itse tapahtumat olivat varsin realistisia (esimerkiksi YLE FST5:n *Kulleby Sjukhus*, YLE TV2:n *Karhuset*, MTV3:n *Sinisen talon nalle* tai Nelosen *Koalaveljekset*).

Vain vajaa viisi prosenttia kaikista lasten fiktio-ohjelmista voitiin katsoa realistisiksi eli niissä ei esiintynyt mainittavassa määrin sellaisia fiktiivisiä elementtejä, jotka eivät olisi mahdollisia lapsen omassa lähiympäristössä. Yleisradion lastenohjelmista ”realistisia” oli noin 13 prosenttia ja kaupallisten kanavien ohjelmista alle yksi prosentti. ”Realistissakin” ohjelmissa henkilöhahmot saattoivat olla (inhimillistettyjä) eläimiä (YLE TV2:n *Pipsa Possu*) ja muita olentoja (Nelosen *Alpo ja Turo*). Tarkasteluviikon ”realistisin” lastenohjelma oli YLE TV2:n kotimainen draamasarja *Kuivan maan kippari*.³⁵ Muut tähän luokkaan luokitellut ohjelmat olivat YLE FST5:n *Olle, Olivia ja Dracula*, YLE TV2:n *Pikku Kakkosen Matti ja Miisu*, *Pikku traktori* ja *Niksi-Nella* sekä *Galaxin Samu ja Salla*.

Tarkasteluviikolla esitettiin vain kolme sellaista draamaohjelmaa, joihin ei ollut yhdistetty tietokonetehosteita (MTV3:n *Power Rangers: Dino Thunder*) tai tietokoneella luotuja animoituja henkilöhahmoja (Nelosen *Lazy town*) ja joiden henkilöhahmot eivät olleet nukkeja, näyteltyjä satuolentoja tai voimakkaasti karrikoituja hahmoja (TV2:n *Himpulat* ja *Rölly* sekä MTV3:n *Sinisen talon nalle* ja *Pelastuspartio Pellekaija Pum*). Nämä tutkimusviikolla esitetyt kolme realistista draamaa olivat YLE FST5:n *Olle, Olivia och Dracula* sekä YLE TV2:n *Ajankuvia* ja *Kuivan maan kippari*.

Näistäkään kolmesta ohjelmasta kaksi ei ollut – lasten kannalta – täysin realistisia, vaan sisälsivät fantasiaelementtejä ja lapsille vieraan ympäristön. *Olle* ja *Olivia* ovat noin 5-vuotiaita lapsia, jotka esiintyvät ohjelmassa yhdessä Draculan (mies) kanssa: tarkasteluviikon ohjelmassa Draculalla on hammassärky ja Ollen ja Olivian täytyy saada tämä houkutteltua menemään hammaslääkäriin. Ohjelman (ruotsalainen) tapahtumaympäristö ja tapahtumat ovat lapsille niin tuttuja, että Draculasta huolimatta ohjelma on katsottu realistiseksi ohjelmaksi.

YLE TV2:n *Pikku Kakkosen Ajankuva*-ohjelmassa esitetään dramatisoituja lapsikatsojien isovanhempien tai vanhempien lapsuuteen liittyviä pikkunäytelmiä. Tarkasteluviikon näytelmässä vietetään syntymäpäiviä 1960-luvun alussa. Tapahtumat ja tapahtumaympäristö ovat periaatteessa – historiallisesti – täysin realistisia, mutta (iso)vanhempien lapsuuden ympäristö on lapsikatsojille sen verran vieras, ettei ohjelmalla on katsottu olevan vain jonkin verran yhteyksiä lasten arkitodellisuuteen. Lisäksi draaman kaikkia rooleja – myös äitiä – näyttelevät lapset. Näytelmässä esiintyy yhteensä neljä tyttöä: yksi esittää päivänsankaria, kaksi tämän ystäviä ja yksi päivänsankarin äitiä.

³⁴ Näitä ohjelmia edustavat mm. YLE TV2:n *Nalle Luppakorva*, *Pingu* ja *Karhuset*, YLE FST5:n *Olle, Olivia och Dracula*, MTV3:n *Pelastuspartio Pellekaija Pum* sekä Nelosen *Pikku väkeä* ja *Koalaveljekset*. MTV3:n *Sinisen talon nalle*,

³⁵ Paljon realistisia elementtejä sisältäneiksi fiktio-ohjelmiksi on luokiteltu Nelosen animaationsarja *Alpo ja Turo* sekä YLE TV2:n animaatiot *Pikku traktori*, *Pipsa Possu*, *Matti ja Miisu*, *Samu ja Salla* ja *Niksi-Nella* ja draamasarja *Kuivan maan kippari*.

Tarkasteluviikon ainoa täysin realistinen draamaohjelma oli YLE TV2:n *Kuivan maan kippari*. Tämän draamasarjan päähenkilönä oli noin 12-vuotias poika Ana, jonka perhe on juuri muuttanut Turkuun. Muita keskeisiä henkilöitä ovat Anan isä, äiti ja hieman nuorempi pikkusisko Lilli sekä perheen naapurissa asuva Hemppo (Kuivan maan kippari), mies, joka kunnostaa laivaa takapihallaan ja jonka kanssa Ana ystäväystyy.

8. EI-FIKTIIVISTEN LASTENOHJELMIEN ESIINTYJÄT

Erityyppiset lastenohjelmat eroavat toisistaan niin paljon rakenteensa, sisältönsä ja toteutustapansa suhteen, että kaikkia lastenohjelmia ja etenkin niissä esiintyviä henkilöitä on vaikea tarkastella ja vertailla samanaikaisesti. Miten voisi yhteismitallisesti verrata toisiinsa vaikkapa makasiiniohjelman juontajaa, dokumenttiohjelmassa esiintyviä henkilöitä, näytellyn draamasarjan henkilöitä ja animaatiohjelmissä esiintyviä fantasiaolentoja? Tämän vuoksi tässä selvityksessä tarkastellaankin erikseen fiktiivisiä ja ei-fiktiivisiä ohjelmatyyppejä ja niissä esiintyneitä henkilöitä.

8.1 Tarkasteluviikolla esitetyt ei-fiktiiviset ohjelmat

Tarkasteluviikon ei-fiktiiviset lastenohjelmat sisälsivät niin sisältönsä kuin pituutensa puolesta hyvin erilaisia ohjelmia. Vain pieni osa ei-fiktiivistä ohjelmista oli sellaisia ohjelmia, että ne olisi mainittu erikseen ohjelmätiedoissa ja suurin osa oli makasiiniohjelmien aliohjelmia. Viihdeohjelmien luokkaan kuului niin puolituntisia erillisiä ohjelmia (YLE TV2:n *Hetkinen* sekä MTV3:n *Kids Top 20* ja *Staraoke*) kuin makasiiniohjelmien sisälle sijoitettuja minuutin tai parin pituisia musiikkiesityksiä ja sketsejä.

Eri ohjelmatyyppeihin luokitellut ohjelmat on lueteltu luvussa 4.2, jossa esiteltiin lastenohjelmatarjonnan jakautumista sisällöllisiin ohjelmatyyppeihin. Vaikka vain osa lapsille suunnatusta ei-fiktiivisestä ohjelmistosta koostui varsinaisista opetusohjelmista (tässä luokituksessa lähinnä opetus- ja kulttuuriohjelmat), oli suurimassa osassa ohjelmia selvä opetuksellinen sisältö ja tavoite. Vain viihdeohjelmiksi luokiteltuja ohjelmia ja osaa lastenohjelmien juonnoista ei voinut pitää (ensisijaisesti) opetuksellisina tai valistavina.

Taulukko 8.1.1 Lasten ohjelmien jakautuminen eri ohjelmatyyppeihin kanavittain (ohjelmien lukumäärä)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Yhteensä	Ohjelma- aika
Asiaohjelmat		6		1		7	0:38:20
Kulttuuriohjelmat	1	1	1 (+2)			3 (+2)	1:11:40
Palveluohjelmat		1			1	2	0:34:20
Opetusohjelmat		1	1 (+1)	1 (+1)		3 (+2)	1:06:30
Viihdeohjelmat	2	3		4	3	12	2:30:50
Ohjelmat yhteensä	3	12	2 (+3)	6 (+1)	4	27	
Juonnot		13	1 (+1 ³⁶)	7	4	25	1:16:50
Kaikki yhteensä	3	25	3 (+3)	13 (+1)	8	52 (+4)	
Ohjelma-aika	0:10:50	2:57:00	1:15:00	1:35:00	1:16:10		7:14:00

Oheisessa taulukossa on esitelty ei-fiktiivisiin ohjelmaluokkiin luokiteltujen ohjelmien (summittaiset) lukumäärät. Lukumäärä on laskettu siten, että yhden makasiiniohjelman sisällä mahdollisesti esiintyneet samantyyppiset ohjelmapätkät (jotka eivät olleet selvästi omia aliohjelmiaan) on laskettu yhdeksi ohjelmaksi. Yksi ohjelma on kuitenkin saatettu

³⁶ Kyseessä on uusitun kulttuuriohjelma *Onnimannin* juonnosta, joten uusintaa ei ole huomioitu kahteen kertaan.

huomioitu useampaan kertaan, jos siihen on sisältynyt eri ohjelmatyyppeihin kuuluvia osioita; lisäksi kunkin ohjelman juonnot on laskettu omaksi ”ohjelmakseen”.

Tarkasteluviikolla esitettiin kaikkiaan 52 tällä tavoin määriteltyä ”erillistä” ei-fiktiivistä ohjelmaa. Lähes puolet tästä ohjelmamäärästä (25 ohjelmaa) tulee makasiini- tai viihdeohjelmien juonto-osuuksista ja ”varsinaisia” ei-fiktiivisiä ohjelmia tai ohjelmaosioita oli 27. Tämän lisäksi viikolla esitettiin neljä opetus- tai kulttuuriohjelmien uusintaa.

Seuraavassa esitellään ei-fiktiivisissä esiintyneet henkilöt lähinnä kuvailevalla tasolla. Ohjelmien juontajat, realistiset (itsenään esiintyneet) henkilöt ja ei-fiktiivisten ohjelmien dramatisoiduissa jaksoissa esiintyneet henkilöt erikseen, sillä näiden henkilöryhmien rooli ohjelmassa on hyvin erilainen.

8.2. Lastenohjelmien juontajat

Ohjelmien juontajiksi on katsottu sellaiset esiintyjät, joiden roolina ohjelmassa on viedä ohjelmaa eteenpäin osioista toiseen ja jotka tämän lisäksi yleensä suuntaavat osan puheestaan suoraan kameralle ja katsojille.³⁷

Juontajalla oli keskeinen rooli monissa tarkasteluviikon lastenohjelmissa. Makasiiniohjelmien (YLE FST5:n *BUU-klubben* ja YLE TV2:n *Pikku Kakkonen*) lisäksi juontajia esiintyi YLE TV2:n viikonloppuamujen ohjelmissa (*Pikku Kakkosen aamu* ja *Galaxi*), eräissä näiden ohjelmien sisällä esitetyissä ohjelmissa (YLE FST5:n *Oppåner och hitådit* sekä YLE TV2:n *Poinzi*, *Operaatio Hurrikaani* ja *Hetkinen*) ja MTV3:n musiikkiohjelmissa *Kids Top 20* ja *Staraoke*. Juontajan rooli oli keskeinen kaikkiaan 25:ssä tarkasteluviikolla esitetyssä lastenohjelmassa.

Taulukko 8.2.1 Lasten ohjelmat, joissa juontajalla oli keskeinen rooli, ohjelmaluokittain eri kanavilla (ohjelmien lukumäärä)

	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Yhteensä
Makasiiniohjelmat	9		7		16
Kulttuuriohjelmat		1			1
Palveluohjelmat	1			1	2
Viihdeohjelmat	3			3	6
Ohjelmat yhteensä	13	1	7	4	25

Näissä 25:ssä juonnetussa ohjelmassa esiintyi yhteensä 19 eri juontajaa. Juontajina toimineista henkilöistä seitsemän oli aikuisia miehiä, seitsemän aikuisia naisia, yksi poika, kaksi tyttöä ja kaksi ”nukkehahmoa” (YLE TV2:n *Pikku Kakkosen* puputyttö Neponen ja *Hetkinen* puhuva pipo Terho Piippo). Osa juontajista esiintyi ohjelmassa yksin ja osa juontajaparin kanssa. esiintyivät ohjelmassa osan aikaa kaikki yhdessä, mutta osan aikaa myös yksin tai pareittain.

³⁷ Esimerkiksi YLE FST5:n *Pusselin* kehystarinan Jeannettea YLE TV2:n *Pikku Kakkosen Sana-arkun* Ollia ei ole laskettu juontajiksi, sillä he eivät missään vaiheessa huomioi televisionkatsojia.

Taulukko 8.2.2 Lastenohjelmien juontajat sukupuolen ja iän mukaan kanavittain (henkilömäärä)

	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Yhteensä
Miehet	5	1	2	1	9
Naiset	5		3	2	10
Ohjelmat yhteensä	10	1	5	3	19

	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Yhteensä
Aikuiset	8	1	2	3	14
Lapset			3		3
Muut hahmot	2				2
Ohjelmat yhteensä	10	1	5	3	19

YLE FST5:n *BUU-klubbenissa* esiintyi tarkasteluviikolla kaksi eri juontajaa Matti ja Heidi. Matti juonsi yksin kaksi ohjelmaa (tiistai ja keskiviikko) ja Heidi kolme ohjelmaa (torstai, perjantai ja sunnuntai) ja tämän lisäksi Heidi teki lyhyen vierailun *Matin* pääasiassa juontamaan maanantain lähetykseen. Tarkasteluviikon aikana *BUU-klubbenin* juontajat leikkivät studiossa: alkuviikosta Matti rakensi laudoista ”kissaleikkipuistoa” ohjelman uudelle maskotille, pehmolelukissalle (ja vanhalle maskotille pehmolelukoiralle) ja loppuviikon ohjelmissa Heidi yritti miettiä, mikä kyseinen rakennelma olisi ja keksi sille erilaisia käyttötarkoituksia.

Torstain *BUU-klubbenin* sisällä esitetyn *Oppåner och hitådit* -ohjelman juontajina toimivat kolme noin 10–12 -vuotiasta lasta Emil, Sandra ja Sanna.³⁸ Juontajat esiintyivät ohjelmassa osan aikaa kaikki yhdessä, mutta osan aikaa myös yksin tai pareittain. Juontajat puuhailivat erilaisia Halloweenin liittyviä asioita kuten miettivät pimeänpelkoa, Sanna kävi etsimässä aaveita autiotalosta ja Emil ja Sandra valmistsivat lakanoista haamupukuja. Juontajat myös esittivät sketsejä ja yhden musiikinumeron studiolaravasteissa.

Pikku Kakkosessa (ja *Pikku Kakkosen* aamussa) esiintyi viikon aikana viisi juontajaa (tai juontajaparia). Maanantain ohjelman juonsi Jyrki yhdessä lelupupu Neposen kanssa, tiistain ja torstain lähetykset juonsi Rami, keskiviikon juontajana toimi Eila, perjantain ja lauantain ohjelmat juonsi Veera ja sunnuntain lähetyksen Anna. Tarkasteluviikon kaikkien ohjelmien juonnossa käsiteltiin jollakin tavoin erilaisiin pelkoihin – erityisesti pimeänpelkoon – liittyviä kysymyksiä ja *Pikku Kakkosen* juontajilla oli selvästi *BUU-klubbenin* juontajia opettavaisempi ja kasvatuksellisempi ote. Veera esitti ohjelmassa myös sorminukke-teatteria ja Anna neuvoi lapsia askartelemaan pimeänsiepparin (mukaillen intiaanien unisiepparin rakennetta).

YLE TV2:n viikonloppuaamujen kouluikäisille lapsille suunnattua ohjelmapakettia *Galaxia* juonsi kumpanakin päivänä Jari, joka toimi myös lauantain ohjelman sisällä esitetyn *Operaatio Hurrikaanin* juontajana. Näissä ohjelmissa juontajalla ei ollut kovinkaan keskeistä roolia, vaan Jari toimi lähinnä kuuluttajana, joka esitteli ohjelmat ja antoi ohjeita kilpailuihin osallistumisesta. Sunnuntain *Galaxin* sisällä esitetyn liikuntaohjelma *Poinzin*

³⁸ Tarkasteluviikon ohjelma oli kyseisen juontajakolmikron viimeinen ohjelma, sillä nämä olivat jäämässä ”eläkkeelle”. Vuoden 2007 puolella heidän tilallaan aloittivat uudet nuoremmat lapsijuontajat.

juontajana esiintyi Ville, joka toimi studiolaravasteissa yhdessä neljän animoidun (lapsi)hahmon kanssa. (Nämä hahmot eivät kuitenkaan olleet juontajan roolissa.)

YLE TV2:n tietokilpailuohjelma *Hetkisen* juontajina toimivat Minna ja pipo Terho Piippo. Juontajien osuus ohjelmassa oli varsin keskeinen ja ohjelma nojasi itse kilpailun lisäksi paljon Minnan ja Terhon keskinäisen vuorovaikutuksen – ja etenkin Terhon vitsailun – varaan. Minnan roolina oli olla asiallinen juontaja, joka vei kilpailua eteenpäin, kun taas Terho toimi jonkinlaisena tuomarina (ja esitti myös ohjelman tuottajaa) ja kevensi tunnelmaa vitsailullaan

Yleisradion ohjelmista myös YLE Teeman kirjallisuuden opetusohjelma *Onnimanni* oli rakenteeltaan makasiiniohjelma, jossa juontajalla oli hyvin keskeinen rooli. Tämänkin ohjelman juonnoissa käsiteltiin pelkoihin ja kummituksiin liittyviä teemoja ja ohjelman juontajana toimi varsin opettajamainen nuori mies.

MTV3:n musiikkiohjelmien juontajina toimivat nuoret ja ”nuorekkaat” naiset Tea (*Kids Top 20*) ja Kana (*Staraoke*). Ohjelmien juontajat käyttäytyivät ylienergisten amerikkalaisten viihdeohjelmajuontajien tavoin: puhuivat ja elehtivät innokkaasti ja innostivat ohjelmien kilpailijoita ja studioyleisöä.

MTV3:n leivontaohjelman *Hei, me leivotaan* juontajana toimi keittiömestari Aki Wahlman, joka oli enemmänkin ohjelman esiintyjä kuin juontaja, mutta täytti kuitenkin juontajalle asetettavat ehdot – hän mm. kuulutti tulevat ohjelmaosiot ja mainoskatkokset ja puhutteli suoraan katsojia ja studioyleisöä.

8.3 Muut ei-fiktiivisten ohjelmien esiintyjät

Sellaisia henkilöitä, jotka lastenohjelmissä esiintyivät ”itsenään” eivätkä missään roolissa, esiintyi hyvin erityyppisissä ohjelmissä: dokumenttifilmeissä, haastatteluosuuksissa, musiikkiesityksissä ja kilpailuissa. Ohjelmien tyyppi ja toteutustapa, henkilöiden esiintymisen luonne ja esiintymisen pituus vaihtelivat niin suuresti, että henkilöihahmoja on lähes mahdotonta esittää millään yhteismitallisella ja yksiselitteisellä tavalla.

Dokumentaarisia osioita esitettiin tarkasteluviikolla niin asiaohjelmiksi kuin kulttuuri-, palvelu- ja opetusohjelmiksikin luokiteltavissa ohjelmissä. Dokumentaarisia asiaohjelmia tarkasteluviikolla olivat YLE TV2:n *Pikku kakkosessa* esitetyt *Neljä nenää*, *Wilma Vikkelä*, *Meillä asuu* ja *Arvaa mitä tehdään?* Kulttuuriohjelmista kokonaan dokumentaarinen oli YLE TV2:n *Katinkontin Mikä ihmeen ooppera?*, mutta myös YLE Teeman *Onnimannin* sisällä oli lasten pelkoja koskeva haastatteluosuuksisuus. Opetusohjelmista YLE FST:n *Pusselin* sisällä oli kivirakentamista koskeva dokumentti ja *Mattepatrullen* sisälsi lyhyen haastatteluosuuden. Palveluohjelmista YLE TV2:n *Poinzi* sisälsi dokumentaarisen *Viikon virtuoosi* –osuuden ja MTV3:n *Hei, me leivotaan* ohjelman sisällä oli kaksi lyhyttä erillistä opetusfilmiä. Makasiiniohjelmista YLE TV2:n *Galaxin* juonnoissa esitettiin kaksi koulukiusaamisdokumenttia ja YLE FST5:n *Oppåner och hitådit* -ohjelman sisällä oli lasten pelkoja koskenut haastatteluosuuksisuus.

Myös erilaisissa kilpailu- ja viihdeohjelmissä ohjelman kilpailijat ja vieraat esiintyivät ohjelmissä itsenään. Tällaisia ohjelmia olivat YLE TV2:n *Hetkinen* ja *Pikku Kakkosen Sana-*

arkku sekä MTV3:n *Kids Top 20*, *Staraoke* ja *Hei, me leivotaan*. Kaikissa näissä ohjelmis-
sa oli mukana myös juontaja ja vetäjä, jolla oli ohjelmassa tietty käsikirjoitettu rooli, mutta
muut esiintyjät esittivät vain itseään.

Monissa dokumentaarisisissa ohjelmissa keskeisessä roolissa olivat lapset ja nuoret. Ohjel-
masarja *Neljä nenää* kertoi maatilalla asuneiden neljän veljeksien (kaikki alle 10-vuotiaita)
elämästä ja ohjelmassa esiintyivät pojat vanhempineen. *Wilma Vikkelä* -ohjelma kertoi
koiranpennun elämästä ja tarkasteluviikon ohjelmassa vietettiin koiran 1-vuotis syntymä-
päiviä. Ohjelmassa esiintyivät (koirien lisäksi) Wilman ihmisperhe (kaksi poikaa, äiti ja
isä) sekä syntymäpäiville kutsuttujen kahden koirakaverin omistajat (mies ja nainen). *Meil-
lä asuu* -sarjassa esitellään erilaisia lemmikkieläimiä ja tarkasteluviikon ohjelmassa esitel-
tiin hamstereita. Hamsterien lisäksi ohjelmassa esiintyivät kolme teinityttöä, joilla jokaisel-
la oli hamstereita. *Galaxin Viikon virtuoosissa* esitellään viikoittain eri urheilulajeja harras-
tavia lapsia ja tarkasteluviikon ohjelmassa esittelyvuorossa olivat pitkänmatkanjuoksua
harrastaneet 12-vuotiaat kaksoisveljekset. YLE FST5:n *Pusselin* sisällä esitettiin doku-
mentti, jossa noin 10-vuotias poika kivesi puutarhapolkuja naispuutarhurin apuna.

YLE TV2:n dokumenteissa *Arvaa mitä tehdään?* ja *Mikä ihmeen ooppera?* pääosissa oli-
vat työtään esittelevät aikuiset: ensiksi mainitussa ohjelmassa liikennemerkkien valmistajat
ja jälkimmäisessä oopperan työntekijät. Kummassakin ohjelmassa henkilöitä ja heidän
työtään esiteltiin lähinnä kauempaa tarkkaillen ja kommentoiden, mutta oopperadokumen-
tissa Katti Matikainen myös haastatteli kolmea oopperan työntekijää: näyttämöestarinä
toiminutta miestä, naispuvustajaa ja naismaskeeraajaa. *Arvaa mitä tehdään* -ohjelmassa
miesten ja naisten työt erosivat hyvin selvästi toisistaan: miehet leikkasivat ja maalasivat
liikennemerkkiaihioita työpajaympäristössä ja naiset liimailivat merkkeihin tarroja siis-
timmissä sisätiloissa. *Arvaa mitä tehdään?* ohjelmassa dokumentaarisen ohjelman ympäril-
lä oli osuus, jossa Elina-tyttö arvuutteli Ransulta liikennemerkin valmistamista esittävän
kuvan sisältöä.

Muutamissa ohjelmissa ”tavallisilta” lapsilta kyseltiin heidän mielipiteitään erilaisista asi-
oista. Haastattelujaksot oli esitetty niin, ettei ohjelmassa kuultu kysymyksiä tai nähty haas-
tattelijaa, vaan lapset puhuivat suoraan kameralle. *Onnimannissa* alaluokkalaiset lapset
(tyttö ja poika) kertovat pelottavista kirjoista, *Galaxissa* noin 10–12-vuotiaat lapset (kolme
tyttöä ja yksi poika) kertoivat mielipiteitään koulukiusaamisesta, *Oppåner och hitådit* -
ohjelman yhdessä osiossa päiväkotikäiset lapset (neljä tyttöä ja kaksi poikaa) kertoivat
peloistaan ja *Matterpatrullenissa* yhdeltä alaluokkalaiselta pojalta kysyttiin hänen lempi-
numeroaan. Yhden lapsen haastatteluosuus kesti parista sekunnista ehkä kymmeneen se-
kuntiin.

Lapsia oli ohjelmissa mukana myös kilpailijoina tai toimijoina. YLE TV2:n *Sana-arkussa*
ohjelmassa oli Ollin lisäksi mukana kolme esikouluikäistä lasta, Joel, Iiro ja Maija. Kol-
masluokkalaisten *Hetkinen*-tietokilpailuun osallistui kaksi kolmihenkistä joukkuetta: kaikki
tarkasteluviikon kahteen ohjelmaan osallistunutta yhteensä neljä joukkuetta muodostuivat
kahdesta työstä ja yhdestä pojasta, joten näissä ohjelmissa esiintyi yhteensä kahdeksan
tyttöä ja neljä poikaa. MTV3:n *Staraoke*-laulukilpailussa kilpailijoina oli tarkasteluviikon
ohjelmassa kaksi 12-vuotiasta tyttöä.

Hei, me leivotaan ohjelmassa esiintyi mieskeittiömestari noin 10–12-vuotiaan poikansa
kanssa ja tarkasteluviikolla vieraana oli naistoimittaja hieman nuoremman tyttärensä kans-

sa. Ohjelmaan liittyneissä dokumentaarisisa (selvästi aikuisille suunnatuissa osioissa) kolme naista opetti katsojille leipomiseen liittyviä asioita. Studio-osuudessa äänessä olivat pääasiassa aikuiset.

Kids Top 20 -ohjelmassa keskeisessä asemassa oli ohjelman naisjuontaja ja studiossa vieraana olleet muusikot. Kussakin ohjelmassa oli mukana joukko jonkun alakoulun noin 4.–6.-luokkalaisia oppilaita, mutta lapset olivat lähinnä studioyleisön roolissa. Jokaisessa ohjelmassa muutama lapsi pääsee vastaamaan vieraina olevien muusikoiden esittämiin kysymyksiin tai vastaavasti esittämään kysymyksiä vieraille. Tarkasteluviikon kahdessa ohjelmassa ääneen pääsi yhteensä viisi poikaa ja kuusi tyttöä. Kunkin lapsen osuus oli vain parin sekunnin mittainen.

Kids Top 20:n lisäksi myös *Hetkisessä*, *Staraokessa* ja *Hei, me leivotaan* -ohjelmassa oli mukana lapsiyleisö. Yleisönä oli yleensä joku koululuokka tai ryhmä jonkun koulun oppilaita.

Muutamissa ohjelmissa lapset esittivät musiikkiesityksiä. YLE TV1:n *Aamu-tv:ssä* esiintyi neljän tytön (prinsessasuihin pukeutunut) musiikkileikkikouluryhmä kanteletta soittaneen ohjaajansa johdolla, YLE Teeman *Onnimannissa* oli mukana yhdeksän tytön kuoron ja naispianistin esitys ja kahdessa *BUU-klubbenissa* arvuuteltiin lasten esittämiä lauluja (toisessa ohjelmassa laulajina oli kaksi poikaa ja toisessa yksi tyttö).

Tyttökuoron musiikkiesityksen lisäksi *Onnimannissa* nähtiin miesnäyttelijä (Mika Nuojua) kertomassa satua ja naisnäyttelijä (Emilia Pokkinen) lausumassa runoa.

8.4 Ei-fiktiivisten ohjelmien dramatisoidut henkilöhahmot

Muutamissa tarkasteluviikon ei-fiktiivissä ohjelmissa oli mukana myös dramatisoituja osuuksia, mutta tässä tarkastelussa näitä ohjelmia ei ole kuitenkaan luokiteltu draamoiksi, sillä näillä ohjelmilla oli (ainakin merkittävältä osin) muu kuin viihdyttävä funktio.

YLE Teeman opetusohjelma *Go Yoyo go* oli kokonaisuudessaan draama ja YLE FST5:n opetusohjelmissa *Pussel* ja *Mattepatrullen* oli kummassakin dramatisoitu kehyskertomus. YLE TV2:n *Operaatio Hurrikaanin* salapoliisitehtävän kysymys taas esitettiin dramatisoidun pikkunäytelmän muodossa ja *Katinkontissa* oli mukana (viihdeohjelmaksi luokiteltu) dramatisoitu kehyskertomus.

YLE Teeman *Go Yoyo go* kertoi mustasta noin 10-vuotiaasta tytöstä, joka joutuu jokaisessa ohjelmassa toimittamaan perille väärään osoitteeseen tulleen paketin. Sarjan muita vakiohahmoja ovat Yoyon isoisa sekä yksi aikuinen pariskunta. Tarkasteluviikon ohjelmassa Yoyo vie säkkillisen siemenperunoita maanviljelijämiehelle.

YLE FST5:n Korkeasaaren sijoittuneessa kehyskertomuksessa ”juontaja” Jeanette työskentelee Korkeasaarella naispuolisen eläintenhoitajan apulaisena ja tapaa samalla miestaitelijan. *Mattepatrullenin* kehyskertomuksessa taas kahden tytön ja yhden pojan muodostama Matikkapartio joutuu auttamaan miesgalleristia taidenäyttelyn kokoamisessa. Näyttelyyn avajaisissa on mukana suuri joukko muita lapsia.

YLE TV2:n *Operaatio Hurrikaanin* vihjekertomukset kertoivat teinipoika Samuelista (koodinimeltään Puuma), joka osallistuu koulutyönsä ohessa agenttina ”terrorisminvastaiseen sotaan”. Kehyskertomuksessa esiintyvät Samuelin lisäksi tämän täti Sirkku ja patoasiantuntija Kullervo Lorina. Ääninä ovat mukana myös Samuelin luokalla oleva tyttö ja agenttiverkkoa johtava Kleopatra.

YLE TV2:n *Katinkontin* dramatisoiduissa studio-osuuksissa fiktiivinen Katti Matikainen puuhaili konttorissaan rottaystävänsä kanssa ja kiinnostui tutustumaan oopperan maailmaan oman lauluharrastuksensa innoittamana.

8.5 Lasten ja aikuisten väliset suhteet ei-fiktiivissä ohjelmissa

Tarkasteluviikon ei-fiktiivisissä lastenohjelmissa tai ohjelmaosioissa esiintyi sekä aikuisia että lapsia, mutta lasten ja aikuisten välistä aitoa vuorovaikutusta oli mukana varsin harvoissa ohjelmissa.

Osassa ei-fiktiivistä ohjelmista esiintyi vain aikuisia (YLE TV2:n *Pikku Kakkosen Arvaa mitä tehdään?* ja *Katinkontin Mikä ihmeen ooppera?* sekä MTV3:n *Hei, me leivotaan* ohjelman sisällä esitetyt filmit), osassa taas pelkkiä lapsia (YLE TV2:n *Pikku Kakkosen Meillä asuu* ja Poinzin *Viikon virtuoosi*). YLE FST5:n *Pusselin Mattepatrullenin* kehyskertomuksessa lasten ja aikuisten osuudet olivat erillään toisistaan, eivätkä he esiintyneet koskaan samoissa kuvissa.

Kaikki ohjelmissa mukana olleet lasten haastattelut oli toteutettu niin, että lapset puhuivat suoraan kameralle eikä (aikuis)haastattelijaa näkynyt tai kuulunut ohjelmassa. Lasten musiikkiesityksissä lapset esiintyivät yksin ja aikuiset olivat mukana (näennäisesti) vain säestäjinä.

YLE TV2:n *Pikku Kakkosen* dokumenteissa *Wilma Vikkelä* ja *Meillä asuu* esiintyi sekä aikuisia että lapsia, mutta heidän välillään oli hyvin vähän vuorovaikutusta: pääosin lapset ja aikuiset puuhailivat omissa touhuissaan. *Wilma Vikkelän* yhdessä kohtauksessa poika auttaa äitiään koiran trimmauksessa. *Neljässä nenässä* kolmesta kuvissa näkyneistä pojista vanhin auttoi äitiään perunannostokoneen korjauksessa ja käsintehdyssä (jälki)perunannostossa, mutta pienemmät pojat keskittyivät omiin leikkeihinsä (myös kaksi nuorempaa poikaa oli traktorin ja perunannostokoneen kyydissä). Perheen isä näyttäytyi ohjelmassa vain ajamassa traktoria.

Enemmän lasten ja aikuisten välistä vuorovaikutusta näytettiin kolmessa ohjelmassa, joissa aikuiset ja lapset toimivat yhdessä. YLE TV2:n *Pikku Kakkosen Sana-arkussa* aikuinen ja kolme lasta ratkaisivat oikeinkirjoitustehtäviä, YLE FST5:n *Pusselin* dokumentissa poika rakensi pihakiveystä naispuutarhurin kanssa ja MTV3:n *Hei me leivotaan* -ohjelmassa aikuiset ja lapset leipoivat yhdessä. Kaikissa näissä ohjelmissa aikuiset johtivat toimintaa ja lapset olivat lähinnä ”oppilaan” roolissa. Näistä ohjelmista aikuisen rooli oli selvästi hallitsevin *Sana-arkussa* ja tasavertaisimmin aikuinen ja lapsi toimivat *Pusselissa*.

Lapsi ja aikuiset toimivat yhdessä myös YLE Teeman opetusohjelmassa *Go Yoyo go*. Yoyo-tytön ja aikuisten (studioissa kolme aikuista ja studion ulkopuolella maatilalla yksi aikuinen) välinen vuorovaikutus oli aidontuntuista, rentoa ja tasavertaista.

YLE TV2:n *Hetkisessä* ja MTV3:n *Staraokessa* lapset olivat mukana kilpailijoina ja olivat täten – ainakin periaatteessa – ohjelmien keskiössä. Itse ohjelmia johtivat kuitenkin selvästi aikuisjuontajat. Lasten ja aikuisten välillä oli myös varsin vähän ”vuorovaikutusta”: aikuiset antoivat tehtävän, jonka lapset suorittivat ja tämän jälkeen aikuiset arvostelivat suorituksen.

Lapsista koostuva studioyleisö oli mukana kahden edellä mainitun ohjelman lisäksi myös MTV3:n *Hei me leivotaan* -ohjelmassa. Kilpailuohjelmissa yleisön rooli oli kannustaa kilpailijoita, mutta leivontaohjelmassa yleisön rooli jäi hieman epäselväksi – ainoa näkyvä rooli oli leipomusten syöminen ohjelman lopussa.

Myös MTV3:n *Kids Top 20* -ohjelmassa lapset olivat lähinnä studioyleisön roolissa (tosin aktiivisesti tanssimassa musiikkivideoiden aikana), mutta kussakin ohjelmassa muutama lapsi pääsi vastaamaan juontajan tai artistivieraiden esittämiin kysymyksiin tai vastaavasti esittämään kysymyksiä vieraille. Vuorovaikutus rajoittui kuitenkin kysymys-vastaus - pareihin.

Suurin osa makasiiniohjelmien juontajista oli aikuisia, joten juonto-osuuksissa ei esiintynyt varsinaista lasten ja aikuisten välistä vuorovaikutusta. Juontajat kuitenkin osoittivat puheensa suoraan lapsikatsojille – vuorovaikutus jäi luonnollisesti varsin yksipuoliseksi. YLE FST5:n juontajat näyttäytyivät varsin lapsenomaisina hahmoina, jotka leikkivät studiossa ja ikään kuin kutsuivat lapsikatsojan mukaan leikkimään kanssaan.³⁹ YLE TV2:n makasiiniohjelmien juontajat olivat ohjelmissa joko puhtaan informatiivisessa roolissa (*Galaxin* ja *Operaatio Hurrikaanin Jari*) tai opettajamaisina hahmoina (*Onnimannin Peter* sekä *Pikku Kakkosen Rami, Eila, Veera ja Anna*).

YLE TV2:n *Pikku Kakkosen* maanantain ohjelman juonto, jossa esiintyivät Jyrki ja Neponen, erosi muista juonnoista huomattavasti. Tässä ohjelmassa juontaja ei puhunut suoraan lapsille, vaan juontajat kommunikoivat keskenään ja katsoja vain seurasi sivusta juontajaparin keskinäisiä touhuja. Lelupupu Neponen esiintyi selvästi lapsen ja Jyrki aikuisen roolissa, joten kyse oli lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen esittämisestä, jossa osapuolet näyttäytyivät tasavertaisina (mutta kuitenkin erilaisina).

YLE TV2:n *Poinzissa* aikuisjuontaja toimi yhdessä neljän animoidun lapsihahmon kanssa. Vaikka juontaja olikin selvästi ”opettaja” – eli ohjasi piirroshahmoja hyviin ravinto- ja liikuntatottumuksiin – oli juontajan ja hahmojen välinen sanailu ja vuorovaikutus rentoa ja tasavertaista.

³⁹ Kolme viidestä juontajasta olikin lapsia.

9. FIKTIIVISTEN LASTENOJELMIEN HENKILÖHAHMOT

9.1 Tarkasteluviikolla esitetyt fiktiiviset lastenohjelmat

Tarkasteluviikolla esitettiin kaikkiaan 73 eri nimistä fiktiivistä ohjelmaa, ja jos otetaan huomioon yhden sarjan erilliset jaksot, esitettiin tarkasteluviikolla kaikkiaan 96 eri fiktio-ohjelmaa (ja lisäksi Nelosen *Lazy town* esitettiin kahdesti viikon aikana). Ohjelmien pituudet vaihtelivat reilusta minuutista vajaaseen puoleen tuntiin ja ohjelmissa esiintyi yhteensä satoja eri henkilöahmoja. Fiktio-ohjelmien kaikkien henkilöahmojen läpikäyminen ja esittely – edes tarkkojen lukumäärien laskeminen – olisikin varsin mahdoton tehtävä, joten fiktiiviset henkilöahmot esitellään vain yleisemmällä tasolla.

Tarkasteluviikon fiktiivistä ohjelmista 64 oli animaatioita ja 9 muilla tekniikoilla toteutettuja ohjelmia, joissa henkilöahmot olivat joko näyteltäviä realistisia hahmoja, näyteltäviä nukkehahmoja tai ohjelmassa esiintyi sekä näyteltäviä hahmoja että digitaalisia tai nukkehahmoja.

Taulukko 9.1.1 Tarkasteluviikolla esitetyt fiktiiviset lastenohjelmat kanavittain (eri sarjojen ja erillisten ohjelmien lukumäärät)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Animaatiot	3	22	9	11	14	5	64
Muut	0	4	1	3	1	0	9
Eri sarjat yhteensä	3	26	10	14	15	5	73
Muut jaksot	0	7	1	1	0	14	23
Jaksoja yhteensä	3	33	11	15	15	19	96
Uusinnat	0	0	0	0	1	0	1
Ohjelmia yhteensä	3	33	11	15	16	19	97
Lähetysaika yhteensä	0:15:10	5:03:10	1:38:50	4:30:30	4:28:50	5:42:10	21:38:40

Kaikki tarkasteluviikolla esitetyt fiktio-ohjelmat olivat sarjaohjelmia, vaikka muutamissa ”sarjoissa” olikin kysymys vain saman otsikon alle kootuista erillisistä kertomuksista.⁴⁰ Kaikki YLE TV1:n fiktiiviset ohjelmat, YLE TV2:n fiktiivisistä ohjelmista 13 ja kaikki YLE FST5:n kaikki 11 fiktiivistä ohjelmaa, eli yhteensä 27 ohjelmaa, esitettiin aamutelevision tai makasiiniohjelmien sisällä, muut 68 ohjelmaa oli merkitty erikseen ohjelmatietoihin. Makasiiniohjelmien tai aamutelevision sisällä esitetyt ohjelmat olivat tyypillisimmin alle 10 minuutin pituisia – poikkeuksena YLE FST5:n *Trillingarna* ja *Babar*, jotka olivat pituudeltaan 23 ja 25 minuuttia. Ohjelmatietoihin erikseen merkityt ohjelmat olivat taas pituudeltaan noin kymmenestä minuutista vajaaseen puoleen tuntiin; poikkeuksen tekivät noin kuusiminuuttiset YLE TV2:n *Pingu*⁴¹ ja MTV3:n *Disneyn klassikot*. Kymmenminuuttiset tai sitä lyhyemmät ohjelmat oli useimmissa tapauksissa yhdistetty suuremmiksi koko-

⁴⁰ Nämä koostuivat kaikki lasten tai nuorten omista kertomuksista, piirroksista tai animaatioista. Lasten tekemiä tarinoita esitettiin viikon aikana YLE TV1:n *Aamu-tv*:ssä, YLE TV2:n *Pikku Kakkosessa* ja YLE FST5:n *BUU-klubbenissa* (viimeinen otsikolla *I huvudet på ungar?*).

⁴¹ Toinen *Pingu*-sarjan jakso esitettiin *Pikku Kakkosen* sisällä.

naisuuksiksi esittämällä saman sarjan useampi jakso peräkkäin noin puolituntisina kokonaisuuksina.⁴²

Kaikki tarkasteluviikolla esitetyt lapsille suunnatut fiktio-ohjelmat olivat sarjamuotoisia, joskin viisi tarkasteluviikon 73:sta sarjasta oli todellisuudessa täysin erillisiä ohjelmia, jotka oli koottu vain yhden yhteisen otsikon alle (YLE TV1:n *Aamu-tv*:n lasten videot, YLE TV2:n *Pikku Kakkosen* Naperofinlandia ja *Ajankuva*, YLE FST5:n *I huvudet på ungar* ja MTV3:n Disneyn klassikkopiirretty).

Noin 70 prosenttia lasten fiktiosarjoista (51 sarjaa 73:sta) koostui täysin erillisistä jaksoista, joiden välillä ei ollut varsinaisesti mitään juonellista yhteyttä. Tällaisen sarjan jaksot voiperiaatteessa seurata missä järjestyksessä tahansa. Varsinkin pienempien lasten kannalta tällainen ratkaisu on tarkoituksenmukainen, sillä pieni lapsi ei pystyisi hahmottamaan yli yhden episodin jatkuvia juonellisia tapahtumia.

Taulukko 9.1.2 Tarkasteluviikolla esitetyt fiktiiviset sarjat juonirakenteen tyypin mukaan kanavittain (sarjojen lukumäärät ja osuus sarjoista prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yht.	%
Erilliset ohjelmat	1	2	1	1			5	6,8
Erilliset jaksot	2	23	9	4	9	4	51	69,9
Joitain yhteyksiä				2	3		5	6,8
Kehyskertomus				2	1		3	4,1
Osin jatkuva				4	2		6	8,2
Jatkuvajuoninen		1		1		1	3	4,1
Sarjat yhteensä	3	26	10	14	15	5	73	100

Viidessä sarjassa (MTV3:n *Sinisen talon nalle* ja *Prätikähiiret* sekä Nelosen *Hydronautit*, *Trollz* ja *Tut, muumioista paras*) jaksot olivat jonkinlaisessa löysässä juonellisessa yhteydessä toisiinsa, mutta käytännössä kuitenkin seurattavissa täysin erillään toisistaan ja ilman tietoa edellisten jaksoiden tapahtumista.

Kolmessa sarjassa (MTV3:n *Pokémon* ja *Teini-ikäiset mutanttinijakilpikonnat* sekä Nelosen *Jake – amerikkalainen lohikäärme*) kehyskertomuksen ja sen edistymisen tuntemus helpotti jakson tapahtumien ymmärtämistä, mutta ei ollut mitenkään välttämätöntä erillisten jaksoiden katsomisen kannalta.

Kuudessa sarjassa oli jatkuva juoni, joka eteni jaksosta toiseen, mutta kussakin ohjelmassa oli myös ohjelmakohtainen kertomus, joten näitäkin ohjelmia pystyi seuraamaan myös jatkuvasta juonikuvioista erillään. Osa ohjelman tapahtumista jää kuitenkin epäselviksi ilman jatkuvan juonikertomuksen tuntemista. Tällaisia osin jatkuvajuonisia ohjelmia olivat MTV3:n *Bratz*, *Winx-klubi*, *Transformers Cybertron* ja *Power Rangers: Dino Thunder* sekä Nelosen *W.I.T.C.H.* ja *Mahdottomat marsilaiset*.

⁴² YLE TV2:n arkipäivien iltapäiväsarjat *Maikki ja pelottava Pontso*, *Rakkain terveisin Felix*, *Kimmo Kuu*, *Karhukset* ja *Benin salainen maailma* koostuivat saman sarjan kahdesta tai kolmesta jaksosta ja MTV3 esitti kaksi *Pelastuspartio Pellekaija Pumin* jaksoa peräkkäin.

Vain kolme lapsille suunnattua fiktiosarjaa oli aidosti jatkuvajuonisia eli yhden jakson tapahtumat eivät olleet järkevästi ymmärrettävissä kokonaiskertomuksesta irrotettuina. Nämä sarjat olivat YLE TV2:n *Kuivan maan kippari*, MTV3:n *Yugioh GX* ja Subtv:n *Dragon Ball Z*. Kahdessa jälkimmäisessä kerrattiin ohjelman alussa edellisen jakson tapahtumat ja muistutettiin katsojaa ohjelman alkutilanteesta.

9.2 Fiktiivisten ohjelmien nimihenkilöt

Valtaosa fiktiivisistä sarjoista oli nimetty joko yhden päähenkilön tai päähenkilöiden ryhmän mukaan. Tarkasteluviikon 73:sta fiktiosarjasta 61 (eli 83,6 prosenttia) oli saanut nimensä päähenkilön tai päähenkilöiden mukaan. Kaikkiaan 32 sarjaa (43,8 prosenttia kaikista) oli nimetty yhden henkilön mukaan, 8 sarjaa (11,0 prosenttia) kahden päähenkilön mukaan ja 21 sarjaa (28,8 prosenttia) päähenkilöryhmän mukaan.

Puolet kaikista henkilön tai henkilöryhmän mukaan nimetyistä ohjelmista ja lähes neljä viidesosaa yhden päähenkilön mukaan nimetyistä ohjelmista oli saanut nimensä miespuoliselta päähenkilöltä tai päähenkilöiltä. Naispuolisen henkilön tai henkilöryhmän mukaan oli nimetty vajaa viidesosa sarjoista.

Taulukko 9.2.1 Tarkasteluviikolla esitetyt fiktiiviset sarjat ohjelman nimen tyypin ja sarjan nimihenkilön sukupuolen ja iän mukaan (osuus sarjoista prosentteina)

Ohjelman nimen tyyppi	Yksi henkilö 43,8	Kaksi henkilöä 11,0	Ryhmä 28,8	Muu 16,4		73 sarjaa 100
Nimihenkilön sukupuoli	Mies 49,2	Sekä että 29,5	Nainen 18,0	Muu 3,3		61 sarjaa 100
Nimihenkilön ikä	Lapsi 37,7	Nuori 18,0	Aikuinen 13,1	Monta 11,5	Ei tietoa 19,7	61 sarjaa 100

Henkilön tai -henkilöiden mukaan nimetyistä sarjoista reilun kolmanneksen – kaikkiaan 23:n sarjan – nimi viittasi lapseen tai lapsiin. Yksitoista sarjaa oli nimetty teini-ikäisten ja kahdeksan aikuisten mukaan. Seitsemän sarjan nimi viittasi ryhmään (usein perheeseen), johon kuului eri ikäisiä henkilöitä. Kahdentoista sarjan kohdalla nimihenkilön tai nimihenkilöiden ikää ei voinut määritellä, sillä nämä olivat koneita, robotteja, leluja tai ”iättömiä” satu- tai eläinhahmoja. Yhden tai kahden henkilön mukaan nimetyt sarjat olivat saaneet nimensä useimmiten lapselta (tai lapsilta), kun useamman henkilön mukaan nimettyjen ohjelmien nimi viittasi yleensä lapsi- tai teiniryhmään.

9.3 Fiktiivisten ohjelmien päähenkilöt

Sarjojen henkilöihahmoja tarkasteltiin myös sarjojen päähenkilöiden kautta. Sarjan päähenkilö ei ole välttämättä sama asia kuin sarjan nimihenkilö, vaikka useimmissa tapauksissa näin onkin: Joissain yhden henkilöihahmon mukaan nimetyissä sarjoissa on useampia päähenkilöitä (esimerkiksi Subtv:n *Scooby-Doo*) tai ryhmän mukaan nimetyssä sarjassa voi olla yksi päähenkilö (esimerkiksi YLE TV2:n *Pikku robot*), on mahdollista, että sarja on

myös saanut nimensä jonkun muun kuin varsinaisen päähenkilön mukaan (esimerkiksi YLE TV2:n *Kuivan maan kippiari*).

Reilussa 40 prosentissa fiktiivisistä sarjoista oli määriteltävissä yksi päähenkilö ja reilussa 40 prosentissa sarjoista päähenkilönä oli ryhmä. Tarkasteluviikon 73:sta fiktiosarjasta 28:sta (eli 38,4 prosentissa) päähenkilön tai päähenkilöt olivat miehiä ja 14 sarjassa (19,2 prosenttia) naisia. 29:ssä sarjassa (39,7 prosentissa) päähenkilöissä oli sekä miehiä että naisia. Jos sarjassa oli vain yksi päähenkilö, tämä oli kolmessa tapauksessa neljästä miespuolinen. Jos päähenkilönä oli ryhmä, tähän ryhmään kuului yli kahdessa kolmasosassa sarjoista sekä miehiä että naisia.

Taulukko 9.2.2 Tarkasteluviikolla esitetyt fiktiiviset sarjat ohjelman päähenkilöiden lukumäärän, sukupuolen ja iän mukaan (osuus sarjoista prosentteina)

Ohjelman keskeinen päähenkilö	Yksi henkilö 41,1	Kaksi henkilöä 16,4	Ryhmä 42,5			73 sarjaa 100
Päähenkilön sukupuoli	Mies 38,4	Sekä että 39,7	Nainen 19,2	Muu 2,7		73 sarjaa 100
Päähenkilön ikä	Lapsi 41,1	Nuori 19,2	Aikuinen 9,6	Monta 11,0	Ei tietoa 19,2	73 sarjaa 100

Kolmessakymmenessä sarjassa (41,1 prosentissa) päähenkilö tai -henkilöt olivat lapsia ja neljässätoista sarjassa (19,2 prosentissa) nuoria. Sarjojen yksittäisistä päähenkilöistä yli puolet oli lapsia. Jos sarjan päähenkilönä oli ryhmä, ryhmä koostui yleensä joko lapsista tai nuorista tai siihen kuului monen ikäisiä henkilöitä (eli myös lapsia tai nuoria).

9.4 Fiktiivisten ohjelmien keskeiset henkilöt

Sarjojen nimihenkilöiden ja päähenkilöiden lisäksi sarjoissa esiintyi myös runsaasti muita henkilöitä, joista osa voitiin määrittellä sarjan kannalta keskeisiksi henkilöiksi; näiden keskeisten henkilöiden lisäksi sarjoissa oli myös runsaasti pysyviä tai jaksittain vaihtuvia sivuhenkilöitä.

Taulukko 9.2.3 Tarkasteluviikolla esitetyt fiktiiviset sarjat ohjelman keskeisten henkilöiden lukumäärän, sukupuolen ja iän mukaan (osuus sarjoista prosentteina)

Ohjelman keskeiset henkilöt	Yksi henkilö 6,8	Kaksi henkilöä 17,8	Useita 75,3			73 sarjaa 100
Keskeisten henkilöiden sukupuoli	Mies 26,0	Sekä että 53,4	Nainen 17,8	Muu 2,7		73 sarjaa 100
Keskeisten henkilöiden ikä	Lapsi 15,1	Nuori 1,4	Aikuinen 5,5	Monta 58,9	Ei tietoa 19,2	73 sarjaa 100

Vain yksi keskeinen henkilö oli viidessä fiktiivisessä sarjassa; nämä olivat kaikki lyhyitä minuutin tai parin pituisia ohjelmia. Kolmessa sarjassa neljästä keskeisiä henkilöitä oli vähintään kolme – useimmiten enemmän.

Yli puolissa sarjoista keskeisissä henkilöissä oli sekä miehiä että naisia. neljänneksessä sarjoista kaikki keskeiset henkilöt olivat miehiä ja vajaassa viidesosassa kaikki keskeiset henkilöt olivat naisia. Kaikkiaan 55 sarjassa oli useita keskeisiä henkilöitä; näistä sarjoista 32:ssa henkilöiden joukossa oli sekä miehiä että naisia, viidessätoista kaikki keskeiset henkilöt olivat miehiä ja kahdeksassa naisia.

Sarjojen keskeisten henkilöiden joukossa oli yleensä useaan eri ikäryhmään kuuluvia henkilöitä: vaikka sarjojen päähenkilöt olivat usein lapsia tai nuoria tai keskeisiin henkilöihin kuului myös aikuisia (esimerkiksi perheenjäseniä tai opettajia).

9.5 Lasten ja aikuisten väliset suhteet fiktiosarjoissa

Kahdessa kolmasosassa lapsille suunnatuista fiktiosarjoista ohjelmien päähenkilöt olivat lapsia ja nuoria, jotka toimivat suurimman osan aikaa itsenäisesti ilman aikuisia. Kahdeksassa sarjassa päähenkilöt edustivat – ainakin periaatteessa – useampia ikäryhmiä, mutta monissa sarjoissa aikuisetkin käyttäytyivät varsin lapsekkaasti (YLE FST5:n *Olle, Olivia och Dracula*, MTV3:n *Pelastuspartio Pellekaija Pum* sekä Nelosen *Lazy town* ja *Paavo Pesusieni*). Ohjelmien – joko koko sarjan tai tarkasteluviikolla esitetyn yksittäisen jakson – keskeisiin henkilöihin aikuisia sen sijaan kuului useimmissa ohjelmissa.

Joissain sarjoissa lapsi- ja aikuishahmojen välillä ei ollut mitään erityistä vuorovaikutussuhdetta; aikuiset saattoivat esimerkiksi esiintyä roiston rooleissa lasten tai nuorten tähdittämässä sarjoissa. Hieman yli puolissa fiktiosarjoista – ja reilussa 60 prosentissa niissä sarjoista, joissa päähenkilöt olivat lapsia tai nuoria – esitettiin lasten ja aikuisten välisiä suhteita jollakin tarkemmalla tavalla eli hahmojen välillä oli joku erityinen vuorovaikutussuhde. Usein nämä suhteet olivat kuitenkin hyvin ”viitteellisiä”: tarina alussa tai lopussa saatiin esittää lapset kotioloissa tai seikkailu saattoi saada alkunsa jostain opettajan koulussa antamasta tehtävästä. Tarinan kannalta keskeisessä asemassa lasten ja aikuisten väliset suhteet olivat vain noin kymmenesosassa fiktiosarjoista.

Fiktiosarjoissa useimmin esitetty lasten ja aikuisten välinen suhde oli lasten ja vanhempien suhde: lapsia ja vanhempia esiintyi kaikkiaan 23 sarjassa eli vajaassa kolmanneksessa kaikista sarjoista. Niistä sarjoista, joissa esitettiin lasten ja aikuisten välisiä suhteita, vanhemmat olivat mukana noin 60 prosentissa sarjoista. Sarjoista seitsemässä esiintyi vain äiti, kuudessa vain isä ja kymmenessä sekä äiti että isä.

Vaikka vanhemmat näyttäytyivätkin sarjoissa, heidän roolinsa oli usein hyvin mitätön: vanhemmat näyttäytyivät usein vain joko ohjelman alussa tai lopussa (usein ruokapöydässä tai laittamassa ruokaa), mutta heillä ei ollut varsinaista roolia itse tapahtumissa. Hyvin harvoissa ohjelmissa lapset ja vanhemmat tekivät mitään yhdessä. Etenkin äitien rooli näyttäytyi sarjoissa varsin passiivisena ”taluskoneen” roolina.

Tarinan kannalta keskeisessä roolissa vanhempien ja lasten väliset suhteet olivat vain viidessä tarkasteluviikon lastenohjelmassa. YLE TV2:n lyhyessä *Pipsa Possu* -animaatiossa

esiintyi sen sijaan perinteinen ydinperhe: isä, äiti, tytär ja poika ja tapahtumat sijoittuivat arkiseen ympäristöön. Nelosen *Alpossa ja Turossa* hoidettiin puutarhaa yhdessä äidin kanssa.

MTV3:n *Nokkapokassa* ja *Power Rangers: Dino Thunderissa* sekä Nelosen *Paavo Pesuisienessä* isien ja poikien väliset suhteet olivat varsin keskeisessä asemassa tarinoissa, vaikka sekä itse suhteet että niiden käsittelytapa saattoivat olla varsin kaukana ”arkitodellisuudesta”. Kaksi näistä sarjoista oli puhtaan fantastisia animaatioita ja kolmannessa realistisiin elementteihin oli sekoitettu runsaasti yliluonnollista fantasiaa. Huomattavaa on myös, että kolmessa ohjelmassa esiintyneistä kaikkiaan kuudesta isä-lapsi -parista kyse oli varsin erikoisesta huoltajuussuhteesta (esim. *Aku Ankka* ja *veljenpojat*) ja yhdessä ohjelmassa adoptioisyydestä. Lisäksi toinen ”oikeista” isä-lapsi-pareista oli avaruusolentopari. Yhdessä näistä sarjoista lapset ja isät eivät toimineet yhdessä, vaan suhteen ristiriidat vain toimivat tapahtumien laukaisijoina.

Jonkin verran lasten ja vanhempien välistä vuorovaikutusta esitettiin viidessä tutkimusviikolla esitetyssä YLE TV2:n fiktiosarjassa (*Kuustamuuttajat*, *Karhuset*, *Pikku jääkarhu*, *Pingu* ja *Kuivan maan kippari*).⁴³ Näissäkin ohjelmissa lapset ja aikuiset toimivat pääosin omissa oloissaan, ja he olivat toistensa kanssa tekemisissä varsin vähän ohjelman aikana; esimerkiksi toisessa viikolla esitetyssä *Karhusten* jaksossa perhe meni yhdessä yöretkelle majakkasaarelle, mutta itse saarella lapset puuhailivat pääasiassa yksin ja *Kuivan maan kipparissa* lapset ”lomailivat” vanhempien – pääosin äidin – tehdessä kotitöitä.

Isovanhempia esiintyi tarkasteluviikolla kolmessa fiktiosarjassa, jotka olivat YLE TV2:n *Rakkain terveisin Felix*, Nelosen *Tut, muumioista paras* ja Nelosen *Jake – amerikkalainen lohikäärme*.

Näistä ohjelmista isovanhemman rooli oli keskeinen vain sarjassa *Jake – amerikkalainen lohikäärme*, jossa nuoren Jaken isoisa on myös hänen ohjaajansa ja opettajansa. *Rakkain terveisin Felix* -sarjassa. Sanna-tyttö lukee leikkipupu Felixiltä saamaansa kirjettä yhdessä isoäidin kanssa ja isoäiti näyttää hänelle paikkoja kartalta; isoäiti on stereotyyppinen mummo nutturoineen ja neuletöineen. Sarjassa *Tut, muumioista paras* Cleo-tytön äiti järjestää vanhan isänsä ”lapsenvahdiksi” joutuessaan itse lähtemään työmatkalle. Isoisa on kuitenkin niin seniili, ettei huomaa Tut-muumion järjestämissä egyptiläisten jumalien juhlassa mitään outoa.

Fiktiosarjoista vajaassa neljänneksessä esitettiin lasten ja nuorten suhteita joihinkin muihin aikuisiin kuin heidän vanhempiinsa tai isovanhempiinsa. Tällaisia suhteita esiintyi reilussa 40 prosentissa niistä sarjoista, joissa ylipäätään esitettiin lasten ja aikuisten välisiä suhteita. Vain neljässä tarkasteluviikolla esitetystä lasten fiktiosarjassa sarjassa kuvattiin lasten tai nuorten suhteita sekä vanhempiin (tai isovanhempiin) että muihin aikuisiin.⁴⁴

Lasten ja aikuisten välisistä suhteista (muista kuin perhesuhteista) yleisimmin sarjoissa esiintyi lasten tai nuorten suhde opettajaan. Lasten ja opettajien välisiä suhteita esitettiin

⁴³ Kysymyksessä ovat nimenomaan sarjojen tarkasteluviikon jaksot. Esimerkiksi *Babarissa* myös äiti/äidit ovat mukana toisissa jaksoissa.

⁴⁴ Nämä neljä sarjaa olivat YLE TV2:n *Antti Aamunen* ja *Kuivan maan kippari*, MTV3:n *Power rangers: Dino Thunder* ja Nelosen *Jake – amerikkalainen lohikäärme*.

kaikkiaan kahdeksassa tutkimusviikolla esitetyssä fiktiosarjassa; kymmenesosassa kaikista sarjoista ja viidesosassa niistä sarjoista, joissa esiintyy lasten ja aikuisten välisiä suhteita.

Suhde opettajaan ei kuitenkaan ollut mitenkään merkittävässä roolissa yhdessä näistä ohjelmista. Koulumaailma vain oli yhtenä tapahtumaympäristönä sarjassa (YLE TV2:n *Antti Aamunen*, MTV3:n *Yugioh GX* ja *Winx-klubi*) tai opettajan antama tehtävä tai rangaistus toimi kimmokkeena jakson tapahtumille (YLE TV2:n *Karhuset*, Nelosen *W.I.T.C.H.* ja *Trollz* sekä Subtv:n *Scooby Doo*). MTV3:n *Pokémonissa* taas kysyttiin yhdessä välissä neuvoa opettajalta (kuvapuhelun välityksellä). Kahdessa sarjassa (MTV3:n *Winx-klubi* ja Subtv:n *Scooby Doon* yhdessä jaksossa) opettaja paljastuu lopulta jakson/sarjan pahikseksi. Läheisin oppilas-opettaja -suhde oli Nelosen sarjassa *Jake – amerikkalainen lohikäärme*, mutta tässä sarjassa opettajana toimi nuoren oma isoisä.

Yhdeksässä tarkasteluviikon lasten fiktiosarjassa esitetään myös joku muu lasten ja aikuisten välinen suhde kuin suhde vanhempaan tai opettajaan. Puolissa näistä ohjelmista lasten ja aikuisten suhde on varsin pinnallinen – tai aikuiset saattavat aiheuttaa harmia lapsille. YLE FST5:n *Olle, Olivia och Dracula* -sarjassa lapset Olle ja Olivia lähinnä pitävät huolta (hammassärystä kärsivästä) ystävästään Draculasta. YLE TV2:n *Antti Aamunen* ja YLE FST5:n *Lille kung Mattias* taas saavat setviä aikuisten heille aiheuttamia ongelmia. YLE TV2:n *Nalle Luppakorvassa* ja Nelosen *Pikku väessä* lähiympäristön aikuiset näyttyvät pääosin yksinpuuhailevin lasten satunnaisina avustajina.

Keskeisemmässä asemassa lasten – tai yleensä nuorten – ja aikuisten välinen suhde oli neljässä ohjelmassa. YLE FST5:n *Kulleby Sjukhusissa* sairaalan henkilökunta ja aikuispotilaat huolehtivat kahdesta isoksi kasvamista pelkäävästä lapsesta ja helpottavat heidän pelkojaan neuvoillaan. MTV3:n *Power Rangers: Dino Thunder* -sarjassa nuoret turvautuvat paikallisen poliitikon apuun pelastaakseen kokoontumispaikkanaan toimivan nettikahvilan (yhden keskushenkilön adoptioisän kaappausyritykseltä). MTV3:n *Bratzissa* teinitytöt toimivat vakoojina aikuisen (mies)johtajan alaisuudessa ja menevät töihin pariisilaiseen muotitaloon. Nelosen *Trollz* -sarjassa trollitytöt saavat passituksen yhdyskuntapalveluun vanhainkotiin rangaistukseksi luvattomasta kilpa-ajosta.

10. LASTENOHJELMIEN YHTEYDESSÄ ESITETYT TELEVISIOMAINOKSET

Huomattava osa lastenohjelmien ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta koostui itse asiassa muusta sisällöstä kuin varsinaisesta ohjelma-ajasta. Muuta kuin varsinaista ohjelmaa oli 11,8 prosenttia lastenohjelmien ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta ja 17,3 prosenttia kaupallisten kanavien ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta.

Varsinaista mainontaa oli 5,5 prosenttia lastenohjelmien koko ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta ja 9,3 prosenttia kaupallisten kanavien ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta. Varsinaiseksi mainonnaksi on tässä tarkastelussa tulkittu maksullisten tuotteiden ja palveluiden mainonta. Maksullisten tuotteiden ja palvelujen mainoksia esitettiin tarkasteluviikon aikana kaikkiaan 1 tunti 47 minuuttia. Tästä ajasta 16 minuuttia koostui maksullisten televisiokanavien mainonnasta ja 1 tunti 31 minuuttia muiden tuotteiden ja palveluiden mainonnasta.

Lastenohjelmien yhteydessä tarkasteluviikolla esitetystä mainonnasta 72,3 prosenttia esitettiin MTV3:lla, 16,5 prosenttia Nelosella ja 11,2 prosenttia Subtv:llä. Varsinainen mainonta oli voimakkaasti painottunut viikonloppuamujen lastenohjelmien yhteyteen, sillä 54,9 prosenttia kaikesta mainonnasta ja 67,2 prosenttia MTV3:n mainonnasta sijoittui viikonloppuihin. Lauantain lastenohjelmien yhteydessä esitettiin mainoksia kaikkiaan yli 38 minuuttia (MTV3:lla 36 minuuttia) ja sunnuntaina lähes 21 minuuttia (MTV3:lla reilut 18 minuuttia). Arkipäivinä esitettyjen lastenohjelmien yhteydessä esitettiin pääasiassa vain kanavien oman ohjelmiston ennakkomainontaa.

Taulukko 10.1. Lastenohjelmien yhteydessä esitettyjen maksullisten tuotteiden ja palvelujen mainonta eri viikonpäivinä kanavittain (osuus kanavan mainonnasta prosentteina ja mainosten kokonaisaika eri päivinä ja eri kanavilla)

	MTV3	Nelonen	Subtv	Kaikki	Mainosten kesto yht.
Maanantai	4,9	13,6	12,4	7,2	0:07:23
Tiistai	4,3	32,9	13,7	10,1	0:10:50
Keskiviikko	8,2	17,4	12,4	10,2	0:10:55
Torstai	6,1	15,9	12,4	8,4	0:09:05
Perjantai	6,3	20,2	12,4	9,3	0:09:58
Lauantai	43,5		18,4	35,6	0:38:17
Sunnuntai	23,7		18,4	19,2	0:20:39
Koko viikko	100	100	100	100	
Mainosten kesto yht.	1:17:34	0:17:45	0:12:08		1:47:27
Osuus mainonnasta %	72,2	16,5	11,3	100	

Koska lastenohjelmien keskeyttäminen mainoskatkoilla ei ole luvallista, sijoituivat lastenohjelmien yhteydessä esitetyt mainokset ennen tai jälkeen ohjelmia esitettyihin mainoskatkoihin. Ohjelman keskellä oli mainoskatkot MTV3:n *Hei, me leivotaan* -ohjelmassa ja Subtv:n *Dragon Ball Z*:ssa ja *Batmanissa*.

Lastenohjelmien yhteydessä esitettiin pääasiassa lapsille ja nuorille suunnattua mainontaa.⁴⁵ Niillä mainoskatkoilla, jotka sijoituivat lastenohjelman ja sitä seuranneen muun ohjelman väliin, esitettiin myös joitain aikuisille suunnattuja mainoksia, mutta näiden osuus lastenohjelmien yhteydessä esitetystä mainonnasta oli vain 2,8 prosenttia.⁴⁶

Reilu puolet (56,6 prosenttia) kaikista lastenohjelmien yhteydessä esitetyistä mainoksista oli erilaisten leikkikalujen ja pelien (pois lukien elektronisten pelien) mainoksia. Elintarvikemainoksia oli 11,9 prosenttia kaikesta mainonnasta; elintarvikemainoksista valtaosa oli erilaisten (makeiden) välipalojen kuten murojen ja vanukkaiden mainoksia, mutta mukana oli myös muutamia makeis- ja virvoitusjuomamainoksia.

Erilaisten mediatuotteiden (cd- ja dvd-levyt sekä elektroniset pelit) mainontaa oli 9,1 prosenttia kaikesta lastenohjelmien yhteydessä esitetystä mainonnasta. Muiden tuotteiden mainoksia oli 1,9 prosenttia kaikista mainoksista. Lastenohjelmien yhteydessä mainostettuja muita tuotteita olivat leivontatarvikkeet (Lasten iloleipuri -keittiövälineet), vaatteet (Krisse Shown paidat ja KappAhl) ja lemmikkitarvikkeet (Pedigree dental sticks).

Yhteensä 5,5 prosentissa kaikista lastenohjelmien yhteydessä esitetyistä mainoksista mainostettiin maksullisia mediapalveluja (elokuvaesityksiä, matkapuhelinliittymiä, kännyköiden soittoääniä, mobiilipelejä ja interaktiivisia televisiopelejä⁴⁷). Subtv:n (varsin vähäisestä) mainonnasta näiden osuus oli lähes 28 prosenttia.

Taulukko 10.2. Lastenohjelmien yhteydessä esitettyjen maksullisten tuotteiden ja palvelujen mainonta tuoteryhmän mukaan kanavittain (tuoteryhmän mainosten osuus mainonnasta prosentteina ja mainosten kokonaisaika eri tuoteryhmissä ja eri kanavilla)

	MTV3	Nelonen	Subtv	Kaikki	Mainosten kesto yht.
Leikkikalut	62,1	70,9		56,6	1:00:45
Elintarvikkeet	10,5	19,7	9,3	11,9	0:12:48
Mediatuotteet	11,7	3,8		9,1	0:09:45
Muut tuotteet	2,0	2,8		1,9	0:02:05
Mediapalvelut	2,4	2,8	28,9	5,5	0:05:54
Maksukanavat	11,2		61,8	15,0	0:16:10
Yhteensä	100	100	100	100	
Mainosten kesto yht.	1:17:34	0:17:45	0:12:08		1:47:27
Osuus mainonnasta %	72,2	16,5	11,3	100	

Peräti 15,1 prosentissa tarkasteluviikolla lastenohjelmien yhteydessä esitetyissä mainoksissa mainostettiin maksullisia lisäkanavia.⁴⁸ MTV3:lla mainostettiin Subtv Junioria ja Subtv:llä Disney Channelia. Disney Channelin mainos esitettiin viikon aikana 15 kertaa ja

⁴⁵ Lastenohjelmien yhteydessä esitetyiksi mainokset on tulkittu ne mainokset, jotka esitettiin lastenohjelmien välissä tai välittömästi ennen niitä tai niiden jälkeen (ennen ilmoitusta seuraavasta ohjelmasta).

⁴⁶ Aikuisille suunnatuiksi mainoksiksi on luokiteltu seuraavien tuotteiden tai palveluiden mainokset: Elisa ulkomaanpuhelut, Flora kevytruoka, KappAhl (naisten vaatteet), Pedigree Dental sticks ja Vaasan ruispalat.

⁴⁷ Televisiokanavien interaktiivisten pelien pelaamiseen vaaditaan periaatteessa 18-vuoden ikään, mutta tarkasteluviikolla Subtv:llä esitettiin kerran Rahalinko-televisiopelin mainos lastenohjelmien yhteydessä (tiistai-aamuna välittömästi lastenohjelmien jälkeen ennen seuraavien ohjelmien ohjelmatietojen esittämistä).

⁴⁸ MTV3:lla oli meneillä varsin voimakas sen tarjoaman lisäkanavapakettin mainoskampanja: lastenohjelmien yhteydessä koko kanavapakettia mainostettiin kerran ja Subtv Junior -kanavaa erikseen 13 kertaa.

sen osuus oli peräti lähes 63 prosenttia Subtv:n lastenohjelmien yhteydessä esitettyjen mainosten kokonaisajasta.

Lastenohjelmien yhteydessä esitettiin tarkasteluviikon aikana kaikkiaan 327 maksullisten tuotteiden tai palvelujen mainosta. Eri mainoksia oli 80. Muutamilla mainostetuilla tuotteilla oli useampia sisällöltään tai pituudeltaan erilaisia mainosversioita, joten lastenohjelmien yhteydessä mainostettiin kaikkiaan 72 eri maksullista tuotetta tai palvelua.

Yhtä mainosta esitettiin tarkasteluviikon aikana 1–21 kertaa. Noin puolet mainoksista oli sellaisia, että ne esitettiin viikon aikana 1–3 kertaa ja puolia mainoksista esitettiin vähintään 4 kertaa viikon aikana. Kymmenen tarkasteluviikon aikana useimmin esitettyä mainosta olivat Weetos-murot (21 kertaa), Lego Bionicle (16 kertaa), Disney Channel (15 kertaa), Subtv Junior (13 kertaa), Hot Wheels Crish Crosh Crash -autorata (11 kertaa), maksukortillinen Monopoly-peli (11 kertaa), Chou Chou -nukke (10 kertaa), Lego Duplo eläintarha (10 kertaa), Hiirenloukku-peli (9 kertaa) ja Zoob-rakennussarja (9 kertaa). Monia mainoksista esitettiin tarkasteluviikon aikana kahdella kanavalla (joko MTV3:lla ja Nelosella tai MTV3:lla ja Subtv:llä).

Lastenohjelmien yhteydessä esitetyt mainokset luokiteltiin myös sen mukaan, olivatko mainokset suunnattu (enemmän) tytöille tai pojille vai yhtäläisesti molemmille sukupuolille. Luokittelun perusteena olivat lähinnä mainoksessa esiintyvät tuotetta käyttävät henkilöt: mainos on luokiteltu suunnatuksi esimerkiksi pojille, jos kaikki tuotetta mainoksessa käyttävät henkilöt ja valtaosa mainoksessa esiintyneistä henkilöistä oli poikia. Luokitteluperusteena on lähinnä niissä tapauksissa, joissa mainoksessa ei esiinny lainkaan (näkyvissä olevia) henkilöitä, käytetty myös muita mainokset piirteitä; tytöille tai pojille suunnatut mainokset eroavat toisistaan selkeästi esimerkiksi musiikin, äänitehosteiden ja spiikkerin käytön perusteella ja jopa väritykseltään.

Osa lastenohjelmien yhteydessä esitetyistä mainoksista oli selvästi suunnattu erityisesti pojille tai tytöille. Leikkikalumainoksista erityisesti toiselle sukupuolelle suunnattuja vaikeasti olevan kolme neljäsosaa, mutta muiden tuotteiden tai palvelujen mainonta oli yleensä suunnattu yhtäläisesti molemmille sukupuolille. Koska leikkikalumainokset muodostivat yli puolet kaikista lastenohjelmien yhteydestä esitetystä mainonnasta, oli jommallekummalle sukupuolelle suunnattujen mainosten osuus kaikista mainoksista lähes puolet.

Taulukko 10.3. Lastenohjelmien yhteydessä esitettyjen leikkikalumainosten jakautuminen eri sukupuolilla suunnattuihin mainoksiin kanavittain (osuus mainonnasta prosentteina ja mainosten kokonaisaika)

	MTV3	Nelonen	Kaikki	Mainosten kesto yht.
Pojat	29,4	37,1	31,0	0:18:50
Enemmän pojat	13,3		10,6	0:06:25
Molemmat sukupuolet	27,5	16,5	25,2	0:15:20
Enemmän tytöt	6,4	19,9	9,2	0:05:35
Tytöt	23,4	26,5	24,0	0:14:35
Yhteensä	100	100	100	
Mainosten kesto yht.	0:48:10	0:12:35		1:00:45
Osuus mainonnasta %	79,3	20,7	100	

Tytöille suunnatuille leikkikalumainoksille on tyypillistä, että niissä näytetään tyttö tai tyttöryhmä leikkimässä mainostetuilla tuotteilla. Mainoksen spikkerinä toimii useimmiten nainen ja mainoksessa käytetty musiikki on useimmiten pehmeää poppia tai jonkinlaista ”hissimusiikkia”. Tytöille suunnatuissa mainoksissa käytetään useimmiten pehmeitä pastellivärejä tai kirkkaita perusvärejä.

Pojille suunnatuissa leikkikalumainoksissa näytetään useimmiten poika tai poikaryhmä leikkimässä tuotteilla, mutta suurimman osan mainoksen ajasta lelut yleensä toimivat ikään kuin itsestään ja leikkijöistä näytetään korkeintaan kädet. Poikien mainosten spikkerinä toimii lähes poikkeuksetta mies ja puhe on usein lähes huutamista. Myös mainosten musiikki on usein hyvin rajua ja voimakasäänistä rock-musiikkia. Väriykseltään poikien mainokset ovat selvästi tyttöjen mainoksia tummasävyisempiä ja värit ovat useimmiten murrettuja viileitä värejä (sinisen, vihreän ja ruskean eri sävyt).

Selkeästi pojille suunnatuissa leikkikalumainoksissa mainostettiin erilaisia televisiosarjoihin tai elokuvaan liittyviä toimintahahmoleluja, autoratoja, radio-ohjattavia autoja sekä rakennussarjoja. Tytöille suunnatuissa mainoksissa taas mainostettiin vauva-, muoti- ja eläinukkeja, miniatyyrihahmoja ja digitaalilemmikkejä. Molemmille sukupuolille suunnatuissa leikkikalumainoksissa mainostettiin erilaisia seurapelejä, askartelutarvikkeita ja rakennussarjoja; osa näiden kolmen tuoteryhmän mainoksista oli kuitenkin suunnattu hieman enemmän jommallekummalle sukupuolelle.

Taulukko 10.4. Tarkasteluviikolla esitetyt enemmän tytöille tai pojille suunnatut leikkikalumainokset tuoteryhmittäin

Pojille suunnatuissa mainoksissa mainostetut tuotteet:	
Toimintahahmolelut	Transformers Cybertron, Prättkähiiret, Pirates of the Caribbean
Autoradat	Hot Wheels Crish Crosh Crash, Flexi-Trax, Pirates of the Caribbean
Radio-ohjattavat autot	Nikko RC Land and Sea
Rakennussarjat	Lego Bionicle, Lego Exoforce, Lego Duplo merirosvolaiva
Enemmän pojille suunnatuissa mainoksissa mainostetut tuotteet:	
Rakennussarjat	Zoob, Geomac, Lego City lentokenttä
Pelit	Maksukortillinen Monopoly
Enemmän tytöille suunnatuissa mainoksissa mainostetut tuotteet:	
Askartelutarvikkeet	Aquadoodle, Cella-tarrakone, In Style -laitteet
Miniatyyrihahmot	Pipsa Possu
Tytöille suunnatuissa mainoksissa mainostetut tuotteet:	
Vauvanuket	New Born Baby, Chou chou, Baby born
Eläinuket	My Little Pony Good morning Sunshine, My Little Pony Walker, Puppy Loves
Muotinuket	Bratz Diamondz, W.i.t.c.h.
Miniatyyrihahmot	Littlestpetshop
Digitaalilemmikit	Littlestpetshop
Askartelutarvikkeet	Teddy Factory

Tarkasteluviikolla esitetyistä leikkikalumainoksista noin 10 prosentissa mainostettiin viikolla esitettyihin lastenohjelmiin liittyneitä tuotteita ja noin yhdeksässä prosentissa leluja,

jotka liittyivät johonkin muuhun mediatuotteeseen (tai aiemmin esitettyyn televisiosarjaan). Muissa kuin leikkikalumainoksissa mainostetut tuotteet liittyivät varsin usein epäsuorasti tarkasteluviikolla esitettyihin televisio-ohjelmiin: niissä mainostettiin mm. *Kids Top 20*-listalla olleita äänilevyjä tai mainoksissa esiintyi televisio-ohjelmista tuttuja hahmoja.

Joissain tapauksissa lastenohjelman ja sen yhteydessä esitetyn mainoksen välillä oli erittäin selvä yhteys eli mainoksessa mainostettiin suoraan kyseiseen ohjelmaan liittyvää tuotetta. Tarkasteluviikon lauantaina MTV3:lla esitettiin Transformers Cybertron -hahmojen mainos kyseistä ohjelmaa edeltäneellä mainoskatkolla ja lasten leivontatarvikkeita mainostettiin *Hei, me leivotaan* -ohjelman välissä olleella mainoskatkolla. Lisäksi viikon kahden *Kids Top 20* -ohjelman yhteydessä esitettiin kaikkiaan neljä kyseisellä listalla esiintyneen äänilevyn mainosta.

11. SUKUPUOLEN NÄKYMINEN LASTENOHJELMISSA

Eri sukupuolia edustavien henkilöhahmojen esiintymistä lastenohjelmista käsiteltiin jo ohjelmiston esittelyn yhteydessä – ei-fiktiivisten ohjelmien osalta luvussa 8 ja fiktiivisten ohjelmien osalta luvussa 9 – mutta tässä luvussa pyritään esittämään yhteenvedo lastenohjelmien sukupuolikuvasta.

11.1 Ei-fiktiivisten ohjelmien sukupuolikuva

Ei-fiktiivisten lastenohjelmien esiintyjät olivat pääasiassa oikeita ihmisiä, joten näiden sukupuoli ja ikä olivat määriteltävissä helposti. YLE TV2:n ei-fiktiivissä lastenohjelmissa esiintyi kaikkiaan yksitoista fantasia- ja mielikuvitushahmoa, mutta näistäkin useimmilla oli ohjelmassa selvästi esille tuotu sukupuoli: *Pikku Kakkosen* Neponen on tyttö ja Ransu taas miespuolinen, *Poinzin* animaatiohahmoista Siidu ja Viilee ovat tyttöjä kun Limu ja Virtane ovat taas poikia ja *Hetkisen* Terho Piippo on mies. Ei-fiktiivisten ohjelmien fantasiahahmoista vain *Katinkontin* Katti Matikaisen ja Rotta Rontin sukupuoli ei käynyt kiistattomasti ilmi ainakaan tarkasteluviikon ohjelmassa.⁴⁹ Ei-fiktiivisten ohjelmien fantasiahahmojen sukupuolijakauma olikin hyvin tasainen: neljä miespuolista hahmoa, kolme naispuolista hahmoa ja kaksi sukupuoleetonta hahmoa.

Lastenohjelmien ihmisjuontajista yhdeksän oli naisia tai tyttöjä ja kahdeksan miehiä tai poikia. Nais- ja miesjuontajilla ei ollut mitään erityisen sukupuolittuneita rooleja. Monilta osin juontajien toiminta myös rikkoi perinteisiä sukupuolirooleja: esimerkiksi MTV3:n *Hei me leivotaan* -leivontaohjelman juontaja oli mies ja YLE FST5:n *Oppåner och hitådit* -ohjelman kolmesta lapsijuontajasta haamupukuja ompelukoneella ompeli ryhmän ainoa poika. Juontajista lasten kanssa luontevimmin toimivat pupu-Neposen kanssa *Pikku Kakkosessa* esiintynyt Jyrki ja animaatiohahmojen kanssa Poinzissa puuhastellut Ville.

Ohjelmien dokumentaarisisissa tai haastatteluosuuksissa mukana olleiden (muiden kuin taustalla vilahtaneiden) henkilöiden sukupuolijakauma oli varsin tasainen: mukana oli yhteensä yhdeksän miestä, kymmenen naista, kolmetoista poikaa ja neljätoista tyttöä (ja lisäksi Ransu). Lapsista kertovien dokumenttien pääosissa oli hieman enemmän poikia kuin tyttöjä ja haastattelufilmeissä taas oli mukana hieman enemmän tyttöjä kuin poikia.

Henkilöhahmojen sukupuolijakauma oli tasainen myös ei-fiktiivisten ohjelmien dramatisoiduissa osuuksissa. Mukana oli yhteensä viisi miestä, neljä naista, kaksi poikaa ja kaksi tyttöä. Selvimmin juonellisia kertomuksia olivat *Operaatio Hurrikaani* (pääosassa teiniikäinen poika) ja *Go Yoyo go* (pääosassa kouluikäinen tyttö).

Erilaisissa studio-ohjelmissa (YLE TV2:n *Sana-arkku* ja *Hetkinen* sekä MTV3:n *Hei, me leivotaan*) studiovieraina ja kilpailijoina oli yksi nainen, seitsemän poikaa ja yksitoista tyttöä; lisäksi ohjelmissa oli mukana kaksi miesjuontajaa. Erilaisissa ohjelmissa (YLE TV1:n *Aamu-tv*, YLE Teeman *Onnimanni*, YLE FST5:n BUU-klubben ja MTV3:n *Staraoke*) ”esiintyvän taitelijan” roolissa oli yksi mies, kolme naista, kaksi poikaa ja kuusitoista tyttöä.⁵⁰

⁴⁹ Vartalonmyötäiseen kissa-asuun pukeutuneen Silja Sillanpään esittämään hahmoa on kylläkin varsin vaikea mieltää miespuoliseksi. Rotta Rontti taas on mitä todennäköisimmin mies.

⁵⁰ Mukana laskuissa on YLE Teeman *Onnimannissa* esiintynyt yhdeksänhenkinen tyttökuoro naispianistinsa kanssa.

Jos lastenohjelmissa musiikkinumeroita esittäneet lapset olivat lähes poikkeuksetta tyttöjä, niin MTV3:n *Kids Top 20* ohjelmassa esitettyjen musiikkivideoiden esiintyjien sukupuolijakauma oli täysin päinvastainen: tarkasteluviikon kahdessa ohjelmassa näytetyissä videoissa esiintyi yhteensä 22 miestä ja seitsemän naista. Kaksi maanantain ohjelmassa esitettyä musiikkivideota olivat myös sisällöltään avoimen seksistisiä: Lordin ”Who’s your dad” videolla kuusi kiilteleviin pikkubikineihin pukeutunutta tanssityttöä kiehnää Lordin ympärillä ja myös Outkastin ”Morris Brown” -videolla mukana oli miesduon lisäksi yksi nainen, jonka rooli oli lähinnä olla koristeena ja flirttailla miesten kanssa.

Kids Top 20 -ohjelmissa studiovieraina ja haastateltavina oli yhteensä miestä ja kolme naista. Studioissa kysymyksiin pääsivät vastaamaan tai kysymyksiä vieraille esittämään kuusi poikaa ja seitsemän tyttöä.

Tarkasteluviikolla esitettyjen ei-fiktiivisten lastenohjelmien esiintyjien sukupuolijakauma oli suurimmalta osin varsin tasainen. Kilpailuohjelmiin kilpailijoina osallistuneet lapset olivat suurimmaksi osaksi tyttöjä ja musiikkiesityksiä esittäneet (laulavat) lapset olivat lähes kaikki tyttöjä. Populaarimusiikkia edustaneiden musiikkivideoiden esiintyjät taas olivat pääsääntöisesti miehiä ja näiden (ei ensisijaisesti lapsiyleisölle tehtyjen) videoiden naiskuva oli joiltain osin hyvin seksistinen (ja yliseksuaalinen).

11.2 Fiktiivisten lastenohjelmien sukupuolikuva

Vaikka vain pieni osa fiktiivisissä lastenohjelmissa esiintyvistä henkilöihahmoista on oikeita ihmisiä tai realistisesti esitettyjä (ihmismuotoisia) nukke- tai animaatiohahmoja, on valtaosalla ohjelmien henkilöihahmoista kuitenkin selvästi määriteltävissä oleva sukupuoli. Sukupuoli käy useimmiten ilmi jo hahmon ulkonäöstä tai vaatetuksesta, ja joissain tapauksissa sukupuoli ilmenee hahmon roolin tai käyttäytymisen kautta.⁵¹ Monissa tapauksissa hahmo voisi ulkonäkönsä ja käyttäytymisensä puolesta olla yhtä hyvin nais- kuin miespuolinenkin, mutta sukupuoli käy ilmi hahmon nimestä.⁵²

Tarkasteluviikolla television lastenohjelmistossa oli kaikkiaan 73 eri fiktiivistä sarjaa, joista vain muutamassa päähenkilöiden ja muiden keskeisten henkilöiden sukupuoli ei ole määriteltävissä.⁵³ Fiktiosarjojen nimihenkilöistä ”sukupuolettomiksi” jäivät vain YLE TV2:n *Himpulat* ja *Pikku traktori*. Sarjojen päähenkilöistä ilman yksiselitteistä sukupuolta olivat lisäksi MTV3:n *Pellekaija Pum*, *Nelosen Puuha-Peten koneet*, sekä osa YLE TV2:n *Maikin ja pelottavan Pontson* ja MTV3:n *Kattolaisten* hahmoista.

⁵¹ Jos hahmo on ohjelmassa esimerkiksi äidin roolissa, on tämä oletettavasti naispuolinen ja aikuinen. Lastenohjelmissa vallitsevan heteronormatiivisuuden oletuksen perusteella voidaan myös päätellä, että naishahmon kanssa seurusteleva hahmo on puolestaan miespuolinen.

⁵² Esimerkiksi MTV3:n *Sinisen talon nalle* -sarjan henkilöihahmoista valtaosa voisi olla yhtä hyvin mies- kuin naispuolisiakin, mutta hahmojen sukupuoli käy ilmi niiden nimistä: Jere, Saku, Reino, Pojo, Reijo, Harri, neiti Maxwell, Anette, Loviisa... Samoin Subtv:n MTV3:n Tomi Traktorin ajoneuvoilla oli selvästi sukupuolittuneet nimet: Tomi, Reetu ja Touho olivat miehiä ja Roosa ja Lissu taas naisia. Vain puimuri Hinkun sukupuoli jäi tällä tavoin pääteltynä epäselväksi, mutta kuitenkin Hinku oli mitä todennäköisimmin mies.

⁵³ Epäselvissä ja epävarmoissa tapauksissa hahmojen sukupuoli on tarkastettu ohjelmien kotisivuilta, joissa hahmoista on annettu lisätietoja. Ulkomaisten ohjelmien kohdalla kunkin hahmon sukupuoli käy myös ilmi tästä hahmosta käytetystä persoonapronominista.

Tarkasteluviikolla esitetyistä 73 lasten fiktiosarjasta kaikkiaan 61 oli nimetty sarjan päähenkilön tai päähenkilöiden mukaan. Näistä 61 sarjasta yli puolet (32 sarjaa) oli saanut nimensä miespuoliselta henkilöahmolta tai miespuolisten henkilöahmojen muodostamalta ryhmältä ja vajaa viidesosa (11 sarjaa) oli saanut nimensä naispuoliselta henkilöahmolta tai naispuolisten henkilöahmojen muodostamalta ryhmältä.

Reilussa kolmanneksessa fiktiosarjoista (29 sarjassa) kaikki sarjan päähenkilöt olivat miespuolisia ja viidenneksessä sarjoista (14 sarjassa) kaikki päähenkilöt olivat miespuolisia. Kolmanneksessa sarjoista (26 sarjassa) päähenkilöissä oli sekä mies- että naispuolisia hahmoja.

Puolissa fiktiosarjoista (37 sarjassa) sarjan keskeisiin henkilöahmoin kuuluu sekä nais- että miespuolisia hahmoja. Neljäsosassa sarjoista (19 sarjassa) kaikki keskeiset henkilöt olivat naispuolisia ja vajaassa viidenneksessä sarjoista (13 sarjassa) kaikki keskeiset henkilöt olivat naispuolisia.

Yksittäisten henkilöahmojen tasolla laskettaessa noin 60 prosenttia fiktiosarjojen nimihenkilöistä ja päähenkilöistä oli miespuolisia ja 40 prosenttia naispuolisia.

Sarjoista, joissa oli vain yksi päähenkilö (yhteensä 31 sarjaa), päähenkilöistä kolme neljäsosaa oli miespuolisia (23 sarjaa) ja vajaa neljännes naispuolisia (7 sarjaa). Yhdessä ohjelmassa – lyhyessä hämähäkistä kertoneessa lapsen kirjoittamassa tarinassa – päähenkilön sukupuoli ei ollut määriteltävissä.

Puolet tarkasteluviikolla esitetyistä fiktiosarjoista – 36 sarjaa – oli sellaisia, että niille ohjelmatiedoissa varatun ohjelmapaikan pituus oli 20–30 minuuttia. Näistä pitkissä sarjoista valtaosa (32 sarjaa) oli nimetty päähenkilöiden mukaan ja päähenkilöiden mukaan nimetyistä sarjoista puolestaan puolet (19 sarjaa) oli nimetty miespuolisten henkilöahmojen mukaan ja kuusi sarjaa naispuolisten henkilöahmojen mukaan.⁵⁴

Fiktiosarjoissa esiintyvien henkilöahmojen lukumääräisen sukupuolijakauman tarkastelun mukaan näyttää siltä, että miespuoliset hahmot ovat naispuolisia hahmoja jonkin verran useammin keskeisissä osissa lasten fiktiosarjoissa. Sarjojen päähenkilöistä noin 60 prosenttia oli miespuolisia ja noin 40 prosenttia naispuolisia. Pitkien fiktiosarjojen päähenkilöistä miespuolisia hahmoja oli vielä enemmän kuin lyhyempien sarjojen päähenkilöistä. Fiktiosarjoista noin puolet oli nimetty miespuolisten henkilöahmojen ja viidennes naispuolisten henkilöahmojen mukaan.

Lasten fiktiosarjoissa päähenkilöinä ja keskeisinä henkilöinä olivat useimmiten lapset tai nuoret, ja päähenkilöistä sekä tytöt että pojat olivat aktiivisia ja aloitteellisia. Myös silloin kun sarjan päähenkilöinä tai keskeisinä henkilöinä oli ryhmä, johon kuului sekä nais- että miespuolisia hahmoja, ei ryhmän sisäinen työnjako välttämättä noudattanut perinteisiä sukupuolistereotyyppioita: sekaryhmässä esimerkiksi ryhmän teknologia-asiantuntija saattoi olla yhtä hyvin tyttö kuin poikakin (esimerkiksi YLE TV2:n *Kimmo Kuussa*, Nelosen *Mahdottomissa marsilaisissa* ja Subtv:n *Scooby Doossa* ryhmän tekniikkataiturit olivat tyttöjä).

⁵⁴ Naispuolisten hahmojen mukaan nimetyt sarjat olivat YLE FST:n *Trillingarna*, MTV3:n *Winx-klubi* ja *Bratz* sekä Nelosen *Mansikka-Marja*, *W.i.t.c.h.* ja *Trollz*.

Yksi perinteisiin sukupuolirooleihin liittyvä stereotypia eli kuitenkin varsin vahvana lapsille suunnatuissa fiktiosarjoissa: teini-ikäiset tytöt olivat erittäin kiinnostuneita ulkonäöstään. Valtaosa seikkailusarjojenkin tyttöpäähenkilöistä oli varsin turhamaisia ja kiinnitti paljon huomiota esimerkiksi vaatteisiin ja muotiin. Tarkasteluviikolla televisiossa esitettiin neljä pitkää fiktiosarjaa, joiden päähenkilöt ovat teini-ikäisiä tyttöjä ja kaikissa näissä sarjoissa (MTV3:n *Winx-klubi* ja *Bratz* sekä Nelosen *W.i.t.c.h.* ja *Trollz*) ulkonäkö ja muoti ovat tytöille erittäin tärkeitä.⁵⁵

Näistä sarjoista *Bratz* sijoittuu muotimaailmaan, jossa neljä *Bratz*-tyttöä toimii vakoojina selvittääkseen muotimaailmassa tapahtuvia rikoksia. Tarkasteluviikon jaksossa tytöt matkustavat Pariisiin paljastaakseen katalan rikollisen, joka ”myrkyttää” erään muotitalon maljele aineella, joka vanhentaa nämä hetkessä vuosikymmeniä. Apunaan *Bratz*-tyttöillä on miespuolinen johtajansa ja pari poikaa sekä valikoima erilaisia ”hi-tech vakoilukauneustuotteita”, kuten radiolähtimenä toimiva huulipuna.

Trollz-sarjan alkumusiikissa ja sarjan esittelyteksteissä intenetissä puolestaan korostetaan sitä, miten *Trollz*-tytöt viettävät aikaansa ostarilla, kampaajalla ja kahviloissa ja rakastavat shoppaamista.⁵⁶ Sarjan alkulaulussakin lauletaan ”pahat stoppaan ja sitten shoppaan”.

Perinteisten sukupuoliroolien vastaiset roolit (tai naispuolisten henkilöihahmojen aktiivisuus) ei kuitenkaan ulottunut sarjojen varsinaisten päähenkilöiden lisäksi sarjan muihin henkilöihin. Jos sarjoissa näytettiin lapsipäähenkilöiden perheitä ja arkielämää kotona, äidit näyttäytyivät lähes poikkeuksetta tekemässä erilaisia kotitöitä, mutta isiä ei sarjoissa esitetty vaikkapa keittiöpuuhissa. Ainut taloustöitä sarjoissa tehnyt isä oli itse asiassa MTV3:n *Nokkapokan* Aku Ankka.

Tarkasteluviikon ainoassa kotimaisessa realistisessa draamasarjassa, YLE TV2:n *Kuivan maan kipparissa*, perheen äiti teki lähes koko ajan jakson ajan taloustöitä (siivoaa ja laittaa ruokaa), mutta muut perheenjäsenet eivät osallistu näihin töihin. Ohjelmassa perhe on juuri muuttanut maalta Turkuun ja ohjelman alussa perheen äiti muistuttaa perheen isää, että tämän pitäisi asentaa pesukone, sillä puhtaat vaatteet alkavat olla lopussa. Pesukoneen asentamisen sijaan isä kuitenkin ratkaisee ongelman luovalla tavalla: hän laittaa likapyykit pesuvedellä täytetyssä suljetussa saavissa auton peräkonttiin ja ajaa muutamien kymmenen kilometrin lenkin autolla. Viikon jakso olikin nimeltään ”Peräkontin pesuihme”.

11.3 Televisiomainosten sukupuolikuva

Vaikka lastenohjelmien sukupuolikuva ei – ainakaan lapsi- ja teinihahmojen kohdalla – noudattanut erityisen vahvasti perinteisiä sukupuolirooleja, niin lastenohjelmien yhteydessä esitetyt mainokset välittivät hyvin konservatiivista sukupuolikuva.

Varsinkin leikkikalumainokset olivat erittäin selvästi sukupuolen mukaan jakaantuneita ja suunnattu selvästi joko tytöille tai pojille. Tyttöjen mainoksissa tytöt leikkivät nukeilla, pehmoeleimillä ja miniatyyrihahmoilla tai sonnustautuivat ostettuihin tai mainostetuilla laitteilla itsevalmistettuihin koruihin tai asusteisiin. *W.i.t.c.h.* ja *Bratz*-tuotteiden mainok-

⁵⁵ Poikkeuksena osa *W.i.t.c.h.*-sarjan hahmoista, jotka eivät ole yhtä kiinnostuneita ulkonäöstään kuin toiset.

⁵⁶ Englanninkielisissä teksteissä ”They shop ’til they drop”.

sisä esiintyy kummassakin tyttöjä, jotka korostetusti muistuttavat ulkonäöltään ja pukeutumiseltaan jotain sarjan hahmoista.

Pojat taas leikkivät mainoksissa toimintaleluilla ja autoradoilla, mutta pojat näkyvät mainoksissa selvästi tyttöjä vähemmän: poikien lelut ikään kuin toimivat itsestään. Ääriesimerkkinä tuotteiden suuntaamisesta joko tytöille tai pojille voisi olla In Style -laitteiden mainos, jossa mainostetaan neljää eri ”stailauslaitetta”: hiusraitastudio ja kutomakone on suunnattu tytöille, mutta lisäksi sekä tytöille että pojille on omat erilliset tatuointilaitteensa. Tyttöjen tatuointilaitteessa tatuoitava kuva (mm. kukkia ja perhosia) lähinnä painetaan iholle, kun poikien tatuointilaitteessa kuviot (esim. erilaisia heviäiheisiä kuvioita) siirretään varsin paljon oikeaa tatuointilaitetta muistuttavalla piirtimellä.

Vain neljässä lapsille suunnatussa mainoksessa esiintyy aikuisia yhdessä lasten kanssa, joten tältä osin ei sukupuoliroolien esittämisestä voi sanoa oikeastaan mitään. Aquadoodle-piirustusmaton mainoksessa nainen (oletettavasti ”äiti”) leikkii matolla pienten lasten kanssa ja Danonino-välipalarahkan mainoksessa lapset kerjäävät makeaa syötävää äidiltä (”Äiti, saanks mä”). Disney-pelien mainoksessa näytetään koko ydinperhe (isä, äiti, tyttö ja poika) pelaamassa yhdessä lautapelejä. Maksukortillisen Monopoly-pelin mainoksessa poika ajaa limusiinilla kaupungilla ja seuraa vierestä vararikoon joutuneen perheensä häätämistä kotoaan. Seuranaan limusiinissa pojalla on lyhyeen hameeseen pukeutunut pitkäsäärinen aikuinen naissihteeri.

11.4 Onko lastenohjelmien sukupuolikuva muuttunut kymmenessä vuodessa?

Keväällä 1995 tehtiin selvitys television lastenohjelmien sukupuolikuvasta osana Yleisradion laajempaa televisio-ohjelmien sukupuolikuvaa koskenutta projektia.⁵⁷ Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin yhden viikon (6.–13.2.1995) aikana pääasiassa (tai myös) alle kouluikäisille lapsille suunnattuja television lastenohjelmia.⁵⁸ Vuodesta 1995 vuoteen 2006 lastenohjelmatarjonta on kasvanut huomattavasti: keväällä 1995 lastenohjelmia esitettiin (ohjelmatietoihin merkitty ohjelma-aika) viikon aikana yhteensä noin yhdeksän tuntia, kun tämän raportin tutkimusaineiston vastaavalla tavalla laskettu ohjelma-aika oli yli 32 tuntia.

Vuonna 1995 lastenohjelmatarjonta koostui kahdesta ohjelmaryhmästä: makasiiniohjelmita ja pitkistä animaationsarjoista ja ohjelmien sukupuolikuvan tarkastelussa tarkasteltiin erikseen makasiiniohjelmien juontoja, makasiiniohjelmien ei-fiktiivisiä osioita, makasiiniohjelmien sisällä esitetyjä lyhyitä fiktiosarjoja ja omilla ohjelmapaikoillaan esitetyjä pitkiä animaationsarjoja.

Vuonna 1995 valtaosa makasiiniohjelmien juontajista oli miehiä ja muutamat naisjuontajat esiintyivät ohjelmissa miespuolisen juontajaparin kanssa. Tässä suhteessa lastenohjelmien sukupuolikuva oli muuttunut selvästi reilussa kymmenessä vuodessa, sillä syksyllä 2006 ohjelmien juontajissa oli suunnilleen yhtä paljon miehiä ja naisia.

⁵⁷ Annikka Suoninen (1995) ”Lastenohjelmien sukupuoli” teoksessa Elina Sana (toim.) *Naiset, miehet ja lastenohjelmat*. Yleisradion tasa-arvotoimikunnan julkaisuja Sarja A:2/1995.

⁵⁸ Vuonna 1995 ei esitetty käytännössä lainkaan erikseen kouluikäisille, 7 – 10-vuotiaille lapsille, suunnattuja ohjelmia, joten tuolloin alle kouluikäisille lapsille suunnatut lastenohjelmat kattoivat käytännössä koko lastenohjelmatarjonnan (joitakin opetusohjelmia lukuun ottamatta).

Makasiiniohjelmien dokumentaarisisa osioissa esiintyi niin vuonna 1995 kuin vuonna 2006 tasaisesti tyttöjä ja poikia, mutta kumpanakin vuonna lastenohjelmissa esimerkiksi musiikkiesityksiä esittäneet lapset olivat lähes yksinomaan tyttöjä. Vuonna 1995 makasiiniohjelmien ei-fiktiivissä osioissa esiintyneet aikuiset olivat pääsääntöisesti miehiä, mutta vuonna 2006 ei-fiktiivisten lastenohjelmien aikuisesiintyjät edustivat tasaisesti molempia sukupuolia. Lapsille suunnattujen ei-fiktiivisten televisio-ohjelmien sukupuolikuva oli siis – ainakin määrällisesti tarkastellen – muuttunut kymmenessä vuodessa huomattavasti tasa-arvoisemmaksi. Myös ohjelmissa esiintyneiden aikuisten roolit eivät enää olleet yhtä vahvasti sukupuolen mukaan jakautuneita.

Myös fiktiivisten lastenohjelmien henkilöhahmojen sukupuolijakaumassa on tapahtunut selvä muutos reilun kymmenen vuoden aikana, vaikka fiktio-ohjelmissa esiintyy edelleen varsinkin keskeisissä rooleissa selvästi enemmän miespuolisia henkilöahmoja. Vuonna 1995 fiktiosarjojen päähenkilöistä noin 80 prosenttia oli miespuolisia hahmoja, kun vuonna 2006 miespuolisten hahmojen osuus päähenkilöistä oli enää 60 prosenttia. Kuitenkin edelleen sellaisissa fiktiosarjoissa, joissa oli vain yksi päähenkilö, päähenkilöt olivat lähes yksinomaan miehiä. Sekä vuonna 1995 että vuonna 2006 naispuoliset päähenkilöt esiintyivät fiktiosarjoissa lähinnä päähenkilöryhmän jäsenenä eivätkä yksin. Naispuolisten henkilöahmojen suhteellista osuutta kaikista sarjojen päähenkilöistä ovatkin nostaneet selvästi sellaiset sarjat, joiden pääosassa on tyttöryhmä.

12. ETNISYYDEN NÄKYMINEN LASTENOHJELMISSA

12.1 Etnisten henkilöhahmojen esiintyminen lastenohjelmassa

Lastenohjelmien henkilöhahmoja tarkasteltiin myös siitä näkökulmasta, kuinka paljon ohjelmien (ihmis)hahmot edustivat eri etnisiä ryhmiä ja kulttuureita. Tarkasteluissa on huomioitu vain sellaiset lastenohjelmat, joissa esiintyi (oikeita tai animoituja) ihmishahmoja. Tässä tarkastelussa hahmojen ”etnisyyden” arviointi joudutaan kuitenkin perustamaan lähinnä vain hahmojen ulkonäköön: ”etniseksi” on siis luokiteltu sellaiset henkilöt, jotka eivät edusta ulkonäöltään vaaleaihoista pohjoiseurooppalaista ihmistyyppiä.

Suomessa esitetyissä lastenohjelmissa ei esiintynyt kovinkaan paljon (tällä tavoin määriteltyjä) etnisiä henkilöhahmoja. Kaikista sellaisista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista, joissa esiintyi ihmishahmoja, lähes kahdessa kolmasosassa (64,4 prosentissa) ei esiintynyt lainkaan muita kuin pohjoiseurooppalaisen näköisiä hahmoja. Lisäksi 5,6 prosenttia ohjelmista oli (japanilaisista) ohjelmia, joissa kaikki henkilöhahmot olivat ”etnisiä”, mutta kuuluivat samaan etniseen ryhmään.⁵⁹

Taulukko 12.1.1 Etnisten henkilöhahmojen esiintyminen lastenohjelmissa kanavittain (osuus kokonaisuohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Päähenkilö			24,0			16,9		4,4
Päähenkilöryhmän jäsen					26,8	37,1		13,1
Keskeinen pysyvä henkilö		8,1						2,0
Jakson keskeinen henkilö		3,3					8,2	2,2
Sivuhenkilö				0,7	13,6		33,6	8,9
Vain ”etnisiä” henkilöitä	29,8				6,6		17,9	5,6
Ei etnisiä henkilöitä	71,2	88,6	76,0	99,3	53,0	45,4	40,2	64,4
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Ei-fiktiivisissä ohjelmissa etnisiä hahmoja esiintyi vain YLE Teeman englanninkielisen opetusohjelmassa *Go Yoyo go*, YLE FST:n opetusohjelma *Pusselin* sisällä esitetyn *Mattepatrullenin* lyhyessä pätkässä⁶⁰ ja MTV3:n *Kids Top 20*:n maanantain lähetyksessä, jossa näytettiin musiikkivideo, jossa esiintyi kolme afroamerikkalaista. MTV3:n *Hei me leivotaan* -ohjelman studioyleisössä vilahti myös pari tummaihoista lasta, mutta tätä ei ole otettu huomioon ohjelman luokittelussa. Lisäksi muutamissa ohjelmaosioissa oli mukana lapsia, jotka eivät ulkonäkönsä puolesta välttämättä olleet ”perussuomalaisia” – mutta saattoivat

⁵⁹ Tässä suhteessa *Pokémon* erosi muista japanilaisista ohjelmista, sillä sarjan hahmoista valtaosa oli ulkonäöltään enemmän eurooppalaisia kuin japanilaisia. Yksi sarjan päähenkilöistä, Brad, oli selvästi ”japanilaisempi” kuin useimmat muut hahmot. *Pokémonia* ei olekaan luokiteltu samaan luokkaan muiden japanilaisten ohjelmien kanssa.

⁶⁰ Muutamia tummaihoisia lapsia vilahtaa taidenäyttelyn yleisössä. Yksi *Mattepatrullin* kolmesta jäsenestä on Antigona-niminen tyttö, jonka lopputeksteissä vilahtava sukunimikin viittaa maahanmuuttajataustaan, mutta ulkonäön perusteella tätä tyttöä ei voi luokitella ”etniseksi” hahmoksi.

yhtä hyvin ollakin (YLE Teeman *Onnimannissa* esiintyneen tyttökuoron yksi jäsen ja kaksi MTV3:n keskiviikkolähetyksessä etualalla tanssinutta lasta).

YLE Teeman *Go Yoyo go* oli yksi tarkasteluviikon harvoista ohjelmista, joissa pääosassa oli ei-valkoihoinen henkilöhahmo. Tässä ruotsalais-suomalaisista yhteistuotantoa olleessa (Ruotsissa tehdyssä) englanninkielen opetusohjelmassa pääosassa on tummaihoisen Yoyo tyttö. Muita keskeisiä pysyviä henkilöhahmoja olivat Yoyon tummaihoisen isoisä sekä valkoihoinen ystäväpariskunta.

Fiktiivisissä ohjelmissa etnisiä henkilöhahmoja esiintyi selvästi useammin kuin ei-fiktiivisissä ohjelmissa. Kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä ihmishahmoisia henkilöitä sisältäneistä fiktiivisistä lastenohjelmista lähes puolessa (47,9 prosentissa) esiintyi etnisiksi luokiteltavissa olevia henkilöhahmoja ainakin sivuosissa.

Taulukko 12.1.2 Etnisten henkilöhahmojen esiintyminen fiktiivisissä lastenohjelmissä kanavittain (osuus fiktiivisten ohjelmien kokonaisohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Yhteensä
Päähenkilö					16,9		4,3
Päähenkilöryhmän jäsen				35,0	37,1		18,4
Keskeinen pysyvä henkilö		15,2					2,8
Jakson keskeinen henkilö		6,1				8,2	3,1
Sivuhenkilö				17,8		33,6	12,4
Vain ”etnisiä” henkilöitä	50,0			8,7		17,9	6,9
Ei etnisiä henkilöitä	50,0	78,7	100,0	38,5	45,4	40,2	52,1
Kaikki yhteensä	100	100	100	100	100	100	100

Pääosa fiktiivisten lastenohjelmien etnisiksi luettavista henkilöhahmoista esiintyi kaupallisten kanavien lastenohjelmissä, sillä Yleisradion fiktiivissäkään lastenohjelmissä oli erittäin vähän muita kuin pohjoiseurooppalaisen näköisiä henkilöhahmoja. Kaikista Yleisradion ihmishahmoja sisältäneistä lastenohjelmista vain 17,5 prosentissa esiintyi etnisiksi katsottavia henkilöhahmoja.

Valtaosa Yleisradion fiktiivisten lastenohjelmien etnisistä henkilöhahmoista esiintyi YLE TV2:n ohjelmissä. Yksi animaatiisarja *Kimmo Kuun* keskeistä henkilöhahmoista oli tummaihoisen tiedenainen Säde. *Pikku Kakkosen Pikku traktori* -sarjan keskeisiä sivuhenkilöitä ovat naapuritilan tummaihoisen maanviljelijäpariskunta. Toinen tarkasteluviikon *Rakkain terveisin Felix* -sarjan jaksoista sijoittui Etelä-Koreaan, joten Felix-pupua lukuun ottamatta kaikki tässä jaksossa esiintyneet henkilöt olivat korealaisia. YLE TV1:n etnisiä henkilöhahmoja sisältänyt ohjelma oli *Aamu-tv*:ssä esitettiin lyhyt päiväkotilasten tekemä piirrostarina, jonka tapahtumat sijoituivat intiaanikyliin.

Kaupallisten televisiokanavien ihmishahmoisia henkilöhahmoja sisältäneistä fiktiivisistä lastenohjelmista etnisiä (ei-pohjoiseurooppalaisen näköisiä) henkilöhahmoja esiintyi 58,5 prosentissa. Kaupallisten kanavien etnisten henkilöhahmojen osuutta nostivat jonkin verran

kanavilla esitetyt japanilaiset ohjelmat, joiden kaikki henkilöhahmot olivat ”etnisiä”. Näiden ohjelmien osuus kaikista kaupallisten televisiokanavien etnisiä henkilöhahmoja sisältäneistä fiktiivisistä ohjelmista oli kuitenkin vain 8,6 prosenttia, joten valtaosassa ohjelmia esiintyi useampaa (ulkonäön perusteella määriteltyä) etnistä ryhmää edustavia henkilöitä.

Niistä kaupallisten televisiokanavien fiktiivisistä lastenohjelmista, joissa esiintyi useampaa etnistä ryhmää edustavia henkilöhahmoja, 38,7 prosentissa etniset hahmot olivat vain sivuosissa. Useimmissa ohjelmissa he olivat vain vähäpätöisemmissä sivuosissa, mutta tarkasteluviikon toisessa *Batman*-jaksossa (*Arpa on heitetty*), ohjelman keskeisinä sivuhenkilöinä olivat afroamerikkalainen mies ja aasialainen nainen.

Yhtenä sarjan korkeintaan kahdesta päähenkilöstä etninen hahmo esiintyi 11,8 prosentissa ohjelma-ajasta. Etninen päähenkilö oli kahdessa Nelosen piirrossarjassa: sarjassa *Tut, muumioista paras* pääosassa olivat egyptiläinen muumiopoika ja afroamerikkalainen tyttö ja sarjan Disney esittää: *Jake Long – amerikkalainen lohikäärme* pääosissa olivat kiinalaisamerikkalainen poika ja hänen isoisänsä.

Yleisimmin etniset hahmot esiintyivät kaupallisten kanavien fiktiivisissä lastenohjelmissa siten, että sarjan pääosassa olevaan lapsi- tai nuorisoryhmään kuului yksi ”etninen” (yleensä tummaihoisen) henkilöhahmo. Keskeisessä roolissa olleeseen lapsi- tai nuorisoryhmään kuului yksi tummaihoisen jäsen MTV3:n sarjoissa *Bratz*, *Winx-klubi* ja *Power Rangers: Dino Thunder*⁶¹ sekä Nelosen sarjoissa *Mansikka-Marja*, *Mahdottomat marsilaiset* ja *Lazy town*. MTV3:n *Pokémonin* keskeisistä hahmoista yksi oli ”aasialaisempi” kuin muut kolme hahmoa. Nelosen sarjoissa *W.i.t.c.h.* ja *Pikku väkeä* viiden päähenkilön joukossa oli sekä yksi tummaihoisen että yksi aasialainen henkilöhahmo. Useimmat näistä sarjoista olivat (*Pokémonia* ja *Winx-klubia* lukuun ottamatta) ainakin osittain yhdysvaltalaisista tuotantoa: Voidaankin olettaa, että amerikkalaisiin lastenohjelmiin useamman päähenkilön joukkoon sisällytetään vähintään yksi ”afroamerikkalainen” hahmo. Esimerkiksi italialaiseen *Winx-klubiin* tummaihoisen hahmo oli lisätty sarjan toisella tuotantokaudella – mahdollisesti ulkomaisen kysynnän vaatimuksesta.

Myös lastenohjelmien yhteydessä esitetyissä mainoksissa esiintyneet henkilöt olivat pääosin vaaleaihoisia. Kaikkiaan seitsemän tarkasteluviikolla mainostetun 72:n eri tuotteen tai palvelun mainoksessa esiintyi myös muita kuin pohjoiseurooppalaisen näköisiä vaaleaihoisia henkilöitä.⁶² Neljässä mainoksessa esiintyneisiin 3–6 lapsen ryhmään kuului yksi tummaihoisen tai aasialainen lapsi ja kahdessa mainoksessa ei-valkoihoisen lapsi esiintyi yksin (kuten myös 1–2 valkoihoista lasta). Rahalinko-pelin mainoksessa esiintyi pelin nuori tummaihoisen naisjuontaja. Näiden seitsemän mainoksen osuus tarkasteluviikolla lastenohjelmien yhteydessä esitettyjen televisiomainosten kokonaisuudesta oli 14,9 prosenttia. Jos maksukanavien mainoksia ei oteta huomioon, oli etnisiä henkilöhahmoja sisältäneiden kuuden mainoksen osuus tuotteiden ja palveluiden mainonnan kokonaisuudesta 9,3 prosenttia.

⁶¹ *Power Rangers: Dino Thunder* -ohjelmassa esiintyi useimpia muita lastenohjelmia enemmän ei-valkoihoisia henkilöhahmoja. Päähenkilöryhmään kuuluneen tummaihoisen pojan lisäksi tarkasteluviikon jakson pääosissa olivat sivuhenkilöistä latinopoika ja tummaihoisen naiskaupunginvaltuutettu. Myös monet sivuhenkilöistä olivat ei-valkoihoisia.

⁶² Nämä tuotteet olivat *Bratz Diamonz*, *Danone Danonino*, *Disney Channel*, *Elefun-peli*, *Hot Wheels Crish*, *Crosh Crash*, *Teddy Factory* ja *Subtv:n Rahalinko-peli*.

12.2 Esiintykö lastenohjelmissa etnistä syrjintää?

Suomalaisten televisiokanavien lastenohjelmien ”etninen syrjintä” näyttäytyi ohjelmistossa lähinnä etnisten – ei pohjoiseurooppalaisen näköisten – henkilöhahmojen puuttumisena ohjelmista. Kuitenkin myös muutamien tarkasteluviikolla esitettyjen fiktiivisten ohjelmien sisältöä saattoi pitää ainakin jossain määrin etnisiin ryhmiin ennakkoluuloisesti suhtautuvana.

Tarkasteluviikon lastenohjelmista selvästi negatiivisimmin väritynyttä kuvaa ei-valkoihoisista henkilöistä välittivät Nelosen *Disney esittää: 101 dalmatialaista* ja MTV3:n *Prätkähiiret*. Dalmatialaisissa kaikki etniset sivuhenkilöt oli esitetty erittäin stereotyyppisesti ja negatiivisessa valossa: itämainen fetsipäinen mies oli roisto ja polynesianen/afrikkalainen mies ja mustaihoinen nainen taas orjia. *Prätkähiirten* ainoat etniset henkilöhahmot olivat tummaihoisen (ulkonäöltään musiikkivideoiden gangstaräppäriä muistuttanut) ”gangsteri” ja tämän yksi apulainen (kaksi muuta apuria olivat valkoihoisia). Jaksoissa *Prätkähiiret* joutuvat pelastamaan valkoihoisen naissosiaalityöntekijän tummaihoisen gangsterin ja tämän apurien kynsistä.

Myös MTV3:n *Teini-ikäiset mutanttiniinjakilpikonnat* ja Subtv:n *Scooby Doo* antoivat varsin negatiivisen ja stereotyyppisen kuvan ei-valkoihoisista henkilöistä, vaikka hahmojen esittäminen ei ollut läheskään yhtä osoittelevaa kuin kahdessa aiemmin mainitussa ohjelmassa. *Teini-ikäiset mutanttiniinjakilpikonnissa* kolme rikollisjoukkuetta – yksi japanilainen, yksi amerikanitalialainen ja yksi afroamerikkalainen – taistelevat keskenään alamaailman hallinnasta.

Scooby Doo -sarjan eri jaksoissa sarjan päähenkilöt (neljä valkoihoista nuorta ja Scooby-Doo-koira) seikkailevat eri puolilla maailmaa. Tarkasteluviikolla esitetyistä viidestä jaksosta vain yhden tapahtumat sijoittuvat Yhdysvaltoihin; tässä jaksossa ei-valkoihoisia henkilöitä vilahtaa vain satunnaisesti taustalla koiranäyttelyssä. Muut sarjan jaksot sijoittuvat Transsilvaniaan, Meksikoon, Japaniin ja Egyptiin. Kussakin näistä jaksoista paikalliset henkilöt esiintyvät lähinnä taustana päähenkilöiden seikkailuille – jopa jaksojen ”pahikset” ovat yleensä amerikkalaisia. Tarkasteluviikolla esitetyistä jaksoista erityisesti Egyptiin sijoittuvassa tarinassa paikalliset asukkaat kuvattiin (ahneita paikallisia pahiksia lukuun ottamatta) tyhmiksi, taikauskaisiksi ja pelokkaiksi, kun amerikkalaiset päähenkilöt ja näiden australialainen arkeologiystävä ovat puolestaan rohkeita ja neuvokkaita.

Näiden varsin avoimen negatiivista kuvaa ei-valkoihoisista henkilöistä tai etnisistä ryhmittä antaneiden lastenohjelmien kohdalla on huomattava, että kaikki kyseiset ohjelmat olivat ulkomaista alkuperää (yhdysvaltalaisia) ja lisäksi useimmat niistä oli tehty lähes (tai yli) parikymmentä vuotta sitten. Sarjoista ainoastaan *Disney esittää: 101 dalmatialaista* oli alle kymmenen vuotta vanha.

13. VÄKIVALTA LASTENOHJELMISSA

13.1 Lastenohjelmien väkivaltaisen sisällön määrittely

Lastenohjelmien sisältämä väkivalta herättää jatkuvasti keskustelua, joten tässä selvityksessä kiinnitettiin huomiota myös lastenohjelmien sisältämän väkivallan määrään. Kaikki tarkasteluviikolla esitetyt lastenohjelmat jaoteltiin niiden sisältämän väkivallan määrän (suhteessa ohjelman koko pituuteen) ja väkivallan laadun suhteen. Jaottelu ei perustunut tarkkaan väkivaltaisten kohtausten määrän laskemiseen ja niiden keston mittaamiseen, sillä tämä olisi ollut liian työlästä ottaen huomioon tämän selvityksen muun laajuuden. Tämä karkeampikin, tutkijan arviointiin perustuva luokittelu antaa kuitenkin varsin hyvän kuvan siitä, kuinka yleistä väkivallan esittäminen on lastenohjelmissa.

Ohjelmat jaettiin kahdeksaan luokkaan ohjelman väkivaltaisuuden asteen mukaan; luokittelu oli sikäli erittäin tiukka, että väkivallattomiksi (luokka 0) luokiteltiin vain sellaiset ohjelmat, jotka eivät sisältäneet lainkaan minkäänlaista sanallista tai fyysistä väkivaltaa tai väkivallalla uhkailua. Täysin väkivallattomaksi luokitellussa ohjelmassa ei myöskään saanut tapahtua mitään onnettomuutta, joka olisi tuottanut vahinkoa tai kipua. (Näillä kriteereillä esimerkiksi YLE TV2:n *Pikku Kakkosessa* esitetty vanha *Matti ja Miisu* -animaatio ei ollut väkivallaton ohjelma, sillä ohjelmassa Matti leikki lumisotaa naapurin poikien kanssa.)

Kuvio 13.1 Ohjelmien väkivaltaisuuden arvioinnissa käytetty luokittelu ja luokitteluperusteet

Luokka	Sisällöllinen kuvaus
0	Ohjelma ei sisältänyt lainkaan väkivaltaa.
1	Ohjelma sisälsi vähän väkivaltaa, jossa ei varsinaisesti vahingoitettu ketään. Kyseeseen tuli esimerkiksi henkilöiden välinen riitely, lievä töniminen, väkivallalla uhkaaminen tai tapaturma.
2	Ohjelma sisälsi hieman edellistä luokkaa enemmän väkivaltaa, jossa ei varsinaisesti vahingoitettu ketään.
3	Ohjelma sisälsi jonkin verran väkivaltaista toimintaa (tai sen yritystä), jolla oli selvä vahingoittamistarkoitus. Kukaan ei varsinaisesti vahingoittunut.
4	Ohjelma sisälsi melko paljon väkivaltaista toimintaa, jolla oli selvä vahingoittamistarkoitus. Väkivallan seuraukset jäivät vähäisiksi.
5	Ohjelma sisälsi varsin paljon väkivaltaista toimintaa, jolla oli selvä vahingoittamistarkoitus. Väkivalta vahingoittaa uhria.
6	Huomattava osa ohjelma-ajasta koostui väkivaltaisesta toiminnasta tai sillä uhkaamisesta. Väkivallan tarkoituksena on vahingoittaa vakavasti.
7	Väkivaltainen toiminta on ohjelman keskiössä. Väkivallan tarkoituksena on vahingoittaa vakavasti.

Luokituksessa sovelletut väkivallan kriteerit olivat niin tiukkoja, että luokkiin 1 ja 2 sijoitettujen ohjelmien väkivaltasisältöä ei useimmiten edes mielletäisi väkivallaksi. Monille lasten animaatioarjoille varsin tyypilliset takaa-ajokohtaukset tai esineillä lyömiset sijoittuvat väkivallaluokkiin 3 ja 4. Enemmän animaatioväkivaltaa sisältävät ohjelmat (esimerkiksi MTV3:n *Disneyn piirretyt: Nokkapokka*) sijoittuivat luokkaan 5. Vasta tässä luoki-

tuksessa luokkiin 6 ja 7 sijoittuneita ohjelmia pidettäisiin jossain toisessa yhteydessä väkivaltaisina.

13.2 Väkivaltaisen sisällön määrä lastenohjelmissa

Tällä tiukallakin asteikolla arvioitaessa hieman yli puolet (53,4 prosenttia) lastenohjelmista ei sisältänyt lainkaan väkivaltaa. Yleisradion lastenohjelmista täysin väkivallattomia oli 85,5 prosenttia ja kaupallisten kanavien lastenohjelmista 27,0 prosenttia. Väkivaltaisuusasteikon luokkiin 5–7 (eli selkeästi väkivaltaa sisältäviin ohjelmiin) ei sijoittunut yhtään Yleisradion lastenohjelmaa, mutta näihin luokkiin sijoittui yli kolmannes eli 35,7 prosenttia kaikista kaupallisten televisiokanavien lastenohjelmista.

Taulukko 13.2.1 Väkivaltaisen sisällön määrä lastenohjelmissa kanavittain (osuus kokonaisuohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE Teema	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Kaikki
0	65,4	88,5	100,0	75,3	41,7	14,0	22,2	53,4
1	34,6	4,2		5,4	1,9	31,5		7,5
2		2,3		6,4		8,2	12,2	5,0
3		5,0			5,9	13,7		4,7
4				12,9	6,1	8,2	29,8	9,8
5					6,3		11,9	3,6
6					19,6	16,0	11,4	8,6
7					18,5	8,4	12,5	7,4
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100

Käytännöllisesti katsoen kaikki ei-fiktiiviset lastenohjelmat olivat täysin väkivallattomia. Poikkeuksia olivat YLE TV2:n *Galaxin* juonto-osuuksiin sisältyneet lyhyet koulukiusaamista käsitelleet dokumentit ja *Galaxi*-kokonaisuudessa esitetyn *Operaatio Hurrikaani* -etsiväkilpailun vihjeosio, jossa rikolliset uhkasivat räjäyttää padon. Lisäksi YLE TV1:n Aamu-tv:ssä esitetyssä (musiikkiviihteeksi luokitellussa) *Spirellossa* pahantuulinen sarvi-kuono purki kiukkumaan puskeamalla esineitä. Kaikki nämä ohjelmat on sijoitettu väkivalta-
luokkaan 1.

Sen sijaan useimmat fiktiiviset lastenohjelmat sisälsivät usein ainakin jonkin verran väkivaltaa – väkivalta tosin saattoi olla henkilöhahmojen välistä riitelyä tai fyysistä kipua aiheuttanut tapaturma. Fiktiivisistä lastenohjelmista 38,5 prosenttia ei sisältänyt lainkaan min-käänlaista väkivaltaa. Väkivalta-
luokituksen luokkiin 1–2, eli erittäin lievää väkivaltaa sisältäviin ohjelmiin, kuului 15,8 prosenttia kaikista lasten fiktio-ohjelmista ja luokkiin 3–4 (lievää väkivaltaa sisältäviin ohjelmiin) kuului 19,4 prosenttia fiktio-ohjelmista. Väkivalta-
asteikon luokkiin 5–7 (eli selkeää väkivaltaa sisältäviin ohjelmiin) sijoittui 26,3 prosenttia fiktiivisistä lastenohjelmista.

Ero Yleisradion ja kaupallisten kanavien fiktiivisten lastenohjelmien väkivaltaisen sisällön määrässä oli erittäin selkeä. Yleisradion fiktiivisistä lastenohjelmista täysin väkivallattomia oli 76,3 prosenttia, mutta kaupallisten kanavien fiktiivisistä ohjelmista vain 20,7 prosenttia. Väkivalta-
asteikon luokkiin 1–2 kuului 11,8 prosenttia Yleisradion ja 17,5 prosenttia kaupallisten kanavien fiktiivisistä lastenohjelmista. Luokkiin 3–4 kuului 12,0 prosenttia Yleis-

radion ja 23,0 prosenttia kaupallisten kanavien fiktiivisistä lastenohjelmista. Selkeää väkivaltaa sisälsi – eli väkivalta-asteikon luokkiin 5–7 sijoittui – kaikkiaan 38,8 prosenttia kaupallisten kanavien fiktiivisistä lastenohjelmista, mutta näihin luokkiin ei sijoittunut yhtään Yleisradion fiktiivisistä lastenohjelmaa.⁶³

Taulukko 13.2.2 Väkivaltaisen sisällön määrä fiktiivisissä lastenohjelmissa kanavittain (osuus fiktiivisten ohjelmien kokonaisohjelma-ajasta prosentteina)

	YLE TV1	YLE TV2	YLE FST5	MTV3	Nelonen	Subtv	Kaikki
0	65,9	85,0	51,1	25,3	14,0	22,2	38,5
1	34,1	3,1	10,6	2,4	31,5		9,0
2		3,8	12,6		8,2	12,2	6,8
3		8,1		7,6	13,7		6,3
4			25,6	7,9	8,2	29,8	13,1
5				8,1		11,9	4,8
6				25,1	16,0	11,4	11,6
7				23,7	8,4	12,5	9,9
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100

13.3 Eniten väkivaltaa sisältäneet lastenohjelmat

Lastenohjelmat oli luokiteltu kahdeksaan luokkaan niiden sisältämän väkivallan määrän ja laadun perusteella. Luokkaan 0 luokitelluissa ohjelmissa ei esiintynyt lainkaan sen paremmin fyysisistä kuin verbaalistakaan väkivaltaa. Luokkiin 1–2 sijoittuneissa ohjelmissa esiintyi vähän erittäin lievää väkivaltaa, kuten henkilöiden välistä riitelyä tai lievää uhkailua.

Luokkiin 3–4 luokitelluissa ohjelmissa esiintyi jonkin verran varsin ”tavanomaista” piirrosväkivaltaa kuten takaa-ajoa ja esineiden alle jäämistä. Kaikki luokkiin 3–4 luokitellut ohjelmat olivat animaatiota. Näihin luokkiin luokiteltuja lastenohjelmia olivat YLE TV2:n *Kuustamuuttajat* ja *Antti Aamunen*, YLE FST5:n *Trillingarna*, MTV3:n *Bratz* ja *Pokémon*, Nelosen *Disney esittää: 101 dalmatialaista*, *Paavo Pesusieni* ja *Trollz* sekä Subtv:n *Tiny Toonsin* kaksi jaksoa ja *Scooby-Doon* kolme jaksoa.

Väkivalta-asteikon luokkaan 5 kuuluvissa ohjelmissa esiintyi melko paljon ”tyypillistä animaatiiväkivaltaa”, mutta sen lisäksi väkivaltainen sisältö muodosti huomattavan osan ohjelman sisällöstä ja esitetyn väkivallan tarkoituksena oli selkeästi vahingoittaa. Tähän luokkaan luokiteltuja ohjelmia olivat MTV3:n *Disneyn piirretyt: Nokkapokka* sekä kaksi Nelosen *Scooby Doon* jaksoa.

Väkivalta-asteikon luokkaan 6 sijoitetuissa ohjelmissa väkivaltainen sisältö oli hyvin keskeisessä asemassa ohjelmassa ja esitetyn väkivallan tarkoituksena oli selkeästi vahingoittaa – väkivalta oli myös rajumpaa kuin edellisessä luokassa. Tähän luokkaan luokiteltuja ohjelmia olivat MTV3:n *Teini-ikäiset mutanttinijakilpikonnat*, *Prätkähiiret* ja *Winx-klubi*, Nelosen *Disney esittää: Jake Long – amerikkalainen lohikäärme* ja *W.i.t.c.h.* sekä Subtv:n *Batman* (kaksi jaksoa).

⁶³ Yleisradion lastenohjelmista tarkasteluviikon selvästi eniten väkivaltaa sisältänyt ohjelma oli YLE FST5:n BUU-klubbenin animaatiisarja *Trillingarna*. Tarkasteluviikon jaksossa kolmoset taistelivat lohikäärmettä vastaan pelastaakseen prinsessan tämän kynsistä.

Väkivalta-asteikon luokkaan 7 on luokiteltu sellaiset ohjelmat, joissa lähes koko ohjelma-aika on täynnä rajua väkivaltaista toimintaa ja siihen liittyviä ääni- ja visuaalisia tehosteita. Tähän luokkaan sijoitetut ohjelmat olivat MTV3:n *Transformers Cybertron*, *Yugioh GX!* ja *Power rangers: Dino Thunder*, Nelosen *Mahdottomat marsilaiset* sekä Subtv:n *Dragon Ball Z* (kaksi jaksoa).

Neljää viidestä väkivaltaisimmaksi luokitellusta lastenohjelmasta yhdisti japanilaisuus: *Yugioh GX!* ja *Dragon Ball Z* olivat kokonaan japanilaisia ohjelmia ja *Power Rangers: Dino Thunder* oli amerikkalainen versio alun perin japanilaisesta sarjasta ja ohjelmassa käytettiin runsaasti alkuperäisen japanilaisen ohjelman taistelukohtauksia ja animoituja tehosteita. Japanilaisessa kulttuurissa suhde (fikttiiviseen) väkivaltaan eroaa huomattavasti länsimaisesta kulttuurista ja useimmat japanilaiset ohjelmat – varsinkin japanilaiset animaatiot – ovatkin länsimaisen mittapuun mukaan erittäin väkivaltaisia.

Useimmat väkivaltauokituksen luokkiin 6 ja 7 sijoitetuista lastenohjelmista olivat selkeästi pojille suunnattuja seikkailusarjoja. Poikien ohjelmiksi nämä ohjelmat voi katsoa esimerkiksi sen perusteella, että niissä esiintyi erittäin vähän tai ei lainkaan naishahmoja. Monia sarjoista yhdisti myös se, että väkivaltaisen sisällön lisäksi ne olivat erittäin ”tummasävyisiä”: sarjoissa käytettiin hyvin tummia värejä ja usein pääosa sarjojen tapahtumista sijoittui yöaikaan.

Myös useimmat (vanhemmille) tyttökatsojille suunnatut seikkailusarjat, joissa päähenkilönä oli tyttöryhmä, olivat sisällöltään varsin väkivaltaisia. Nelosen *W.i.t.c.h.* oli yksi tarkasteluviikon väkivaltaisimmista lastenohjelmista (hyvin lähellä luokkaan 7 sijoittumista) ja MTV3:n *Winx-klubi* sisälsi sekin erittäin paljon väkivaltaista toimintaa. Melko paljon väkivaltaa sisälsivät myös MTV3:n *Bratz* ja Nelosen *Trollz*.

Huomionarvoista oli myös se, että useimmat Disney-studioiden tuottamat lastenohjelmat sijoittuivat varsin korkealle väkivaltaisuusasteikolla; julkisuudessa Disneyn lastenohjelmia on yleensä pyritty enemmänkin yhdistämään ohjelmien laatuun kuin väkivaltaiseen sisältöön. Tarkasteluviikolla esitetyistä viidestä Disneyn tuottamasta ohjelmasta vain MTV3:n lyhyt, *Disneyn klassikko* -nimikkeellä esitetty vanha Mikki Hiiri -elokuva oli lähes väkivalaton (eli sijoittui väkivalta-asteikon luokkaan 1). Muut Disney-ohjelmat sijoittuivat väkivalta-asteikon luokkiin 4–6 eli olivat varsin väkivaltaisia. Nämä ohjelmat olivat (väkivaltaisuusjärjestyksessä) Nelosen *W.i.t.c.h.* ja *Disney esittää: Jake Long – amerikkalainen lohikäärme*, MTV3:n *Disneyn piirretyt: Nokkapokka* ja Nelosen *Disney esittää: 101 dalmatialaista*.

Väkivaltauokituksen luokkiin 5–7 (eli selkeää väkivaltaa sisältäviin ohjelmiin) sijoittui kaikkiaan kuusitoista ohjelmaa, joista kuusi oli tekstitetty suomeksi. Ohjelmien tekstittäminen jälkiäänityksen sijasta kertoi jo itsessään siitä, ettei ohjelmaa ollut suunnattu kaikkein pienimmille lapsille. Lisäksi neljä ohjelmaa (kaksi jaksoa sekä Subtv:n *Dragon Ball Z*:aa että *Batmania*) oli sellaisia ohjelmia, joita kanava ei itse ollut luokitellut lainkaan lastenohjelmiksi; näistä varsinkin animeesarja *Dragon Ball Z* onkin suunnattu enemmän nuorille kuin lapsille.

Pienille, alle kouluikäisille lapsille suunnatut ohjelmat sisälsivät hyvin vähän tai eivät lainkaan väkivaltaa. Alle kouluikäisillekin lapsille suunnattuja ohjelmia oli noin kaksi kolmas-

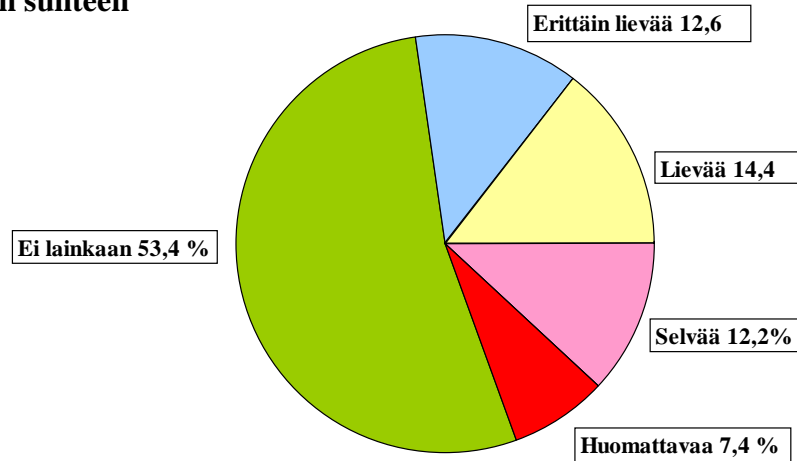
osaa Yleisradion lastenohjelmista ja noin neljännes kaupallisten kanavien lastenohjelmista. Pienille lapsille suunnattu ohjelmatarjonta olikin varsin väkivallatonta ja turvallista.⁶⁴

Käytännöllisesti kaikissa lastenohjelmien yhteydessä esitetyissä erityisesti pojille suunnatuissa leikkikalumainoksissa esiintyi ainakin jonkin verran väkivaltaa:⁶⁵ leikkiautot törmäilivät toisiinsa ja toimintanuket tai Lego-hahmot taistelivat keskenään. Muiden tuotteiden mainoksissa väkivaltaiseksi katsottavaa toimintaa esiintyi elektronisen Agent Hugo Robo-rumble -pelin sekä Cluedo-, Hiirenloukku- ja Looping Louie -pelien mainoksissa. Myös Subtv Juniorin, Disney Channelin ja Ice Age 2 dvd:n mainoksissa näytettiin väkivaltaa sisältäneitä kohtauksia elokuvista tai televisiosarjoista. Mainoksissa esiintynyt väkivalta oli kuitenkin luonteeltaan varsin lievä.

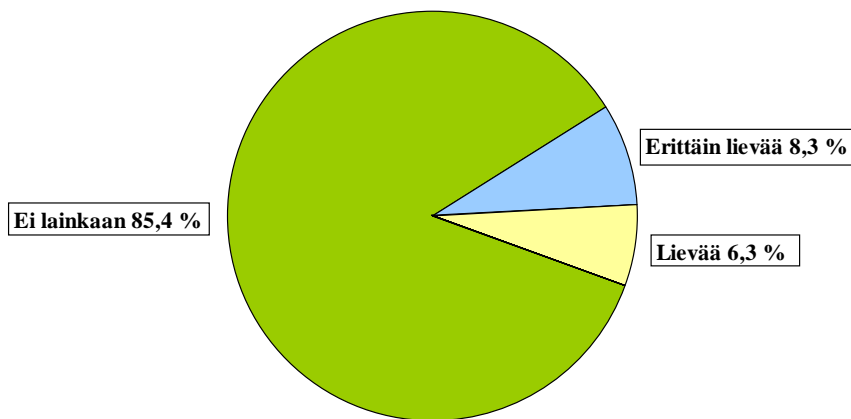
⁶⁴ Tässä on tosin kyse jossain määrin myös kehäpääelmästä: Jos ohjelma sisälsi runsaasti väkivaltaa, sitä ei ole katsottu suunnatuksi pienimmille lapsille. Tässä suhteessa aiemmin kuvattu YLE FST5:n *BUU-klubbenin Trillingarna* oli jonkinlainen poikkeus, sillä tarkasteluviikon jakson väkivaltaisesta sisällöstä huolimatta se oli selkeästi alle kouluikäisille suunnattu ohjelma.

⁶⁵ Poikkeuksena oli radio-ohjattavan Nikko RC Land and Sea -auton mainos.

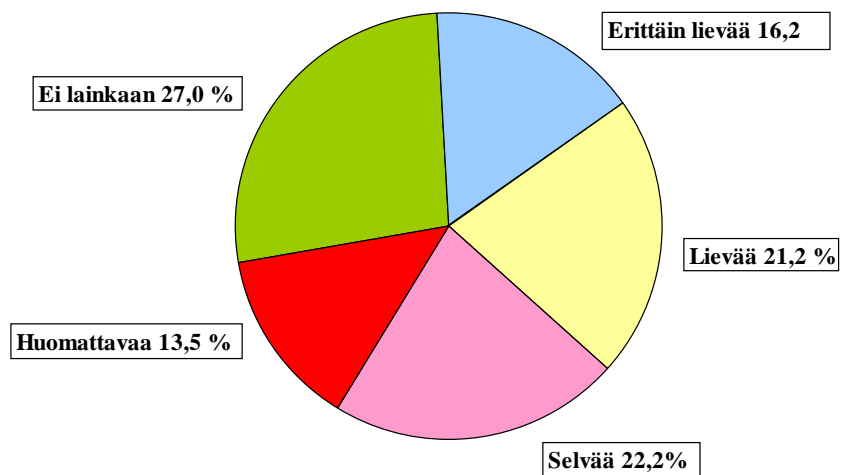
Kuvio 13.2.1 Television lasten ohjelmien ohjelma-ajan jakautuminen ohjelman sisältämän väkivallan suhteen

Kuvio 13.2.2 Yleisradion televisiokanavien lasten ohjelmien ohjelma-ajan jakautuminen ohjelman sisältämän väkivallan suhteen

Kuvio 13.2.3 Kaupallisten televisiokanavien lasten ohjelmien ohjelma-ajan jakautuminen ohjelman sisältämän väkivallan suhteen

14. LASTENOHJELMATARJONTA KANAVITTAIN

14.1 YLE TV1:n lastenohjelmatarjonta

Yleisradion televisiokanavien välisen työnjaon mukaan YLE TV1:llä ei ollut käytännössä lainkaan omaa lastenohjelmatarjontaa. Kanavan lastenohjelmatarjonta koostui lähinnä koulupäivien aikana esitettävistä opetusohjelmista (jotka lähetettiin samanaikaisesti myös YLE Teemalla) ja arkisin alkuillasta lähetetystä puolituntisesta ruotsinkielisestä lastenohjelmasta (joka lähetettiin samanaikaisesti YLE FST5:llä). Viikonloppuisin kanavalla ei esitetty lainkaan lastenohjelmia.

Kanavan ainoiksi omiksi lastenohjelmiksi on tässä tarkastelussa luokiteltu arki-aamuisin *Aamu-tv*:ssä esitetyt noin viisiminuuttiset lastenohjelmat. Käytännössä nämä ohjelmat oli poimittu ohjelmista, jotka oli joskus aiemmin esitetty YLE TV2:n lastenohjelmistossa (useimmiten *Pikku Kakkosen* sisällä).

YLE TV1:llä esitettiin tarkasteluviikon aikana lastenohjelmia kaikkiaan 4 tuntia 9 minuuttia, mutta tästä ajasta 3 tuntia 43 minuuttia oli YLE Teeman tai YLE FST5:n ohjelmien rinnakkaislähettyksiä. Kanavan omia lastenohjelmia, eli *Aamu-tv*:ssä esitettyjä lastenohjelmia, tarkasteluviikolla esitettiin yhteensä 26 minuuttia. YLE TV1:n lastenohjelmien osuus kaikista tarkasteluviikolla lähetetyistä lastenohjelmista oli 1,5 prosenttia.

Taulukko 14.1.1 YLE TV1:n lastenohjelmatarjonnan jakautuminen viikonpäivän mukaan (ohjelma-aika ja osuus kanavan kokonaisohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus kanavan lastenohjelmista	Osuus kaikista lastenohjelmista
Maanantai	0:05:10	19,9 %	1,8 %
Tiistai	0:05:10	19,9 %	2,3 %
Keskiviikko	0:03:50	14,7 %	1,8 %
Torstai	0:06:40	25,6 %	2,8 %
Perjantai	0:05:10	19,9 %	2,3 %
Yhteensä	0:26:00	100,0 %	1,5 %

YLE TV1:n lastenohjelmien ohjelma-aika koostui yhdestä opetusohjelmasta (*Taide on tehtävä*), kolmesta animaatioista ja kahdesta musiikkiesityksistä.

14.2 YLE TV2:n lastenohjelmatarjonta

Yleisradion televisiokanavien keskinäisen työnjaon mukaan suomenkieliset lastenohjelmat esitetään pääsääntöisesti YLE TV2:lla, joten tällä kanavalla oli runsaasti lastenohjelmatarjontaa. YLE TV2:lla esitettiin tarkasteluviikon aikana yhteensä 8 tuntia 42 minuuttia lastenohjelmia. Tästä ajasta 29 minuuttia oli YLE FST5:n ohjelmien rinnakkaislähettyksiä (sunnuntaiaamun ruotsinkielinen lastenohjelma).

Kanavan oma lastenohjelmatarjonta oli tarkasteluviikolla 8 tuntia 13 minuuttia. Tästä ajasta 28 minuuttia oli edellisen viikonlopun ohjelmien (*Hetkinen*) uusintaa, joten ”ensilähettyksiä” oli viikon aikana kaikkiaan 7 tuntia 45 minuuttia. YLE TV2:n lastenohjelmien osuus kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista oli 28,2 prosenttia.

Taulukko 14.2.1 YLE TV2:n lastenohjelmatarjonnan jakautuminen viikonpäivän mukaan (ohjelma-aika, osuus kanavan kokonaisohjelma-ajasta prosentteina sekä osuus kunkin viikonpäivän lastenohjelmien yhteenlasketusta ohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus kanavan lastenohjelmista	Osuus kaikista lastenohjelmista
Maanantai	1:18:40	16,0 %	26,7 %
Tiistai	0:51:30	10,5 %	22,7 %
Keskiviikko	0:52:50	10,7 %	24,7 %
Torstai	0:52:40	10,7 %	22,2 %
Perjantai	0:51:00	10,3 %	23,0 %
Lauantai	1:57:10	23,8 %	39,5 %
Sunnuntai	1:28:40	18,0 %	34,5 %
Yhteensä	8:12:30	100,0 %	28,2 %

YLE TV2:lla lastenohjelmia esitettiin arkipäivisin tunnin ajan klo 16.55–17.50 ja viikonloppuaamuisin kahden tunnin ajan klo 8.00–10.00. Sunnuntaiaamun lastenohjelmasta ensimmäinen puoli tuntia koostui ruotsinkielisen lastenohjelman rinnakkaislähetyksestä.

YLE TV2:n lastenohjelmista 69,1 prosenttia oli suunnattu kaikenikäisille (siis myös alle kouluikäisille) lapsille ja 9,6 prosenttia yli 9-vuotiaille lapsille. Ohjelmista 98,1 prosenttia oli suunnattu yhtä hyvin tytöille ja pojillekin ja 1,9 prosenttia (yksi ohjelma) oli suunnattu enemmän tytöille.

Taulukko 14.2.2 YLE TV2:n lastenohjelmatarjonnan jakautuminen ohjelmaluokan mukaan (ohjelma-aika, osuus kanavan kokonaisohjelma-ajasta prosentteina sekä osuus kunkin ohjelmaluokan lastenohjelmien yhteenlasketusta ohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus kanavan lastenohjelmista	Osuus kaikista lastenohjelmista
Animaatiot	4:14:50	51,7 %	22,5 %
Draama	1:01:10	12,4 %	33,7 %
Opetusohjelmat	0:09:30	1,9 %	7,4 %
Musiikkiohjelmat	0:03:50	0,8 %	5,3 %
Dokumentit	0:36:20	7,4 %	87,9 %
Juonnot	0:44:40	9,1 %	53,6 %
Muut	1:15:50	15,4 %	76,1 %
Ei luokiteltavissa	0:06:20	1,3 %	62,3 %
Yhteensä	8:12:30	100,0 %	28,2 %

YLE TV2:n lastenohjelmien lähetysajasta 37,9 prosenttia koostui makasiiniohjelmista (*Pikku Kakkonen* ja viikonloppun lastenohjelmapakettien juonnot) ja 38,3 prosenttia animaatioista. Kun tarkastelussa otettiin huomioon makasiiniohjelmien sisällä olleet ohjelmat, nousi animaatioiden osuus 51,7 prosenttiin kanavan lastenohjelmien lähetysajasta. Draamaa oli 12,4 prosenttia YLE TV2:n lastenohjelmista ja muiden ohjelmien (lähinnä tietokilpailuohjelma *Hetkinen* ja etsivätehtävä *Operaatio Hurrikaani*) osuus oli 15,4 prosenttia kanavan ohjelma-ajasta.

Vaikka dokumenttienohjelmien osuus kanavan ohjelma-ajasta oli vain 7,4 prosenttia, lähetettiin 87,9 prosenttia lasten dokumenttiohjelmista YLE TV2:lla. Kaikista tarkasteluviikon animaatioista YLE TV2:n osuus oli 22,5 prosenttia ja draamasta 33,7 prosenttia.

Fiktiivisten ohjelmatyyppien yhteenlaskettu osuus YLE TV2:n tarkasteluviikon lastenohjelmista oli 61,5 prosenttia ja ei-fiktiivisten ohjelmien osuus 37,2 prosenttia.

Taulukko 14.2.3 YLE TV2:n lastenohjelmatarjonnan jakautuminen sisällöllisen ohjelmatyyppin mukaan (ohjelma-aika, osuus kanavan kokonaisohjelma-ajasta prosentteina sekä osuus kunkin ohjelmatyyppin lastenohjelmien yhteenlasketusta ohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus kanavan lastenohjelmista	Osuus kaikista lastenohjelmista
Asiaohjelmat	0:33:20	6,8 %	87,0 %
Kulttuuriohjelmat	0:09:30	1,9 %	13,3 %
Palveluohjelmat	0:14:40	3,0 %	42,7 %
Opetusohjelmat	0:09:30	1,9 %	14,3 %
Kotimainen fiktio	0:39:40	8,1 %	59,9 %
Ulkomainen fiktio	4:23:30	53,5 %	21,4 %
Viihdeohjelmat	1:18:00	15,8 %	51,7 %
Makasiinien juonnot	0:38:10	7,7 %	49,7 %
Ei luokiteltavissa	0:06:10	1,3 %	61,7 %
Yhteensä	8:12:30	100,0 %	28,2 %

Ulkomaisen fiktion osuus YLE TV2:n tarkasteluviikon lastenohjelmatarjonnasta oli 53,5 prosenttia ja kotimaisen fiktion osuus 8,1 prosenttia. Kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lasten ulkomaisista fiktio-ohjelmista YLE TV2:lla esitettiin 21,4 prosenttia ja kotimaisesta fiktiosta 59,9 prosenttia; ulkomaisesta fiktiosta kanavan osuus oli pienempi kuin sen osuus tarkasteluviikon kaikista lastenohjelmista, mutta kotimaisen fiktion kohdalla kanavan osuus tämän ohjelmatyyppin tarjonnasta oli huomattavasti suurempi kuin osuus kaikista lastenohjelmista.

Kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä asiaohjelmista YLE TV2:lla esitettiin 87,0 prosenttia ja näiden osuus kanavan ohjelmistosta oli 6,8 prosenttia. Kanavan osuus myös viihdeohjelmien ohjelma-ajasta oli suurempi kuin kanavan osuus kaikkien lastenohjelmien ohjelma-ajasta.

YLE TV2:n lastenohjelmista 45,7 prosenttia oli kotimaisia ja 35,0 prosenttia oli peräisin jostain Euroopan maasta. Pohjoisamerikkalaisia ohjelmia kanavan lastenohjelmatarjonnasta oli yhteensä 19,3 prosenttia: kanadalaisia ohjelmia oli 14,2 prosenttia ja yhdysvaltalaisia ohjelmia 5,1 prosenttia.

YLE TV2:n lastenohjelmista 44,8 prosenttia oli alun perinkin suomenkielisiä ja 52,2 prosenttia oli jälkiäänitetty suomeksi. Mykkäfilmejä oli 3,0 prosenttia kanavan lastenohjelmista. Yleisradio (YLE-Import) vastasi kahdesta kolmasosasta YLE TV2:n lastenohjelmien jälkiäänityksiä.

YLE TV2:n lastenohjelmissa esiintyi erittäin vähän väkivaltaa, sillä 88,5 prosenttia kanavan kaikista lastenohjelmista ja 85,0 prosenttia fiktio-ohjelmista oli täysin väkivallattomia.

Lisäksi kanavan lastenohjelmissa esiintynyt väkivalta oli pääasiassa luonteeltaan erittäin lievä: lumisotaa, lievää kiusaamista sekä eläimen tekemää puskemista tai tönimistä. Kahdessa ohjelmassa (*Kuustamuuttajat* ja *Antti Aamunen*) esiintyi astetta vakavampaa, mutta vain lievää, väkivaltaa.

YLE TV2:n ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta 4,4 prosenttia (viikon aikana yhteensä 23 minuuttia) koostui muusta kuin varsinaisesta ohjelma-ajasta. Tästä ajasta suurin osa oli kanavan omien tulevien lastenohjelmien mainontaa, mutta lastenohjelmien yhteydessä mainostettiin jonkin verran myös kanavan muuta ohjelmistoa; tarkasteluviikolla lastenohjelmien yhteydessä esitettiin mm. yhdeksän kertaa (yhteensä yli neljä minuuttia) *Koiralle koti* -ohjelman mainos, jossa värvättiin perheitä mukaan ohjelmaan. Kanavamainonnalle ja trailereille oli jätetty tarkoituksellisesti aikaa, sillä esimerkiksi 30 minuutin ohjelmapaikalle sijoitetun *Pikku Kakkosen* pituus oli useimpina päivinä vain hieman yli 28 minuuttia.

14.3 YLE Teeman lastenohjelmatarjonta

Digitaalisella YLE Teemalla ei esitetty lainkaan varsinaisia lastenohjelmia, mutta osa kanavan opetusohjelmista oli suunnattu alaluokkalaisille lapsille, joten ne on otettu huomioon lapsille suunnatun ohjelmatarjonnan tarkastelussa. Kanavan osuus tarkasteluviikon lastenohjelmien kokonaislähetysajasta oli 4,1 prosenttia.

YLE Teemalla esitettiin tarkasteluviikolla kaikkiaan 1 tunti 15 minuuttia alaluokkalaisille suunnattuja opetusohjelmista, mutta tämä ohjelma-aika koostui vain kahdesta ohjelmasta (*Onnimanni* ja *Go Yoyo go*), joista toista esitettiin viikon aikana kolme ja toista kaksi kertaa. Eri ohjelmien ohjelma-aika oli siis yhteensä vain 28 minuuttia. Yhtä *Onnimannin* esityskertaa lukuun ottamatta ohjelmat esitettiin samanaikaisesti myös YLE TV1:ssä.

Ohjelmista *Onnimanni* (pituudeltaan 19 minuuttia) esitettiin kaksi kertaa maanantaina ja kerran torstaina ja *Go Yoyo go* (pituudeltaan 9 minuuttia) esitettiin kerran tiistaina ja kerran perjantaina. *Onnimannin* esitykset olivat aamupäivisin ja *Go Yoyo gon* esitykset hieman puolenpäivän jälkeen.

YLE Teeman ohjelmat olivat opetusohjelmia ja ne oli suunnattu kouluikäisille lapsille. Sisällöllisen ohjelmaluokan mukaisissa tarkasteluissa *Onnimanni* on luokiteltu kulttuuriohjelmaksi, sillä se oli kirjallisuuteen keskittyvä opetusohjelma.

Kaikista rakenteellisen ohjelmaluokituksen mukaisista tarkasteluviikon opetusohjelmista YLE Teemalla esitettiin 58,2 prosenttia. Sisällöllisen ohjelmatyyppiluokituksen mukaisista kulttuuriohjelmista kanavalla esitettiin 79,5 prosenttia ja opetusohjelmista 27,1 prosenttia.

YLE Teeman ohjelmatarjonnasta 76,0 prosenttia (*Onnimanni*) oli kotimaista tuotantoa ja 24,0 prosenttia (*Go Yoyo go*) pohjoismaista yhteistuotantoa. *Onnimanni* oli alunperinkin suomenkielinen ohjelma ja *Go Yoyo go* oli englanninkielinen (englanninkielen opetusohjelma). YLE Teeman lastenohjelmissa ei esiintynyt lainkaan väkivaltaa.

14.4 YLE FST5:n lastenohjelmatarjonta

YLE FST5 on Yleisradion digitaalinen ruotsinkielinen televisiokanava, jonka ohjelmisto on suunnattu ensisijaisesti ruotsinkielisille katsojille. Tarkasteluviikon Yleisradion ruotsinkieliset lastenohjelmat esitettiin YLE FST5:llä, joskin kaikki lastenohjelmat lähetettiin samanaikaisesti myös analogisella kanavalla; viikolla YLE TV1:ssä ja sunnuntaina YLE TV2:ssa.

Tarkasteluviikolla YLE FST5:lla esitettiin lastenohjelmia yhteensä 3 tuntia 16 minuuttia. Tästä ajasta vajaan 20 minuuttia oli uusintaa (maanantaina aamupäivällä esitetty opetusohjelma *Pussel* uusittiin illalla BUU-klubbenin osana), joten eri ohjelmia tarkasteluviikolla esitettiin 2 tuntia 57 minuuttia. YLE FST5:n lastenohjelmien osuus kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista oli 11,2 prosenttia.

Taulukko 14.4.1 YLE FST5:n lastenohjelmatarjonnan jakautuminen viikonpäivän mukaan (ohjelma-aika, osuus kanavan kokonaisohjelma-ajasta prosentteina sekä osuus kunkin viikonpäivän lastenohjelmien yhteenlasketusta ohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus kanavan lastenohjelmista	Osuus kaikista lastenohjelmista
Maanantai	0:49:00	25,1 %	16,7 %
Tiistai	0:29:30	15,0 %	13,0 %
Keskiviikko	0:29:30	15,0 %	13,8 %
Torstai	0:29:30	15,0 %	12,4 %
Perjantai	0:29:30	15,0 %	13,3 %
Lauantai			
Sunnuntai	0:29:00	14,9 %	11,3 %
Yhteensä	3:16:00	100,0 %	11,2 %

YLE FST5:lla lastenohjelmia esitettiin puolen tunnin ajan arkipäivisin klo 17.45–18.15 ja sunnuntaiamuisin klo 8.00–8.30. Maanantaina aamupäivällä esitettiin lisäksi puolituntinen opetusohjelma. Arkipäivinä ohjelmat esitettiin samanaikaisesti myös YLE TV1:ssä ja sunnuntaina YLE TV2:ssa.

YLE FST5:n lastenohjelmista 66,2 prosenttia oli suunnattu kaikenikäisille (siis myös alle kouluikäisille) lapsille ja 33,8 prosenttia kouluikäisille lapsille (*Pussel* ja *Oppåner och hitådit*). Kaikki ohjelmat oli suunnattu yhtä hyvin tytöille kuin pojillekin.

YLE FST:n lastenohjelmien lähetysajasta 80,1 prosenttia koostui makasiiniohjelmista (*BUU-klubben*) ja 19,9 prosenttia opetusohjelmista. Kun tarkastelussa otettiin huomioon makasiiniohjelmien sisällä olleet ohjelmat, oli animaatioiden osuus 47,9 prosenttia kanavan lastenohjelmien lähetysajasta. Opetusohjelmia (*Pussel*) oli 19,9 prosenttia YLE FST5:n lastenohjelmista ja makasiiniohjelmien juontojen osuus oli 19,7 prosenttia kanavan ohjelma-ajasta.

Fiktiivisten ohjelmatyyppien yhteenlaskettu osuus YLE FST5:n tarkasteluviikon lastenohjelmista oli 50,4 prosenttia ja ei-fiktiivisten ohjelmien osuus oli 47,6 prosenttia.

Taulukko 14.4.2 YLE FST5:n lastenohjelmatarjonnan jakautuminen ohjelmaluokan mukaan (ohjelma-aika, osuus kanavan kokonaisohjelma-ajasta prosentteina sekä osuus kunkin ohjelmaluokan lastenohjelmien yhteenlasketusta ohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus kanavan lastenohjelmista	Osuus kaikista lastenohjelmista
Animaatiot	1:33:50	47,9 %	8,3 %
Draama	0:05:00	2,5 %	2,8 %
Opetusohjelmat	0:39:00	19,9 %	30,3 %
Musiikkiohjelmat	0:06:30	3,3 %	9,0 %
Dokumentit	0:05:00	2,6 %	12,1 %
Juonnot	0:38:40	19,7 %	46,4 %
Muut	0:04:10	2,1 %	4,2 %
Ei luokiteltavissa	0:03:50	2,0 %	37,7 %
Yhteensä	3:16:00	100,0 %	11,2 %

Taulukko 14.4.3 YLE FST5:n lastenohjelmatarjonnan jakautuminen sisällöllisen ohjelmatyyppin mukaan (ohjelma-aika, osuus kanavan kokonaisohjelma-ajasta prosentteina sekä osuus kunkin ohjelmatyyppin lastenohjelmien yhteenlasketusta ohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus kanavan lastenohjelmista	Osuus kaikista lastenohjelmista
Asiaohjelmat	0:05:00	2,6 %	13,0 %
Kulttuuriohjelmat			
Palveluohjelmat			
Opetusohjelmat	0:39:00	19,9 %	58,6 %
Kotimainen fiktio			
Ulkomainen fiktio	1:38:50	50,4 %	8,0 %
Viihdeohjelmat	0:10:40	5,4 %	7,1 %
Makasiinien juonnot	0:38:40	19,7 %	50,3 %
Ei luokiteltavissa	0:03:50	2,0 %	38,3 %
Yhteensä	3:16:00	100,0 %	11,2 %

Tarkasteluviikolla YLE FST5:lla ei esitetty lainkaan kotimaista fiktiota ja ulkomaisen fiktion osuus ohjelmatarjonnasta oli 50,4 prosenttia. Kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lasten ulkomaisista fiktio-ohjelmista YLE FST5:lla esitettiin 8,0 prosenttia. Kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä (muista kuin kulttuuriohjelmiksi luokitelluista) opetusohjelmista YLE FST5:lla esitettiin 58,6 prosenttia ja näiden osuus kanavan ohjelmistosta oli 19,9 prosenttia.

YLE FST5:n lastenohjelmista 48,9 prosenttia oli kotimaisia ja 12,8 prosenttia oli pohjoismaisia yhteistuotanto-ohjelmia. Eurooppalaisten ohjelmien osuus ohjelma-ajasta oli 36,8 prosenttia ja pohjoisamerikkalaisten (kanadalaisten) ohjelmien osuus kanavan lastenohjelmatarjonnasta oli 11,5 prosenttia.

YLE FST5:n lastenohjelmista 53,2 prosenttia oli alun perinkin ruotsinkielisiä ja 42,5 prosenttia oli jälkiäänitetty ruotsiksi. Mykkäfilmejä oli 4,3 prosenttia kanavan lastenohjelmis-

ta. Yleisradio (FST) vastasi lähes kolmesta neljäsosasta YLE FST5:n lastenohjelmien jälkiäänityksistä; ainoana poikkeuksena oli Ruotsissa jälkiäänitetty *Babar*.

Valtaosassa YLE FST5:n lastenohjelmista esiintyi erittäin vähän väkivaltaa. 75,3 prosenttia kanavan kaikista lastenohjelmista ja 51,1 prosenttia fiktio-ohjelmista oli täysin väkivallattomia ja muissakin ohjelmissa esiintyy pääsääntöisesti vain erittäin lievää väkivaltaa. Ainoan poikkeuksen teki tarkasteluviikolla esitetty *Trillingarna*-animaatiosarjan jakso, jossa kolmoset taistelivat lohikäärmettä vastaan.

YLE FST5:n ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta 2,0 prosenttia (viikon aikana yhteensä 4 minuuttia) koostui muusta kuin varsinaisesta ohjelma-ajasta. FST5:n ohjelmat täyttivätkin varsin tarkasti niille varatun ohjelma-ajan. Huomattavaa on kuitenkin, että jokaisen *BUU-klubbenin* ohjelma-ajan sisällä esiteltiin seuraavan ohjelman sisältöä.

14.5 MTV3:n lastenohjelmatarjonta

MTV3:lla esitettiin tarkasteluviikolla lastenohjelmia kaikkiaan 5 tuntia 47 minuuttia. Tästä ajasta 22 minuuttia oli edellisen viikonlopun ohjelmien (*Kids Top 20*) uusintaa, joten ”ensilähetyskiä” oli viikon aikana kaikkiaan 5 tuntia 25 minuuttia. MTV3:n lastenohjelmien osuus kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista oli 19,8 prosenttia.

Taulukko 14.5.1 MTV3:n lastenohjelmatarjonnan jakautuminen viikonpäivän mukaan (ohjelma-aika, osuus kanavan kokonaihojelma-ajasta prosentteina sekä osuus kunkin viikonpäivän lastenohjelmien yhteenlasketusta ohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus kanavan lastenohjelmista	Osuus kaikista lastenohjelmista
Maanantai	0:22:00	6,3 %	7,5 %
Tiistai	0:24:00	6,9 %	10,6 %
Keskiviikko	0:21:20	6,2 %	10,0 %
Torstai	0:20:30	5,9 %	8,6 %
Perjantai	0:21:50	6,3 %	9,8 %
Lauantai	2:18:10	39,9 %	46,6 %
Sunnuntai	1:38:50	28,5 %	38,5 %
Yhteensä	5:46:40	100,0 %	19,8 %

MTV3:lla lastenohjelmia esitettiin arkipäivisin puolen tunnin ajan klo 14.05–14.30, lauantaiamuisin kolmen tunnin ajan klo 7.25–10.30 ja sunnuntaiamuisin kahden tunnin ajan klo 7.45–9.45. MTV3:n ohjelmatietoihin merkitystä lastenohjelmien lähetysajasta vain 79,2 prosenttia koostui varsinaisesta ohjelma-ajasta ja muuta kuin itse ohjelmaa oli 20,8 prosenttia ohjelma-ajasta. Maksullisten tuotteiden ja palvelujen mainonnan osuus ohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta oli 17,7 prosenttia ja kanavan omien ohjelmien mainontaa oli 3,1 prosenttia ohjelma-ajasta.

MTV3:n lastenohjelmista 19,8 prosenttia oli suunnattu kaikenikäisille (siis myös alle kouluikäisille) lapsille ja 53,6 prosenttia yli 9-vuotiaille lapsille. Ohjelmista 62,0 prosenttia oli suunnattu yhtä hyvin tytöille ja pojillekin, 25,2 prosenttia ohjelmista oli suunnattu enemmän pojille ja 12,8 prosenttia ohjelmista oli suunnattu enemmän tytöille.

Taulukko 14.5.2 MTV3:n lastenohjelmatarjonnan jakautuminen ohjelmaluokan mukaan (ohjelma-aika, osuus kanavan kokonaisohjelma-ajasta prosentteina sekä osuus kunkin ohjelmaluokan lastenohjelmien yhteenlasketusta ohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus kanavan lastenohjelmista	Osuus kaikista lastenohjelmista
Animaatiot	3:24:40	59,0 %	18,1 %
Draama	1:05:50	19,0 %	36,2 %
Opetusohjelmat			
Musiikkiohjelmat	0:56:30	16,3 %	78,5 %
Dokumentit			
Juonnot			
Muut	0:19:40	5,7 %	19,7 %
Ei luokiteltavissa			
Yhteensä	5:46:40	100,0 %	19,8 %

MTV3:n lastenohjelmien lähetysajasta 59,0 prosenttia oli erilaisia animaatioita. Draamaa kanavan lastenohjelmista oli 19,0 prosenttia ja musiikkiohjelmia 16,3 prosenttia. Muita ohjelmia (*Hei, me leivotaan*) oli 5,5 prosenttia lähetysajasta. Kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä musiikkiohjelmista 78,5 prosenttia esitettiin MTV3:lla (*Staraoke* ja kaksi *Kids Top 20* -ohjelmaa).

Fiktiivisten ohjelmatyyppien yhteenlaskettu osuus MTV3:n tarkasteluviikon lastenohjelmista oli 78,0 prosenttia ja ei-fiktiivisten ohjelmien osuus oli 22,0 prosenttia.

Taulukko 14.5.3 MTV3:n lastenohjelmatarjonnan jakautuminen sisällöllisen ohjelmatyyppin mukaan (ohjelma-aika, osuus kanavan kokonaisohjelma-ajasta prosentteina sekä osuus kunkin ohjelmatyyppin lastenohjelmien yhteenlasketusta ohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus kanavan lastenohjelmista	Osuus kaikista lastenohjelmista
Asiaohjelmat			
Kulttuuriohjelmat			
Palveluohjelmat	0:19:40	5,8 %	57,3 %
Opetusohjelmat			
Kotimainen fiktio	0:21:20	6,1 %	32,2 %
Ulkomainen fiktio	4:09:10	71,8 %	20,2 %
Viihdeohjelmat	0:56:30	16,3 %	37,5 %
Makasiinien juonnot			
Ei luokiteltavissa			
Yhteensä	5:46:40	100,0 %	19,8 %

Ulkomaisen fiktion osuus MTV3:n tarkasteluviikon lastenohjelmatarjonnasta oli 71,8 prosenttia ja kotimaisen fiktion osuus oli 6,1 prosenttia. Kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lasten ulkomaisista fiktio-ohjelmista MTV3:lla esitettiin 20,2 prosenttia ja kotimaisesta fiktiosta 32,2 prosenttia. Ulkomaisen fiktion kohdalla kanavan osuus oli suunnilleen sama kuin tarkasteluviikon kaikista lastenohjelmista, mutta kotimaisen fiktion kohdalla kanavan osuus tämän ohjelmatyyppin tarjonnasta oli huomattavasti suurempi kuin osuus kaikista lastenohjelmista.

Kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä viihdeohjelmista MTV3:lla esitettiin 37,5 prosenttia ja näiden osuus kanavan ohjelmistosta oli 16,3 prosenttia. Kanavan viihdeohjelmat koostuivat musiikkiohjelmista.

MTV3:n lastenohjelmista 28,1 prosenttia oli kotimaisia ja 13,6 prosenttia oli peräisin Euroopasta. Pohjoisamerikkalaisten ohjelmien osuus kanavan lastenohjelmatarjonnasta oli yhteensä 46,0 prosenttia: yhdysvaltalaisia ohjelmia oli 39,6 prosenttia ja kanadalaisia ohjelmia 6,4 prosenttia. Japanilaisten ohjelmien osuus ohjelma-ajasta oli 12,3 prosenttia.

MTV3:n lastenohjelmista 26,0 prosenttia oli alun perinkin suomenkielisiä, suomeksi jälkiäänitettyjen ohjelmien osuus oli 64,1 prosenttia ja suomeksi tekstitettyjen ohjelmien osuus 7,8 prosenttia. Muunkielisten (englanti ja ruotsi) musiikkivideoiden osuus ohjelma-ajasta oli 2,1 prosenttia. PVP-Voice vastasi yli 90 prosentista MTV3:lla tarkasteluviikolla esitettyjen jälkiäänitettyjen lastenohjelmien jälkiäänityksistä.

Huomattava osa MTV3:n lastenohjelmista oli sisällöltään varsin väkivaltaisia. Täysin väkivallattomia oli 41,7 prosenttia kanavan kaikista lastenohjelmista ja 25,3 prosenttia fiktiiohjelmista. Selvästi väkivaltaisia (väkivaltaluokitukset luokat 5–7) oli 44,4 prosenttia kanavan kaikista lastenohjelmista ja 56,9 prosenttia kanavalla esitetyistä fiktiivisistä ohjelmista. Sisällöltään väkivaltaisimpia MTV3:n tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista olivat draamasarja *Power Rangers: Dino Thunder* sekä animaatiosarjat *Transformers Cybertron*, *Yugioh GX!*, *Teini-ikäiset mutanttiniinjakilpikonnat*, *Prätkähiiret*, *Winx-klubi* ja *Disneyn piirretyt: Nokkapokka*.

MTV3:n lastenohjelmien yhteydessä esitettiin tarkasteluviikolla yhteensä 1 tunti 17 minuuttia maksullisten tuotteiden ja palveluiden mainontaa. Tästä ajasta lähes 9 minuuttia koostui MTV3:n oman maksullisen televisiokanavan Subtv Juniorin mainonnasta ja muiden tuotteiden ja palveluiden mainontaa oli 1 tunti 9 minuuttia. Kaupallisten kanavien mainonnan yhteenlasketusta ajasta 72,2 prosenttia esitettiin MTV3:lla ja leikkikalumainonnasta kanavan osuus oli 79,3 prosenttia.

14.6 Nelosen lastenohjelmatarjonta

Nelosella esitettiin tarkasteluviikolla lastenohjelmia kaikkiaan 4 tuntia 29 minuuttia. Tästä ajasta 25 minuuttia oli samalla viikolla esitetyn ohjelman (*Lazy town*) uusintaa, joten ensilähetys oli viikon aikana kaikkiaan 4 tuntia 4 minuuttia. Nelosen lastenohjelmien osuus kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista oli 15,4 prosenttia.

Nelosella lastenohjelmia esitettiin arkaamuisin reilun tunnin ajan klo 7.00–8.05. Nelosen ohjelmatietoihin merkitystä lastenohjelmien lähetysajasta 84,0 prosenttia koostui varsinaisesta ohjelma-ajasta ja muuta kuin itse ohjelmaa oli 16,0 prosenttia ohjelma-ajasta. Maksullisten tuotteiden ja palvelujen mainonnan osuus kanavanohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta oli 5,5 prosenttia ja kanavan omien ohjelmien mainontaa oli 10,5 prosenttia ohjelma-ajasta.

Taulukko 14.6.1 Nelosen lastenohjelmatarjonnan jakautuminen viikonpäivän mukaan (ohjelma-aika, osuus kanavan kokonaisohjelma-ajasta prosentteina sekä osuus kunkin viikonpäivän lastenohjelmien yhteenlasketusta ohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus kanavan lastenohjelmista	Osuus kaikista lastenohjelmista
Maanantai	0:49:40	18,5 %	16,9 %
Tiistai	0:55:40	20,7 %	24,5 %
Keskiviikko	0:53:40	19,9 %	25,1 %
Torstai	0:56:40	21,1 %	23,9 %
Perjantai	0:53:10	19,8 %	24,0 %
Yhteensä	4:28:50	100,0 %	15,4 %

Nelosen lastenohjelmista 30,4 prosenttia oli suunnattu kaikenikäisille (siis myös alle kouluikäisille) lapsille ja 46,3 prosenttia yli 9-vuotiaille lapsille. Ohjelmat oli sijoitettu niin, että aamun viimeinen ohjelmapaikka (noin klo 7.50–8.05) oli suunnattu pienimmille lapsille. Ohjelmista 66,5 prosenttia oli suunnattu yhtä hyvin tytöille kuin pojillekin, 8,4 prosenttia ohjelmista oli suunnattu enemmän pojille ja 25,1 prosenttia ohjelmista oli suunnattu enemmän tytöille.

Taulukko 14.6.2 Nelosen lastenohjelmatarjonnan jakautuminen ohjelmaluokan mukaan (ohjelma-aika, osuus kanavan kokonaisohjelma-ajasta prosentteina sekä osuus kunkin ohjelmaluokan lastenohjelmien yhteenlasketusta ohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus kanavan lastenohjelmista	Osuus kaikista lastenohjelmista
Animaatiot	3:39:10	81,5 %	19,4 %
Draama	0:49:40	18,5 %	27,3 %
Yhteensä	4:28:50	100	15,4 %

Nelosen lastenohjelmien lähetysajasta 81,5 prosenttia oli erilaisia animaatioita ja 18,5 prosenttia draamaa (*Lazy town*). Kaikki kanavan ohjelmat olivat ulkomaisia fiktio-ohjelmia. Kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä ulkomaisista fiktio-ohjelmista Nelosen ohjelmien osuus oli 21,8 prosenttia.

Nelosen lastenohjelmista 2,0 prosenttia oli peräisin Pohjoismaista (islantilainen *Lazy town*) ja 24,3 prosenttia muista Euroopan maista. Pohjoisamerikkalaisten ohjelmien osuus kanavan lastenohjelmatarjonnasta oli 54,7 prosenttia: yhdysvaltalaisia ohjelmia oli 46,3 prosenttia ja kanadalaisia ohjelmia 8,4 prosenttia.

Nelosen lastenohjelmista 78,7 prosenttia oli jälkiäänitetty ja 21,3 prosenttia tekstitetty suomeksi. Tarkasteluviikolla Nelosella esitettyjen jälkiäänitettyjen ohjelmien jälkiäänityksistä lähes kaksi kolmasosaa oli tehnyt Tuotantotalo Werne.

Suurin osa Nelosen lastenohjelmissa sisälsi ainakin jonkin verran väkivaltaa. Täysin väkivallattomia oli vain 14,0 prosenttia kanavan lastenohjelmista, mutta 39,7 prosenttia ohjelmista sisälsi vain erittäin lievää väkivaltaa. Selvästi väkivaltaisista (väkivaltaluokitukset luokat 5–7) oli 24,4 prosenttia kanavan lastenohjelmista. Sisällöltään väkivaltaisimpia Nelo-

sen tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista olivat animaatiisarjat *Mahdottomat marsilaiset*, *Jake Long – amerikkalainen lohikäärme* ja *W.i.t.c.h.*

Nelosen lastenohjelmien yhteydessä esitettiin tarkasteluviikolla yhteensä 18 minuuttia maksullisten tuotteiden ja palveluiden mainontaa. Kaupallisten kanavien mainonnan yhteenlasketusta ajasta 16,5 prosenttia esitettiin Nelosella ja leikkikalumainonnasta kanavan osuus oli 20,7 prosenttia.

14.7 Subtv:n lastenohjelmatarjonta

Subtv:llä esitettiin tarkasteluviikolla lastenohjelmia kaikkiaan 5 tuntia 42 minuuttia. Subtv:n lastenohjelmien osuus kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä lastenohjelmista oli 19,6 prosenttia.

Taulukko 14.7.1 Subtv:n lastenohjelmatarjonnan jakautuminen viikonpäivän mukaan (ohjelma-aika, osuus kanavan kokonaisohjelma-ajasta prosentteina sekä osuus kunkin viikonpäivän lastenohjelmien yhteenlasketusta ohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus kanavan lastenohjelmista	Osuus kaikista lastenohjelmista
Maanantai	0:51:40	15,1 %	17,6 %
Tiistai	0:52:20	15,3 %	23,0 %
Keskiviikko	0:52:20	15,3 %	24,5 %
Torstai	0:52:00	15,2 %	21,9 %
Perjantai	0:52:10	15,3 %	23,5 %
Lauantai	0:41:10	12,0 %	13,9 %
Sunnuntai	0:40:30	11,8 %	15,8 %
Yhteensä	5:42:10	100,0 %	19,6 %

Subtv:llä lastenohjelmia esitettiin arki-aamuisin tunnin ajan klo 7.00–8.00. Viikonloppuisin tässä tarkastelussa lastenohjelmiksi luokiteltuja ohjelmia esitettiin vajaan tunnin ajan klo 10.00–10.50.

Subtv:n lastenohjelmatarjonta koostui viidestä animaatiisarjasta. Arki-aamuisin esitettiin sarjat *Tiny Toons*, *Tomi Traktori* ja *Scooby-Doo* ja viikonloppuisin esitettiin sarjat *Dragon Ball Z* ja *Batman*.

Subtv:n lastenohjelmista 16,1 prosenttia (*Tomi Traktori*) oli suunnattu kaikenikäisille (siis myös alle kouluikäisille) lapsille, 24,4 prosenttia (*Tiny Toonsin* jälkiäänitetyt jaksot) myös pienimmille koululaisille ja 35,6 prosenttia oli suunnattu yli 9-vuotiaille lapsille (tekstitetyt *Scooby-Doon* ja *Tiny Toonsin* jaksot). Subtv:n ohjelmista 23,9 prosenttia (*Dragon Ball Z* ja *Batman*) ei ollut varsinaisesti suunnattu lapsille, eikä kanava itse luokitellut niitä lastenohjelmiksi. Subtv:n lastenohjelmista 76,1 prosenttia oli suunnattu yhtä hyvin tytöille kuin pojillekin ja 23,9 prosenttia ohjelmista oli suunnattu enemmän pojille.

Kaikki Subtv:n lastenohjelmat olivat ulkomaisia fiktio-animaatioita. Subtv:n osuus kaikista tarkasteluviikolla esitetyistä animaatioista oli 30,3 prosenttia ja ulkomaisesta fiktiosta 27,8 prosenttia.

Subtv:n lastenohjelmista 16,1 prosenttia oli peräisin Iso-Britanniasta (*Tomi Traktori*) ja 71,4 prosenttia Yhdysvalloista. Japanilaisten ohjelmien (*Dragon Ball Z*) osuus Subtv:n ohjelma-ajasta oli 12,5 prosenttia.

Subtv:n lastenohjelmista 40,5 prosenttia oli jälkiäänitetty ja 59,5 prosenttia tekstitetty suomeksi. Tarkasteluviikolla Subtv:llä esitettyjen jälkiäänitettyjen ohjelmien jälkiäänityksistä 39,7 prosentista vastasi PVP-Voice, mutta useimpien ohjelmien kohdalla jälkiäänityksen tekijää ei mainittu ohjelman yhteydessä.

Huomattava osa Subtv:n lastenohjelmissa oli varsin väkivaltaisia. Täysin väkivallattomia oli 22,2 prosenttia kanavan lastenohjelmista, ja erittäin lievää väkivaltaa sisälsi 12,2 prosenttia ohjelmista. Selvästi väkivaltaisia (väkivaltauokitukset 5–7) oli 35,8 prosenttia kanavan lastenohjelmista. Sisällöltään väkivaltaisimpia Subtv:n lastenohjelmista olivat animaatiosarjat *Dragon Ball Z* ja *Batman*, eli ohjelmat, joita kanava ei itse luokitellut lastenohjelmiksi. Myös osa *Scooby-Doon* jaksoista sisälsi runsaasti väkivaltaa.

Subtv:n ohjelmatietoihin merkitystä lastenohjelmien lähetysajasta 85,5 prosenttia koostui varsinaisesta ohjelma-ajasta ja muuta kuin itse ohjelmaa oli 14,5 prosenttia ohjelma-ajasta. Maksullisten tuotteiden ja palvelujen mainonnan osuus kanavanohjelmatietoihin merkitystä ohjelma-ajasta oli 2,8 prosenttia ja kanavan omien ohjelmien mainontaa oli 11,7 prosenttia ohjelma-ajasta. Varsinaisesta maksullisten tuotteiden ja palveluiden mainontaa Subtv:llä esitettiin 12 minuuttia ja tästä ajasta suurin osa (lähes 8 minuuttia) koostui Disney Channelin mainoksen esityskerroista. Maksullisten tuotteiden ja palveluiden mainonnasta Subtv:n osuus oli 11,3 prosenttia. Kanavalla ei esitetty lainkaan leikkikalumainoksia.

15. LASTENOHJELMATARJONTA ERI VIIKONPÄIVINÄ

Tarkasteluviikon aikana esitettiin lastenohjelmia kaikkiaan 33 tuntia 19 minuuttia. Tästä ajasta 4 tuntia 12 minuuttia oli Yleisradion digitaalisten kanavien lastenohjelmien rinnakkaislähettyksiä analogisilla kanavilla, joten erillisiä lastenohjelmia esitettiin tarkasteluvikolla kaikkiaan 29 tuntia 7 minuuttia.

Taulukko 15.1 Lastenohjelmatarjonnan jakautuminen viikonpäivän mukaan (ohjelma-aika ja osuus tarkasteluviikon kokonaisohjelma-ajasta prosentteina)

	Ohjelma-aika	Osuus viikon lastenohjelmista
Maanantai	4:54:10	16,8 %
Tiistai	3:47:10	13,0 %
Keskiviikko	3:33:30	12,2 %
Torstai	3:57:00	13,6 %
Perjantai	3:41:50	12,7 %
Lauantai	4:56:30	17,0 %
Sunnuntai	4:17:00	14,7 %
Yhteensä	29:07:10	100,0 %

Lastenohjelmat jakautuivat melko tasaisesti eri viikonpäiville. Eniten lastenohjelmia lähetettiin maanantaina ja lauantaina. Maanantain lastenohjelmien määrää lisäsi se, että YLE Teemalla esitettiin opetusohjelma *Onnimanni* kahdesti, YLE FST5:lla *Pussel* päivällä ja YLE TV2:lla kanavan joka arkipäivä esitettävien lastenohjelmien lisäksi uusittiin edellisen lauantain puolituntinen *Hetkinen*.

Arkipäivien lastenohjelmatarjonnasta noin puolet koostui Nelosella ja Subtv:llä aamuisin noin klo 7.00–8.00 esitetyistä ohjelmista. Toinen puoli lastenohjelmista lähetettiin ilta- ja alkuiltaisin: puoli tuntia MTV3:lla klo 14.05 – 14.30, tunti YLE TV2:lla klo 16.55 – 17.50 ja puoli tuntia YLE FST5:lla klo 17.45 – 18.15. YLE Teemalla ja YLE FST5:lla esitettiin opetusohjelmia maanantaina, tiistaina, torstaina ja perjantaina päivällä.

Arkipäivien lastenohjelmatarjonnasta noin tunti oli makasiiniohjelmia (YLE TV2:n Pikku Kakkonen ja YLE FST5:n BUU-klubben). Erilaisia fiktiosarjoja esitettiin arkipäivisin vajaan kolme tuntia: tunti Nelosella, tunti Subtv:llä, puoli tuntia MTV3:lla ja puoli tuntia YLE TV2:lla.

Lauantaina lastenohjelmia esitettiin YLE TV2:lla kahden tunnin ajan klo 8.00–10.00 ja MTV3:lla kolmen tunnin ajan klo 7.25–10.30. Lisäksi Subtv:llä esitettiin tässä tarkastelussa lastenohjelmiksi luokiteltuja ohjelmia vajaan tunnin ajan klo 10.00–10.50.

Lauantaina esitetyistä lastenohjelmista 53,6 oli erilaisia fiktiosarjoja ja 46,4 prosenttia muita ohjelmia. Lauantain ohjelmista muita kuin fiktiosarjoja olivat YLE TV2:n *Katinkontti*, *Operaatio Hurrikaani* ja *Hetkinen* sekä MTV3:n *Staraoke*, *Kids Top 20* ja *Hei, me leivotaan*.

Sunnuntaina lastenohjelmia esitettiin YLE FST5:lla puolen tunnin ajan klo 8.00–8.30 (rinnakkaislähetys YLE TV2:lla) ja puolentoista tunnin ajan YLE TV2:lla klo 8.30–10.00 sekä

kahden tunnin ajan MTV3:lla klo 7.45–9.45. Lisäksi Subtv:llä esitettiin tässä tarkastelussa lastenohjelmiksi luokiteltuja ohjelmia vajaan tunnin ajan klo 10.00–10.50.

Sunnuntaina esitetyistä lastenohjelmista 87,9 oli erilaisia fiktiosarjoja ja 12,1 prosenttia muita ohjelmia. Sunnuntain ohjelmista muita kuin fiktiosarjoja olivat vain YLE TV2:n *Poinzi* ja YLE TV2:n ja YLE FST5:n lastenohjelmien juonto-osuudet. YLE TV2:n kotimaista draamasarjaa *Kuivan maan kipparia* lukuun ottamatta kaikki sunnuntaina esitetyt fiktiosarjat olivat ulkomaisia animaatioita.

LÄHTEET

Aslama, Minna, Fredrik Sonck ja Jaana Wallenius (2006) *Suomalainen televisiotarjonta 2005*. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 40/2006. Helsinki: Liikenne- ja viestintäministeriö.

Suoninen, Annikka (1995) ”Lastenohjelmien sukupuoli” teoksessa Elina Sana (toim.) *Naiset, miehet ja lastenohjelmat*, 9–78. Yleisradion tasa-arvotoimikunnan julkaisuja, Sarja A:2 / 1995. Helsinki: Yleisradio.

LIITE 1: 30.10.– 5.11.2006 ESITETYT LASTENOHJELMAT**YLE TV1:n lastenohjelmat 30.10.– 5.11.2006:**

Ohjelma	Jakso	pv	kesto
Jasper	Jasper muuttaa	ma	05:10
Taide on tehtävä	Edelfelt: Leikkiviä poikia rannalla	ti	05:10
Spirello	(vihainen sarvikuono)	ke	03:50
WG-keskuksen avajaiset	(Juvenalia-musiikkileikkikoulu)	to	01:50
Hassu laakso	Äkäinen omenapuu	to	04:50
Lasten omat videot	Intiaanityöt ja lohikäärme	pe	05:10

YLE Teeman lastenohjelmat 30.10.– 5.11.2006:

Ohjelma	Esityspäivät	pv	kesto
Onnimanni	2 esitystä maanantaina, 1 torstaina		19:00
Go Yoyo go	tiistai ja perjantai		09:00

YLE FST5:n lastenohjelmat 30.10.– 5.11.2006:

Ohjelma / aliohjelma	Jakso	pv	kesto
Pussel		ma	19:30
BUU-klubben		ma	29:30
- Juonto	Matti (ja Heidi)		04:20
- Pussel			19:30
- Lustiga djur			05:00
BUU-klubben		ti	29:30
- Juonto	Matti		05:40
- I huvudet på ungar?	Skillnad		04:10
- Kossan Connie	Connie och fjärlarna		08:00
- Olle, Olivia och Dracula	(Draculan hammassärky)		05:00
- Maggan och Måns	Maggan och kattungen		04:50
- Hevosshow			01:40
BUU-klubben		ke	29:30
- Juonto	Matti		05:30
- Lille kung Mattias	Den kunliga paraden		12:30
- Gissa vilken sång?			01:00
- Kulleby sjukhus	Fjärlar i magen		10:00
BUU-klubben		to	29:30
- Juonto	Heidi		03:00
- Oppåner och hitådit			22:00
- Mamemo	(iltapesu)		04:00
BUU-klubben		pe	29:30
- Juonto	Heidi		03:40
- Trillingarna	Trillingarna och Sankt Göran och draken		25:20
BUU-klubben		su	29:00
- Juonto	Heidi		04:50
- Babar	(Kuninkaat linnoissaan)		22:30
- Gissa vilken sång?			01:10

YLE TV2:n lastenohjelmat 30.10.– 5.11.2006:

Ohjelma / aliohjelma	Jakso	pv	kesto
Hetkinen	edellisen viikon uusinta	ma	27:30
Maikki ja pelottava Pontso	Nipan juhlat, Karkki vai kepponen, Vaihtokauppa	ma	23:10
Pikku Kakkonen		ma	28:00
- Juonnot	Jyrki ja Neponen		04:10
- Niksi-Nella	Nellalla leikkaa		05:10
- Spirello	Mahtava myrskysää		03:50
- Matti ja Miisu	Lumilinna		04:30
- Sanr-arkku			09:30
Rakkain terveisin Felix	Etelä-Korea, Alaska	ti	23:00
Pikku Kakkonen		ti	28:30
- Juonnot	Rami		04:10
- Pikku jääkarhu	Jäätikön kukka		06:00
- Napero Finlandia	Hämähäkin elämää		01:30
- Rölli	Onnellisten jonossa		10:20
Kimmo Kuu	(Luola, Kuilu)	ke	19:00
Pingu	Valokuvaajana	ke	05:40
Pikku Kakkonen		ke	28:10
- Juonnot	Eila		04:50
- Wilma Vikkelä	Wilman synttärit		05:00
- Arvaa mitä tehdään?	(liikennemerkki)		08:30
- Pikku traktori	Koiranpäiviä		09:30
Karhuset	Monenlaisia taitoja, Majakan salaisuus	to	24:00
Pikku Kakkonen		to	28:40
- Juonnot	Rami		03:50
- Ajankuvat	Synttärit		04:10
- Viivi & Leevi	(avaruusolento)		04:10
- Neljä nenää	Perunannosto		05:50
- Pikku robot	Melulaatikko		09:30
Benin salainen maailma	Syntymäpäivät, Johtajanalle	pe	23:00
Pikku Kakkonen		pe	28:00
- Juonnot	Veera		05:00
- Maisa	(kenguru)		05:00
- Lilli ja kukkaisystävät	Variksenpelätin		09:30
- Nalle Luppakorva	(talvivalmistelut)		07:10
Pikku Kakkosen aamu	Juonnot (Veera)	la	04:40
Himpulat	Punainen nenä	la	19:00
Eppu ja Nuppu	Eppu ja kuutti	la	05:00
Pipsa-Possu	Hammaskaiju	la	05:00
Katinkontti	Mikä ihmeen ooppera?	la	24:40
Galaxi	Juonnot (Jari)	la	01:30
Galaxi	Koulukiusaamisdokumentti	la	04:20
Kuustamuuttajat	Täti tuplana	la	12:00
Operaatio Hurrikaani	Murtuva pato	la	13:30
Hetkinen		la	27:30

Pikku Kakkosen aamu	Juonnot (Anna)	su	05:50
Mikki-Hiiren kerhotalo	Mikin kalaretki	su	25:00
Galaxi	Juonnot (Jari)	su	04:10
Galaxi	Koulukiusaamisdokumentti	su	
Samu ja Salla	Minä voitin	su	11:30
Poinzi		su	14:40
Antti Aamunen	Surullinen kloveni	su	12:30
Kuivan maan kippari	Peräkontin pesuihme	su	15:00

MTV3:n lastenohjelmat 30.10.– 5.11.2006:

Ohjelma / aliohjelma	Jakso	pv	kesto
Kids Top 20	edellisen viikon uusinta	ma	22:00
Sinisen talon nalle	(yhteisö)	ti	24:00
Pellakaija Pum pelastuspartio	Operaatio numero 112	ke	11:30
Pellakaija Pum pelastuspartio	Tikusta asiaa	ke	09:50
Power Rangers: Dino Thunder	Isät ja pojat	to	20:30
Teini-ikäiset mutanttinijakilpikonnat	Kaupunki sodassa, osa 3	pe	21:50
Kattolaiset	Leikataan ruohoa	la	12:10
Pokémon	Pokepallot hukassa	la	21:20
Transformers Cybertron	Raakuus	la	22:10
Staraoke-laulupeli		la	12:30
Nokkapokka	Lasten vaihtoa	la	21:50
Disneyn klassikkopiirretyt	Mikin juna	la	06:30
Kids Top 20		la	22:00
Hei me leivotaan!	(Sienipiirakka ja rieska)	la	16:50
Tomi Traktori	Linnun siivin	su	11:00
Yugioh!	Matkijoiden kuningas, osa 2	su	21:20
Prätkähiiret	Muistikatkos	su	22:00
Winx-klubi	Vakooja varjossa	su	24:00
Bratz	Bratzit Ranskanmaalla	su	20:30

Nelosen lastenohjelmat 30.10.– 5.11.2006:

Ohjelma / aliohjelma	Jakso	pv	kesto
Tut, muumioista paras	Kämppikset	ma	22:00
Mansikka-Marja	Tuhkamarja	ma	22:00
Tuomas-Veturi	Lähetystö	ma	05:40
Lazy town	Uneton Lazytownissa (uusinta pe)	ti	24:50
Paavo Pesusieni	Merenneitomies ja merirokkopoika	ti	12:50
Hydronautit	Kauneuskilpailu	ti	13:00
Alpo ja Turo	Ponteva puutarhuri	ti	05:00
Jake Long – amerikkalainen lohikäärme	(Lohikäärmeneuvosto)	ke	21:40
101 dalmatialaista	Tarinaturinaa	ke	22:00
Koalaveljekset	Pinja tulee kylään	ke	10:00
Mahdottomat marsilaiset	Taistelupuku miehen tekee	to	22:30
Trollz	Takaisin luontoon	to	24:00
Puuha-Pete	Nossen suoja	to	10:10
W.i.t.c.h.	Taulun vangit	pe	21:30
Pikku väkeä	Saara ja ensimmäinen palkinto	pe	06:50

Subtv:n lastenohjelmat 30.10.– 5.11.2006:

Ohjelma / aliohjelma	Jakso	pv	kesto
Tiny Toons	Sorsan säpinät	ma	20:50
Tiny Toons	Hanin hurmassa	ti	21:00
Tiny Toons	Topi-sorsa Hollywoodin helmassa	ke	21:00
Tiny Toons	Kuuman tieteen kuumat jutut	to	20:40
Tiny Toons	Topi-sorsan tohinat	pe	20:50
Tomi Traktori	Vain yhden pesun tähden	ma	11:00
Tomi Traktori	Peräkärroyongelma	ti	11:00
Tomi Traktori	Temppuilua	ke	11:00
Tomi Traktori	Uusi ajoneuvo	to	11:00
Tomi Traktori	Touho tulee apuun	pe	11:00
Scooby-Doo	Haudan kirous	ma	19:50
Scooby-Doo	Idän arvoitus	ti	20:20
Scooby-Doo	Aavikkoralli	ke	20:20
Scooby-Doo	Kaksoisolento	to	20:20
Scooby-Doo	Vampyyrin vastaisku	pe	20:20
Dragon Ball Z	Taistelu Universumin tulevaisuudesta	la	21:40
Dragon Ball Z	Kunnianosoitus Gokulle	su	21:00
Batman	Arpa on heitetty	la	19:30
Batman	Noidutut	su	19:30